

Uit: De heilige Geest, levensadem van de Kerk ©, Boek II

Inhoudoverzicht: zie laatste pagina's

Tweede deel

Oecumene en Charismatische Vernieuwing

Inleiding

Dit tweede document in de reeks wil aantonen wat de specifieke bijdrage kan zijn van de Charismatische Vernieuwing in de oecumenische beweging die ernaar streeft alle christenen te herenigen.

Om de eigen bijdrage van de Vernieuwing duidelijk te maken, wordt eerst een snel overzicht gegeven van de reikwijdte en het doel van de oecumenische beweging op zich. Daarna trachten we te verduidelijken hoe de Charismatische Vernieuwing van haar kant en op haar eigen wijze behulpzaam kan zijn om de oecumenische beweging te bevorderen.

De eerste vraag die we ons dus stellen, is: "Wat is die oecumenische stroming?" Beknopt antwoord ik daarop dat deze het trefpunt is van de convergerende inspanning van christenen die, gedreven door de heilige Geest, de zichtbare eenheid van de Kerk van Jezus Christus willen herstellen.

Dit antwoord roept op zijn beurt weer nieuwe vragen op als:

- wat is die 'eenheid die hersteld moet worden'?
- wat is 'zichtbare eenheid'?
- wat is 'de Kerk van Jezus Christus'?

Van het antwoord op elk van deze vragen hangt het af of en in welke mate de ondernomen poging convergerend zal zijn.

De oecumene is echter niet slechts een ideaal dat scherp moet gedefinieerd worden en dat door enkele geïsoleerde christenen tegen alles in moet nagestreefd worden. De oecumene is een dwingende plicht voor elke christen en dat omwille van het doopsel dat gemeenschappelijk is aan allen die zich beroepen op het evangelie.

Ook moet gezegd worden dat de vereiste van de eenwording vandaag de dag een duidelijker reliëf krijgt omwille van de achteruitgang op moreel gebied en van de ontkerstening van de wereld.

We zullen het ook hebben over de charismatische stroming en aantonen hoe deze op haar niveau ertoe kan bijdragen om christenen van verschillende confessies dichter bij elkaar te brengen. Zij doet dit door hun een geprivilegieerd oecumenisch trefpunt, 'de gemeenschap in de heilige Geest' aan te bieden, een 'communio' die hun de weg opent naar God en naar hun broeders.

Het volstaat evenwel niet dat men zich beroept op eenzelfde gemeenschappelijke ervaring, op eenzelfde toebehoren aan de heilige Geest. Men moet duidelijk uitklaren wat men onder die termen verstaat. Anders vervalt men in een onjuist begrepen oecumene.

Eens de posities afgebakend, kan men gemakkelijker onder woorden brengen hoe intens er verlangd wordt naar de eenheid van de christenen, naar de geestelijke oecumene waaraan de Charismatische Vernieuwing een nieuwe vlucht kan geven.

Wanneer men blijft stilstaan bij de geestelijke oecumene mag men ook niet voorbijgaan aan het belang van de oecumenische beweging in andere sectoren, bijvoorbeeld op maatschappelijk vlak, in de economie, in de politiek. Maar de Voorzienigheid schijnt voor de Charismatische Vernieuwing een eigen rol te hebben weggelegd. Die eigen specifieke bijdrage houdt grote beloften in voor de toekomst omdat doorheen de Charismatische Vernieuwing christenen elkaar diepgaand ontmoeten als broeders. Er groeit een eenheid 'in een volhardend en eensgezind' gebed naar het voorbeeld van het gebed in het cenakel te Jeruzalem op de vooravond van Pinksteren.

In het concrete leven van alledag willen wij een modus vivendi voorstellen dat zo nauw mogelijk aansluit bij de complexiteit van de situaties. Met dit modus vivendi willen we enerzijds alles uit de weg ruimen dat de toenadering van hart en geest zou kunnen belemmeren en anderzijds ook een zo groot mogelijke eerbied opbrengen voor ieders eigenheid.

In het besluit nodigen we alle christenen – en in de eerste plaats onszelf, katholieke gelovigen – uit om ons oprecht te bekeren. Want deze bekering is een noodzaak als we trouw willen zijn aan Gods wil tot eenheid in zijn Kerk en als we willen beantwoorden aan de al dan niet bewuste verwachting van de mensen die, in ons en doorheen ons, het gelaat zoeken te herkennen

van onze Heer Jezus Christus, hun enige en gemeenschappelijke Redder.

Dit boek schreef ik speciaal voor katholieke gelovigen die eerbied willen opbrengen voor de leer van de Kerk en deze in hun leven willen waar maken. Mijn bedoeling is de zaken sereen uiteen te zetten, zonder in polemieken of discussie te vervallen. Mijn wens is dat dit werk later aangevuld zou worden door andere teksten in dezelfde lijn, om de principes die ik hier voorstel uit te diepen en hun toepassingsgebied te verruimen.

De oecumene is pas leefbaar als we enerzijds voor elkaar eerbied opbrengen en dit vereist eenvoudigweg dat we de eigenheid van de andere erkennen. De grote 'magna charta' van de oecumenische beweging blijft nog steeds die welke kardinaal Mercier, mijn beroemde voorganger, formuleerde ten tijde van de bekende 'Mechelse Gesprekken' (1921-1926). Zij bracht de allereerste oecumenische dialoog tot stand tussen Rome en de anglicaanse Kerk:

'Je moet elkaar ontmoeten om elkaar te kennen, je moet elkaar kennen, om elkaar te beminnen, en elkaar beminnen, om één te worden...'

De oecumenische beweging

1. Geschiedenis en huidige betekenis

TWEE BEWEGINGEN VAN DE GEEST

Elke christen moet aandachtig luisteren ‘naar wat de Geest aan de kerken meedeelt’.

In elke tijd krijgt dit spreken van de Geest tot de zijnen een eigen kleur en een eigen accent, maar die zijn er telkens op gericht om ons het evangelie te doen beleven ‘in Geest en in waarheid’.

Omdat onze aandacht te sterk benomen wordt door het alledaagse gebeuren horen wij niet makkelijk het fluisteren van de Geest. Want zijn stem is zacht en je moet er je oren voor spitsen. Het is niet zo dat wij van nature op zijn golflengte zijn afgestemd.

Vandaag de dag horen we als het ware een tweevoudig appel, zien we een dubbele stroom van genaden. Tweemaal is het de Geest die bij ons aanklopt:

- de oecumenische beweging die aan de christenen van welke richting dan ook voorhoudt dat de Kerk één moet zijn om aan zichzelf trouw te blijven en om geloofwaardig over te komen. De Schrift zegt immers: “Wees één zoals Ik één ben met mijn hemelse

Vader” en “opdat de wereld gelove dat Gij Mij gezonden hebt”.

- Parallel hiermee trekt ook een tweede meer recente beweging dwars door de kerken: de Charismatische Vernieuwing. Die herinnert de christenen eraan dat de Geest de levensadem is van zijn Kerk en dat zijn actieve en krachtige aanwezigheid steeds werkzaam blijft als wij Hem maar kansen geven door ons geloof, onze hoop en onze moed.

DE OECUMENISCHE BEWEGING

Het is voldoende gekend dat de oecumenische beweging een nieuwe start heeft genomen in 1910, op het congres in het Schotse Edinburgh. Dat gebeurde met name onder het impuls van protestantse zendelingen. Die waren namelijk op pijnlijke wijze geconfronteerd met het feit dat zij in de missiegebieden een aangevochten en dus aanvechtbaar evangelie kwamen verkondigen. Zij vonden het ook ergerlijk dat ze er onze discussies en verdeeldheid moesten uitstallen in plaats van alle christelijke krachten te bundelen en gezamenlijk Jezus Christus te verkondigen. Terecht zei Lukas Vischer, gereformeerd theoloog en uitvoerend secretaris van ‘Faith and Order’ van de Wereldraad van Kerken, dat ‘het feit dat de Kerk verdeeld is voor gevolg heeft dat ze aan de wereld een tegenstrijdig evangelie aanbiedt’.

Het is niet onze taak hier de geschiedenis te schrijven van de inspanningen die geleverd werden om het schandaal van de verdeeldheid te beëindigen en de zichtbare eenheid van de christenen te bewerkstelligen. Sinds Edinburgh heeft de toenaderingsbeweging voor-

uitgang geboekt. De belangrijkste etappes waren Amsterdam (1948), Evanston (1954), New Delhi (1961), Uppsala (1968) en Nairobi (1975).

Ondertussen kwam de beweging naar de zichtbare eenheid tot een wereldraad (Amsterdam 1948), een charter, een definitie. Het is goed hier te bedenken dat de Wereldraad van Kerken geenszins een soort superkerk op wereldschaal wil worden.¹ De definitie die in New Delhi werd aangenomen luidt als volgt:

“De Wereldraad is een broederlijke vereniging van kerken die de heer Jezus Christus volgens de heilige Schrift erkennen als God en Redder, en die zich inspannen gezamenlijk te antwoorden op hun gemeenschappelijke roeping tot glorie van de éne God als Vader, Zoon en heilige Geest.”

De Wereldraad wil alle christenen verenigen rond hun drievoudige en gemeenschappelijke roeping: getuigenis (martyrium), eenheid (koinônia) en dienen (diakonia).

DE OECUMENISCHE BEWEGING IN ROME

Bij het begin was de rooms-katholieke Kerk eerder terughoudend en gereserveerd uit vrees voor een zeker relativisme op dogmatisch gebied, maar langzamerhand heeft ook zij de oecumenische stroming vervoegd.

Genoegzaam gekend is de rol die hierbij gespeeld werd door de grote voorlopers als Portal, de kardinalen

¹ Wereldraad van Kerken, Centraal Comité, Toronto, juli 1950. De titel van deze verklaring luidt: ‘The Church, the Churches and the World Council of Churches’.

Mercier en Bea en door theologen als Dom Lambert Beauduin en Yves Congar. Zij zijn het die de eerste stappen van de toenadering mogelijk maakten. Het licht werd op groen gezet door paus Johannes XXIII en een beslissende impuls werd gegeven door het tweede Vaticaans Concilie. De teksten van de Constituties over de Kerk (*Lumen gentium*) en over de oecumene (*Unitatis redintegratio*) vormen er de ecclesiologische basistekst van, waaraan geen enkele katholieke gelovige voorbij kan gaan.

Van bij zijn eerste contacten met de door hem uitgenodigde waarnemers van andere kerken op het Concilie, schiep Johannes XXIII een gans nieuw klimaat. Met een hartveroverende vrijmoedigheid en eerlijkheid verklaarde hij al dadelijk:

“Wij zijn er niet op uit om het verleden voor de rechtbank te slepen, we willen niet gaan uitmaken wie het bij het rechte einde had en wie fout zat. Het enige wat we willen zeggen is: ‘Laten we weer één worden en een punt zetten achter onze verdeeldheid.’”

Het tweede Vaticaans Concilie stelde ondubbeltzinnig dat “de Geest waait waar Hij wil” en erkende de rijkdom van zijn aanwezigheid in de andere kerken of christelijke gemeenschappen.

“Anderzijds is het noodzakelijk”, aldus het Concilie, “dat de katholieken de echt christelijke waarden uit het gemeenschappelijk erfgoed die bij onze afgescheiden broeders worden aangetroffen met vreugde erkennen en hoogachten. Het is billijk en het strekt ons tot heil, wanneer wij de rijkdom van Christus en het handelen uit deugd als aanwezig erkennen in het leven van anderen die voor Christus getuigenis afleggen,

soms zelfs door het vergieten van hun bloed. God is immers altijd wonderbaar en bewonderenswaardig in zijn werken.

Ook mag het ons niet ontgaan, dat al wat de genade van de heilige Geest in onze gescheiden broeders tot stand brengt ook kan bijdragen tot stichting van onszelf. Wat echt christelijk is, is immers nooit in strijd met de waarachtige waarden van het geloof; het kan zelfs altijd leiden tot een dieper doordringen in het mysterie van Christus en zijn Kerk” (Decreet over de katholieke deelneming aan de oecumenische beweging, nr. 4).

SAMENHANG EN CONVERGENTIE

Sinds 1900 mocht men ook de opkomst meemaken van een tweede belangrijke geestesstroming in de Kerk, die gewoonlijk aangeduid wordt met de globaliserende term ‘pentecostalisme’, hoewel deze stroming zich aandient met duidelijk verschillende vertakkingen. In het volgende hoofdstuk zullen we kort de geschiedenis en draagwijdte van deze stroming schetsen. Wij doen dat, niet zozeer om er een uitgewerkte studie van te maken, maar om de Charismatische Vernieuwing in oecumenisch perspectief te plaatsen.

Wij katholieken moeten toegeven dat de openheid voor de oecumenische gedachte bij ons pas langzaam is doorgebroken, en evenzeer moeten wij erkennen dat ook de openheid voor het ‘charismatische’ – die trouwens nog niet helemaal ingeburgerd is – niet eerst bij ons is opgedoken maar van ‘elders’ komt.

Wij geloven dat de Charismatische Vernieuwing een oecumenische roeping heeft, maar ook dat zij voor

de oecumene een genade van geestelijke verdieping zal betekenen en waar nodig een aanvulling of correctief zal blijken.

Het lijkt wel of de heilige Geest ons ertoe uitnodigt om de nauwe band te leren zien die beide stromingen met elkaar verbindt als waren het twee vertakkingen van éénzelfde stroom, die aan dezelfde bron ontspringen, vruchtbaarheid schenken aan hetzelfde land en uitmonden in dezelfde zee.

Het is normaal dat de veelvormige werking van de Geest niet zomaar op het eerste gezicht in zijn diepe eenvoud tot uiting komt. Wanneer er wat tijd overheen is gegaan, wordt men er zich van bewust dat onder de oppervlakte van de oecumenische stroming en van de charismatische stroming éénzelfde diepe grondstroom loopt, dat beide elkaar versterken en dat het hier uiteindelijk gaat om éénzelfde handelen van God, éénzelfde impuls, éénzelfde interne logica. De Kerk kan maar ten volle haar missionaire opdracht waarmaken, als zij bekommerd is om de eenheid; en zij kan de weg naar eenheid slechts gaan als zij openstaat voor vernieuwing.

Evangelische zending, oecumene, vernieuwing in de Geest, dat alles vormt een diepe eenheid. Alleen de invalshoek is telkens anders. Strikt logisch gezien zou de geestelijke vernieuwing zelfs de oecumene moeten voorafgaan. Dat was trouwens ook de intuïtie van Johannes XXIII toen deze het concilie bijeenriep.

Maar de Geest volgt de logica van het leven, en werkt aldus tegelijk op vele wijzen. Terecht heeft men gesteld dat het oecumenisch streven van de christen geschiedt via de missionaire inzet en de geestelijke vernieuwing. In zijn commentaar bij deze affirmatie

schrijft pater J.C. Hernando van het Spaanse Secretariaat voor oecumenische aangelegenheden het volgende:

“Dit zijn de prioriteiten: vernieuwing, eenheid der christenen, missie. Het is duidelijk dat het hier veeleer om een gelijktijdige activiteit gaat waarbij de drie elementen in een oorzakelijk verband staan dan om momenten die in de tijd duidelijk onderscheiden zijn. Wij wachten niet tot de vernieuwing voltooid is om aan de eenheid te werken. Maar doorheen het werken aan de vernieuwing, maken wij werk van onze eenwording.

En daar doorheen zijn wij tegelijk ook aan het meewerken aan de missie. Het zijn opdrachten die we tegelijkertijd moeten vervullen, hoewel de efficiëntie van het missioneren afhankelijk is van de eenheid die vooraf werd verkregen, en deze laatste is ondergeschikt aan de vernieuwing die vooraf in de Kerk werd gerealiseerd. Dit alles om te zeggen dat de hoger aangeduide prioriteiten van elkaar afhankelijk zijn. Maar zij zijn en blijven prioritair.”²

DE HOOGSTE TIJD VOOR DE OECUMENE

De christenen moeten gekerstend worden

Als wij ook maar even het ‘christen zijn’ van de christenen onder ogen nemen, dan wordt het onmiddellijk duidelijk dat het hoogdringend is de gedoopten tot ware christenen te maken. We moeten daarvoor niet eens een beroep doen op statistieken noch op de sociologie, het volstaat dat we onszelf deze vraag stellen:

² J.C. HERNANDO, *Renouveau Charismatique et Oecuménisme*, in *Unité Chrétienne*, nr. 48 (nov. 1977), p. 53.

zijn wij christenen wel voldoende christelijk? Die vraag verplicht er ons allen toe onze krachten te bundelen om steeds meer te worden tot waarachtige leerlin-leerlingen van de Heer.

In zijn ophefmakend boek *Le christianisme va-t-il mourir?* stelt Professor Jean Delumeau, historicus aan de Sorbonne, de vraag: “Werden wij wel echt gekerstend?” De geschiedenis, die door deze auteur in vogelvlucht wordt weergegeven, biedt op deze vraag heel wat elementen van antwoord.

In de beginperiode van de Kerk was er een echte evangelisatie van de volwassenen. In een latere periode ging men over tot de praktijk van de kinderdoop. De maatschappij werd zogezegd ‘christelijk’, we stonden voor het sociologisch christendom. Sindsdien beschouwde men de kerstening als een verworvenheid die gesteund werd door de ganse maatschappelijke context en van generatie op generatie werd doorgegeven. Terecht stelt Delumeau vragen bij dit alles. Wij werden voorzien van sacramenten, dat is zeker, maar het is zeer de vraag of wij als volwassen mensen met verantwoordelijkheid het evangelie aannamen en gekerstend zijn geworden.

Samen het evangelie naar de wereld uitdragen

We stoten op een gelijkaardige noodzaak wanneer het gaat over het vervullen van onze evangelisatie-opdracht ‘naar buiten uit’. Dit houdt een oproep in voor ons allen als wij de Heer willen gehoorzamen, die de zijnen niets minder vraagt dan het evangelie te brengen naar alle mensen.

In dit verband schrijft paus Paulus het volgende in de prachtige apostolische aansporing *Evangelii Nuntiandi*, vrucht van de synodewerkzaamheden van 1974:

*“De kracht van de evangelisatie vermindert aanzienlijk als degenen, die het evangelie verkondigen op allerlei wijzen onder elkaar verdeeld zijn. Is dit misschien niet de grootste handicap van de hedendaagse evangelisatie? Inderdaad, als men het evangelie dat wij verkondigen verscheurd ziet door leerstellige disputen, ideologische polarisaties, wederzijdse veroordelingen onder christenen op grond van hun verschillende kijk op Christus en Kerk en zelfs wegens hun verschillende opvattingen van maatschappij en menselijke instellingen, brengt dit dan geen verwarring, desoriëntatie of ergernis teweeg bij diegenen tot wie we onze prediking richten? Het geestelijk testament van de Heer leert ons, dat de eenheid onder zijn volgelingen niet alleen het bewijs is dat wij de Zijnen zijn, maar ook het bewijs dat Hij door de Vader gezonden is. Het is de proef van de geloofwaardigheid van de christenen en van Christus zelf. Als verkondigers moeten wij niet het beeld van een door twisten verdeeld volk bieden, maar het beeld van mensen die gerijpt zijn in het geloof en in staat om buiten de werkelijke spanningen een ontmoetingspunt te vinden, dankzij een gemeenschappelijk, ernstig en onbevooroordeeld zoeken naar de waarheid. Ja, het lot van de evangelisatie is zeker verbonden met het beeld van eenheid die de Kerk geeft. Dit is tegelijk een verantwoordelijkheid en een aanmoediging.”*³

³ PAULUS VI, *Apostolische aansporing ‘Over de evangelisatie in de moderne wereld’*, Wereldkerkdocumenten nr.3, pp. 51-52, Brussel, Licap 1976.

Samen de noden van de wereld tegemoetkomen

Nu we aan het begin van de 21e eeuw staan, is er nog een andere reden waarom we dringend naar eenheid moeten streven. We staan immers in een wereld die onder heel wat opzichten op drift geslagen is in weerwil van de vooruitgang op bepaalde terreinen. Hoeveel onrecht en onmenselijkheid zien we niet om ons heen en welke duistere, apocalyptische bedreigingen hangen er niet over de toekomst en het voortbestaan van de wereld?

De mens wordt zijn menselijkheid ontnomen omdat we hem geen reden van bestaan aanreiken in relatie tot het absolute. Zowel naar denken als naar handelen is de maatschappij uit haar evenwicht en overgeleverd aan een 'zich laten gaan' op moreel gebied zonder voorgaande, wat overigens des te gevaarlijker is omdat het geweten van de mensen als verdoofd is en geen teken van reactie geeft. Meer dan ooit hebben we nood aan een sterk en geloofwaardig christendom, gesteund door de kracht van de Geest. Alleen een diep geankerd geloof kan de grafsteen weggrollen 'door de verrijzeniskracht' van Jezus Christus.

In de belangrijke toespraak tot het College der Kardinalen ter gelegenheid van Kerstmis 1977, gaf paus Paulus VI op een aangrijpende manier uiting aan deze noodkreet:

“Boven het lot van de mensheid pakken zich donkere wolken samen: blind geweld; bedreiging van het menselijk leven reeds in de moederschoot; keihard terrorisme dat haat en ruïnes opstapelt met het utopische oogmerk van een wedergeboorte, opstaand uit de as van globale vernietiging; toename van de criminaliteit,

discriminaties en onrechtvaardigheden op internationale schaal; het beroofd zijn van godsdienstvrijheid; de ideologie van de haat, evenals de ongeremde apologie van de pornografie door de massamedia die onder de dekmantel van culturele pseudo-bedoelingen een demoraliserende honger naar geld en een onbetamelijke uitbuiting van de menselijke persoon verbergt, met dreigementen en vleierijen voortdurend gericht aan kinderen en jongeren, hun jonge creatieve energie van geest en van hart ondermijnend en uitdrogend: dit alles laat zien hoe angstwekkend de hoogachting van morele waarden omlaag gehaald is door een verborgen, georganiseerde actie van ondeugd en haat.”⁴

Geen enkele christen kan voorbijgaan aan dit realistisch en helder oordeel van de hoogste kerkelijke overheid over de wereld van nu. Zo'n oproep verplicht ons meer dan ooit naar eenheid te streven opdat onze Redder, door ons, de wereld van interne destructie zou redden.

2. De oecumenische doelstelling

Wie samen op weg wil, moet weten waar de weg heen leidt. In ons geval moeten we klaar en duidelijk definiëren wat we verstaan onder de zichtbare eenheid van de Kerk van Jezus Christus, waarnaar we gezamenlijk op weg willen. Zoals in de inleiding gesteld, vloeien hieruit drie vragen voort:

- wat is: een herstelde 'eenheid van de Kerk'?
- wat is: 'zichtbare eenheid'?
- wat is: 'Kerk van Jezus Christus'?

⁴ Vert. *Archief van de Kerken*, 33ste jg., nr. 6, (14 maart 1978), Kol. 256.

‘EENHEID’, WAT IS DAT EIGENLIJK?

Eenheid is niet eenvormigheid

Van begin af aan moeten we een onderscheid maken tussen de ‘dogmatische’ eenheid en de ‘historische’ eenheid. De eerste vloeit voort uit het geloof zelf, de tweede houdt verband met de historische omstandigheden van een bepaald tijdperk. Het is geen gemakkelijke taak om de eenheid ‘an sich’, puur, af te zonderen van haar tijdsgebonden verschijningsvormen. In de katholieke apologetica werden eertijds gewoontegetrouw nogal wat elementen als teken van de eenheid van de Kerk opgehemeld, die helemaal niet inherent waren aan de natuur van de Kerk. Essentiële eenheid mag niet verward worden met eenvormigheid.⁵

Na Vaticanum II is dit onderscheid klassiek geworden. Een beroemd memorandum van de hand van Dom Lambert Beauduin dat door kardinaal Mercier voorgelezen werd bij de Mechelse gesprekken, droeg als titel *Eglise unie, non absorbée*, wat toen erg nieuw en gedurfd klonk. Vandaag de dag werd hierop meermaals gezinspeeld door kardinaal Willebrands en zelfs paus Paulus haalde in april 1977 dit werk aan in zijn verwelkoming van Dr. Coggan, de toenmalige aartsbischof van Canterbury.⁶

⁵ John MACQUARRIE, de bekende anglicaanse theoloog van Oxford publiceerde onlangs nog een studie waarin hij aantoonde dat verscheidenheid niet synoniem is met verdeeldheid (‘diversity is not division’). Cfr. *Christian Unity and Christian Diversity*, Philadelphia (U.S.A.), Westminster Press, 1975.

⁶ Zie: *Archief van de Kerken*, 1977, 32ste jg., nr. 18, kol. 786-787.

Zo we het herstel van de zichtbare eenheid als doel vooropstellen, dan moet er ruimte zijn voor enig pluralisme waar het niet-essentiële problemen betreft.

Wie herinnert zich niet in dit verband – naast zoveel andere belangrijke verklaringen – de toespraak van Paulus VI tot het symposium van de Afrikaanse bisschoppen (27 juli 1969):

“Uw Kerk”, aldus paus Paulus, “moet heel en al gegrondvest zijn op het identieke, wezenlijke, fundamentele erfgoed van de leer van Christus, zoals deze door de authentieke en gezagvolle traditie van de éne, ware Kerk wordt beleden. Deze voorwaarde is fundamenteel en onveranderlijk.” (...) Wij zijn niet de uitvinders van ons geloof; het is ons toevertrouwd.”

(...) “De uitdrukking, dat wil zeggen, de taal en de wijze van uiting van dit éne geloof kan vele vormen aannemen; vandaar dat deze origineel kan zijn, aangepast aan de taal, de stijl, het karakter, de geest, de cultuur van degene die dit éne geloof belijdt. Vanuit dit gezichtspunt is een zeker pluralisme niet slechts gewetigd, maar wenselijk. Een aanpassing van het christelijk leven op het terrein van pastorale, liturgische, didactische en geestelijke activiteiten is niet slechts mogelijk, maar wordt zelfs aangemoedigd door de Kerk.” (...) “Het zal tijd vragen het christelijk ‘mysterie’ in de geest van uw volk te laten doordringen opdat de inheemse stem dan helder en vrijuit kan klinken met het koor van andere stemmen in de universele Kerk.”⁷

⁷ *Katholiek Archief*, 1969, 24ste jg., nr. 37, kol. 868-869.

Dat werd trouwens reeds voorgesteld in het decreet over de katholieke deelneming aan de oecumenische beweging:

“Met behoud van de eenheid waar die noodzakelijk is, moeten allen in de Kerk, overeenkomstig de taak die ieder heeft, ruimte geven aan de nodige vrijheid in de verschillende vormen van geestelijk leven en van kerkelijke discipline, alsook in de verscheidenheid van liturgieën en zelfs in het theologisch doordenken van de geopenbaarde waarheid. In alles moeten zij echter de liefde beoefenen” (nr.4).

Eenheid die moet ‘hersteld’ worden

Hier rijst een nieuwe vraag: “Wat wil men nu eigenlijk zeggen als men het heeft over de kerkelijke eenheid die ‘hersteld’ moet worden?”

Eens te meer moeten we hier een zorgvuldig onderscheid aanhouden tussen het geloofsperspectief en dat van de sociologie, die de Kerk louter als een historisch fenomeen beschouwt.

Alleen het geloof laat ons toe ‘het mysterie van de Kerk’ op het spoor te komen. Het is over deze Kerk dat in het credo gezegd wordt: “Ik geloof in de ene, heilige, katholieke en apostolische Kerk”.

De Kerk van het geloof is erfgenaam van Jezus Christus’ belofte: “*Ik zal met u zijn alle dagen tot het einde der tijden.*” Zij is immers bezielde door de Geest die haar onlosmakelijk trouw blijft om haar te geleiden naar de volheid van de waarheid.

Het tweede Vaticaanse Concilie heeft er zorg voor gedragen dat de Kerk reeds vanaf het eerste

hoofdstuk van de constitutie *Lumen gentium* als mysterie werd gedefinieerd, en dit nog vóór de andere aspecten die uit haar wezen voortvloeien, werden beschreven. Men mag dus nooit het belang vergeten van de volgorde waarin de hoofdstukken van deze constitutie werden vastgelegd. Dit werd ook in herinnering gebracht door Mgr. Quinn, de voorzitter van de bisschoppenconferentie van de Verenigde Staten:

*“Het is van belang op te merken dat het tweede Vaticaans Concilie, in tegenstelling tot wat vaak beweerd wordt, zijn uiteenzetting over de Kerk niet heeft aangevangen met het concept ‘volk van God’. Het Concilie is begonnen met de Kerk te bestuderen als mysterie. De Kerk als mysterie van God, dat is de onderbouw van de ganse leer van het Concilie. Het is een realiteit die verborgen is in God, geopenbaard wordt in Jezus Christus en naar overal verspreid wordt door de kracht van de Geest.”*⁸

We moeten ons hoeden voor een taalgebruik waaruit men zou kunnen afleiden dat de Kerk in onze tijd aan herstel toe is als ging het om een oud kasteel met bouwvallige muren. Ook mag ons spreken over de Kerk niet de valse indruk wekken dat de Geest niet langer in de Kerk aanwezig is en dat haar ‘eenheid’ zelfs geen basisgegeven is dat inherent is aan het wezen van de Kerk.

Evenmin mogen we de heiligheid van de Kerk en haar eenheid situeren als eindpunt van onze inspannin-

⁸ Aartsbisschop John QUINN, ‘Characteristics of the Pastoral Planner’, in *Origins*, Jan. 1, 1976, vol.3, nr.8, p. 439.

gen: integendeel, het zijn gaven die Christus van bij het begin aan zijn Kerk geschonken heeft.

Zoals de heiligheid van de Kerk niet de optelsom is van de heiligheid van haar leden, zo is de eenheid van de Kerk geen ver verwijderd streefideaal, iets dat wij veroveren of heroveren moeten, maar wel een eenheid die geschonken wordt door God en die haar eigen logica en eisen aan ons opdringt.

De orthodoxe en de katholieke Kerk zijn het erover eens dat de oecumenische beweging tot mislukking gedoemd zal zijn, als men deze primaire waarheden betreffende de Kerk uit het oog zou verliezen en het oecumenisch streven zou gaan voorstellen als een krachtenbundeling met het oog op het creëren van een of andere nog onbestaande Kerk.

In de commentaar op *Lumen gentium*, waarvan hij trouwens de belangrijkste redacteur was geweest, schreef Mgr. Philips over de eenheid van de Kerk het volgende:

*“Ook haar eenheid moeten we leren begrijpen als een dynamisch gegeven: zij is een kracht die uitgaat van de heilige Geest die in de Kerk is ingestort. Zoals Christus één is, zo moet ook de Kerk één zijn en dit elke dag in steeds grotere mate: ziedaar de kern van de hele oecumenische gedachte.”*⁹

De eenheid is tegelijk een gave en een opgave, ze is reeds bestaande en moet nog nagestreefd worden.

⁹ Mgr. PHILIPS, *L'Eglise et son mystère au deuxième Concile du Vatican*, Desclée de Brouwer, 1967, t.1, commentaar op *Lumen gentium*, nr. 8.

Het werken aan het herstellen van de eenheid situeert zich op het vlak van het mysterie van de Kerk.

Fundamentele eenheid

We zegden reeds dat de eenheid van de Kerk samen kan gaan met een verscheidenheid op het liturgische, canonieke en spirituele vlak. Maar zij vereist een fundamentele eenheid in het geloof en acht op dit stuk geen enkel compromis mogelijk. Wij zeggen wel een ‘fundamentele eenheid in het geloof’ en niet ‘in de theologie’, want eens het geloof veilig gesteld is, aanvaardt de Kerk een meervoud van theologieën. Het is dus belangrijk de essentie van het geloof te vrijwaren.

Zeer juist heeft kardinaal Ratzinger geschreven: *“De oecumene zal slechtst tot waarachtige duurzaamheid en consistentie komen wanneer ze ten volle belang toekent aan de verplichting om in de Kerk een gezamenlijk geloof te delen.”*¹⁰

En net als het gaat over die diepe en noodzakelijke geloofseenheid is er gevaar voor dubbelzinnigheid. We staan immers voor het feit dat we er gemakkelijk toe verleid worden die ‘essentie van het geloof’ te vrijwaren door onze verdeeldheid en de betwiste geloofspunten voor secundair en bijkomstig te houden. Onder het woord ‘fundamenteel’ mogen we evenwel niet slechts datgene schuiven wat ‘gemeenschappelijk’ is.

¹⁰ “Only by according full importance to the obligation of a common faith in the Church, can ecumenism achieve consistency”, J. RATZINGER, *The future of ecumenism*, p. 204.

Er bestaat niet zoiets als een christendom ‘zonder meer’ dat overblijft door alle verschillen als bijkomstige varianten te beschouwen. Christus heeft slechts één enkele Kerk gesticht, met alles wat dat inhoudt. Onze verdeeldheid, bron van blijvende ergernis, geeft ons niet de machtiging om het essentiële en het accidentele te definiëren in functie van de wisselvallige omstandigheden van de geschiedenis. Deze eis zullen we moeten onthouden wanneer we later de pastorale richtlijnen aangeven.

Wanneer christenen elkaar slechts zouden willen vinden op basis van die kleinste gemene deler, dan zou dat een negatie zijn van de echte oecumene. Zoiets zou zelfs kunnen uitlopen op een christendom zonder Kerk, zelfs zonder doopsel, of op een superkerk zonder fundament.

Het is niet zonder belang dat de toegang tot de eenheid duidelijk afgebakend zou blijven zodat iedereen in perfecte getrouwheid en zonder in doctrinele verwarring te vervallen, aan de toenaderingspogingen zou kunnen deelnemen.

Het eerste gebod van de oecumenische beweging is dat men het oprechte geloof van de ander moet respecteren: we zouden hierin reeds tekort schieten als we zomaar zonder onderscheid te maken, al wat ons verdeelt als ‘bijkomstig’ zouden bestempelen.

Men zou van begin af aan de katholieken vragen essentiële geloofspunten te verloochenen en de oecumenische dialoog volkomen in het slop laten lopen, als men bijvoorbeeld zou stellen dat bij het ‘fundamentele’ een christendom hoort dat:

-wel Christus aanvaardt maar niet de Kerk;

- wel het Woord Gods aanneemt maar niet de levende traditie die het schraagt en draagt, al is deze aan het Woord ondergeschikt;
- wel de gaven van de Geest erkent, maar niet de ambtelijke en sacramentele structuur van de Kerk.

Een hiërarchie van waarheden

Dit alles staat geenszins in contradictie met het feit dat niet alle waarheden op dezelfde wijze centraal staan. Vaticanum II heeft terecht gewezen op het bestaan van een 'hiërarchie van waarheden'.

“De katholieke theologen dienen in de oecumenische dialoog met de gescheiden broeders trouw te zijn aan de leer van de Kerk, ook als ze samen met hen in waarheid, liefde en nederigheid proberen door te dringen in de goddelijke mysteries. Bij het vergelijken van leerstellingen moeten zij bedenken, dat er in de katholieke leer wegens het verschil in verhouding tot het fundament van het christelijk geloof een rangorde of hiërarchie van waarheden bestaat. Zo wordt de weg gebaad tot een broederlijke wedijver die allen aanzet om de ondoorgrondelijke rijkdom van Christus dieper te leren kennen en duidelijker in het licht te stellen.”¹¹

Dat is een open deur voor de toenadering, op voorwaarde dat we exact begrijpen wat die 'hiërarchie van waarheden' betekent.

¹¹ Nummer 11 van het decreet over de katholieke deelneming aan de oecumenische beweging.

Binnen het geheel van de openbaring zijn er geen waarheden die meer of minder dan andere geopenbaard zijn en al wat God ons meedeelt, verdient gelijke geloofwaardigheid.

Het is met hetzelfde geloof dat we alle waarheden moeten aannemen, maar binnen de heilseconomie staan ze niet alle op dezelfde plaats. Hun band met Christus en door Hem met het mysterie van de Drie-eenheid is niet altijd even innig of even direct. Bepaalde waarheden betreffen de kern zelf van het christelijk leven, andere horen op het vlak van de middelen om dit doel te bereiken. Tenslotte moeten we ook een onderscheid maken tussen de hiërarchie der waarheden ‘in abstracto’ zoals de theologen die kunnen opstellen, en de concrete rangorde die de gewone christenen beleven. Beide zijn niet aan elkaar gelijk. De theologen zullen dit vraagstuk nog moeten uitdiepen, maar hier ligt een grote oecumenische kans.

Wat ons betreft is het belangrijk op te merken dat de Kerk als door de Geest bezielde institutie een van de fundamentele mysteries van het christendom is. Zelfs als haar betekeniswaarde door haar zondige menselijkheid verduisterd zou worden, mag men de Kerk niet zomaar voor een superstructuur houden die uiteindelijk slechts bijkomstig zou zijn. Alleen al omdat de Heer in haar verder leeft door de heilige Geest, staat de Kerk centraal in de leer van het Nieuwe Testament.

Het ambt in de Kerk is evenmin een soort ondersteuning. Niet alleen beantwoordt het ambt aan een functionele noodzaak, maar in zijn diepste kern behoort het tot het wezen van de Kerk. Dat is de reden waarom het ambt nooit vervangen zal kunnen worden door een

of ander charismatisch leiderschap, hoe waardevol dat ook moge wezen. Het kerkelijk ambt steunt op een sacramentele wijding om in de gemeenschap voor te gaan en haar van binnenuit te structureren met zorg voor de éénheid. Het is zijn onvervreembare zending de charismatische gaven samen te laten werken aan de opbouw van de Kerk en er een gemeenschap van te maken in de heilige Geest.

*Is het waar dat de leer verdeelt
maar dat de praxis verenigt?*

Er was een tijd dat men in oecumenische middens nogal graag stelde dat 'de leer verdeelt, maar de praxis verenigt'. Daarom besloot men doctrinele vragen te vermijden en zich tevreden te stellen met het streven naar samenwerking op praktisch vlak.

Dr. Lukas Vischer heeft in een rapport voor het Centrale Comité van de Wereldraad van Kerken een duidelijke waarschuwing laten horen voor dergelijk simplisme:

"De leer verdeelt, de actie verenigt. De laatste tijd is deze slogan omgekeerd. De ontdekking dat kerken door actie op een nieuwe wijze verdeeld raken, heeft tot de enigszins verbazingwekkende bewering geleid, dat het integendeel de leer is die verenigt en de actie die verdeelt! Maar lijden beide slogans niet aan dezelfde fundamentele vergissing? Aan beide ligt een zeer vreemde scheiding van geloof en actie ten grondslag. De fout die aan de vroegere slogans ten grondslag lag, herhaalt zich eenvoudig in tegenovergestelde vorm in de nieuwe slogan. In werkelijkheid staat ook in de actie het geloof op het spel. De verschillende keuzen ten aanzien van de actie in de wereld steunen

uiteindelijk op verschillende accenten in theologie, christologie en pneumatologie. Precies als voorheen is het daarom de taak van de kerken van vandaag wegen en middelen te vinden om elkaar in hetzelfde apostolische geloof te bevestigen. Enige vorm van consensus is vereist. De conflicten die vandaag gepaard gaan met het handelen van de Kerk tonen aan dat dit dringender is dan ooit tevoren.”¹²

WAAROM IS ER EEN ZICHTBARE EENHEID NODIG?

Zichtbare en onzichtbare eenheid

Omdat de hereniging van de kerken zo moeizaam verloopt, ondernam men reeds meermaals een poging om de christenen, zonder om te zien naar de confessionele scheidingslijnen, op te roepen tot een soort pure spirituele eenheid. Zoiets is een miskennis van de natuur zelf van de Kerk. In de Constitutie *Lumen gentium* heeft het tweede Vaticaans Concilie sterk de band onderstreept die er bestaat tussen het zichtbaar en geestelijk aspect van dezelfde Kerk:

“De enige Middelaar, Christus, heeft zijn heilige Kerk, gemeenschap van geloof, hoop en liefde, in deze wereld opgericht als een zichtbare instelling, die Hij voortdurend ondersteunt en waardoor Hij aan allen genade en waarheid mededeelt. De hiërarchisch georganiseerde maatschappij en het mystieke lichaam van Christus, de uitwendig zichtbare groep en de geestelijke gemeenschap, de aardse Kerk en de met hemelse gaven bedeelde Kerk, mogen wij niet als twee dingen beschouwen: zij vormen integendeel één complexe wer-

¹² *Archief van de Kerken*, 1978; 33ste jg., kol. 26.

kelijkheid, samengesteld uit een menselijk en een goddelijk element. Daarom kan men haar, op grond van een niet geringe overeenkomst, met het mysterie van het mensgeworden Woord vergelijken.

Immers, evenals de aangenomen natuur in dienst staat van het Woord Gods als een levend heilsorgaan, onverbreekbaar met Hem verenigd, ongeveer evenzo staat de sociale kerkinstelling in dienst van Christus' Geest, die haar het leven geeft, met het oog op de uitgroei van het lichaam (vgl. Ef. 4,16).

Dit is de enige Kerk van Christus, die wij in het symbolum als één, katholiek en apostolisch belijden” (Lumen gentium, nr. 8).

Instelling en gebeuren

Volgens de christelijke visie op het heil is de tegenstelling tussen Geest en instelling, tussen inspiratie en structuur, onaanvaardbaar, en waar deze tegenstelling toch zou opduiken - wat voorkomt - moet zij overwonnen worden.

De Zwitserse gereformeerde theoloog, professor Jean-Louis Leuba van Neuchâtel, heeft voortreffelijk aangetoond dat het heilsgebeuren gestalte krijgt in een historische instelling, die de herinnering aan het oorspronkelijke gebeuren als het ware vastlegt, er getuigenis van aflegt en de volle betekenis ervan in de wereld en in de geschiedenis uitdraagt.¹³

Omgekeerd ook moet de instelling steeds open blijven voor het werken van de Geest, want Hij alleen kan haar vruchtbaarheid en betekenis schenken. De Kerk is de gemeenschap waarin de Geest tegelijk werk-

¹³ *L'institution et l'Événement*, Ed. Delachaux et Niestlé, 1950.

zaam is door de constante institutionele charismatische gaven en door de gewone en buitengewone gaven van de heilige Geest die zijn aanwezigheid en kracht betuigen.

Kortom, de Geest wordt steeds gegeven om de institutionele structuren, die de samenhang en de groei van het lichaam van Christus in de wereld verzekeren, te herenigen en uit te zuiveren, en om deze aldus steeds meer transparant te maken voor het mysterie die zij moeten veruiterlijken.

WAT BETEKENT: 'KERK VAN JEZUS'?

Vóór Vaticanum II stelden de katholieke theologen gewoonlijk de Kerk van Jezus Christus, mystiek lichaam van de Heer, gelijk met de katholieke Kerk, en deze identificatie werd zelfs vaak als iets absoluuts en exclusiefs gepresenteerd. Dat was eigenlijk een verharding van de theologische positie die het gevolg was van het bekampen van diegenen die de juridische kerk wilden scheiden van de kerk van de liefde, of die een tegenstelling zagen tussen de kerk als instelling en de kerk van de geestelijke vrijheid.

Onder invloed van de oecumenische beweging en dankzij een meer genuanceerd verstaan van het mysterie van de Kerk, kwam er een kentering sinds het tweede Vaticaans Concilie; nu kan men de katholieke positie samenvatten met de tekst van *Lumen gentium*, nr. 8: “Deze kerk, in deze wereld ingesteld en uitgebouwd als een maatschappij bevindt zich (subsistit) in de katholieke Kerk, die door de opvolger van Petrus en de met hem verenigde bisschoppen wordt bestuurd”.

Het invoeren van het 'subsistit' kan de katholieke ecclesiologie in grote mate verhelderen voor de andere christenen. Wanneer de concilievaders de formule die hun werd voorgesteld - met name: het mystiek lichaam is de katholieke Kerk - niet aanvaard hebben, dan gebeurde dat omdat zij van oordeel waren dat deze ongenueanceerde gelijkstelling niet integraal het mysterie van de Kerk tot uitdrukking brengt.

Ook de reden die voor het amendement werd opgegeven mag niet vergeten worden. Het officieel rapport deelt hierover het volgende mee: de amendering werd aanvaard, omdat constitutieve elementen van de Kerk ook voorkomen in de andere christelijke kerken. Men heeft trouwens opgemerkt dat het Concilie herhaaldelijk spreekt over christelijke 'kerken' of 'kerkelijke gemeenschappen' in de theologische zin van deze termen.

Rekening houdende met wat voorafging, kunnen we dus met J. Hoffmann stellen:

*"Wij geloven dat de katholieke Kerk de Kerk is waarin de enige Kerk van Christus ten volle voortleeft en dat de eigen werkelijkheid van het eucharistisch mysterie er in volheid wordt gegeven. Toch blijft het evenzeer waar dat er een tweevoudige dynamische spanning bestaat tussen enerzijds de volheid van de heilsmiddelen waarvan we denken dat die in de katholieke Kerk gegeven zijn, en de concrete historische realisatie ervan en anderzijds de volheid van de eucharistische gave en de actualisering ervan in het geloof en de liefde van de gelovigen."*¹⁴

¹⁴ J. HOFFMANN, in *Unité chrétiennes*, februari 1977, p. 63.

Opdat onze broeders christenen ons goed zouden begrijpen, is het noodzakelijk dat zij zouden weten hoe de Kerk van Rome haar eigen identiteit ziet. De zekerheid wezenlijk trouw te zijn aan de Kerk die Jezus Christus gewild heeft, is geenszins een hinder om verder te zoeken naar middelen om de zichtbare eenheid te herstellen met de andere christenen, die op reële maar nog onvolmaakte wijze verbonden zijn met de boom die de Heer geplant heeft, die *“wortel schiet waar water stroomt, die vrucht draagt in het seizoen en waarvan ‘het gebladerte niet zal verdorren’”* (Psalm 1), ondanks de zwakheid en de ellende van de mensheid, die in de loop van de geschiedenis zo slecht aan de gave van God die hun was toevertrouwd, heeft beantwoord.

Anders gezegd en met minder beeldspraak, kunnen we besluiten dat gezien alle christelijke kerken, inclusief de katholieke Kerk, reeds talrijke kerkelijke heilsgoederen – het doopsel, het evangelie, de gaven van de Geest – gemeen hebben, zij ook nu reeds in een reële hoewel onvolmaakte gemeenschap leven. Alle inspanningen van de oecumenische beweging zijn erop gericht om deze reële communie steeds minder onvolmaakt te maken, zodat zij eens, wanneer aan de voorwaarden van een essentiële eenheid van geloof en kerkorde genoegzaam voldaan is, allen samen het herstel van de eenheid zouden kunnen vieren en als broeders zouden gaan leven in de ene en unieke Kerk van Jezus Christus.¹⁵

¹⁵ Interessant is ook het artikel van Pater LANNE o.s.b. van het Secretariaat voor de Eenheid: ‘Le Mystère de l’Eglise et de son unité’ in *Irenikom*, 1973, nr.3.

De charismatische stroming

Hierboven hebben we de zin en de doelstelling van de oecumenische beweging toegelicht. Het is binnen deze veel bredere stroming dat wij de Charismatische Vernieuwing moeten situeren. De aanbreng van de Charismatische Vernieuwing kan misschien het best vergeleken worden met de golfstroom in de oceaan die het klimaat beïnvloedt, de lente brengt langs de kusten en sluimerende krachten in nieuwe activiteit doet open bloeien.

DE OECUMENISCHE HERKOMST VAN DE CHARISMATISCHE VERNIEUWING

Naast vele andere redenen is de Vernieuwing speciaal omwille van haar oecumenische aard een genade voor Gods Kerk. Immers door haar oorsprong zelf nodigt zij christenen die ver van elkaar verwijderd zijn uit toenadering te zoeken tot elkaar. Hun gemeenschappelijk geloof in de aanwezigheid en de kracht van de heilige Geest kan het gesprek slechts makkelijker maken.

De vernieuwing in de Geest is een heraccentuering van de rol en de werkzame aanwezigheid van de heilige Geest onder ons. Het is geen nieuwigheid in

de Kerk, maar een toegenomen bewustwording van een aanwezigheid die al te dikwijls verdoezeld en verkeerd verstaan werd. Historisch gezien komt dit 'reveil' uit de klassieke pinksterbeweging evenals uit wat men het 'neo-pentecostalisme' noemt.

Deze 'schuldbekentenis' houdt helemaal geen miskennis in van wat we te danken hebben aan de oosterse traditie, die steeds erg gevoelig is geweest voor de rol van de heilige Geest: de oosterse concilie-vaders bleven dit onderstrepen tijdens het tweede Vaticaans Concilie. Maar in deze studie zal onze aandacht vooral gaan naar de pinksterbeweging met zijn eigen karakteristieken.

DIVERSE VORMEN

Het klassieke pentecostalisme

De hedendaagse Charismatische Vernieuwing gaat rechtstreeks terug op het pentecostalisme, dat in 1900 ontstond in een, door de methodistische dominee Charles F. Parham, tot gebedsruimte verbouwde kamer van een huis in Topeka (Kansas).

Parham en zijn volgelingen, waarvan de meest bekende de zwarte dominee William J. Seymour was die de 'Azusa Street Revival' te Los Angeles startte, wilden geenszins een nieuwe denominatie stichten. Zij wensten integendeel geworteld te blijven in hun eigen kerken, er te werken aan hun spirituele vernieuwing om aldus hun verzoening te bewerkstelligen. En dit niet door discussies van doctrinele aard maar door hen te helpen open komen voor een gemeenschappelijke ervaring van de heilige Geest en van de charismatische gaven die Hij opwekt.

Het is waar dat vele van deze pentecostalistten, juist omdat ze uitgestoten werden door hun moederkerken en in het algemeen nogal wat vijandigheid ontmoetten, afweken van de oecumenische gerichtheid van het begin.

Bovendien leidden de onenigheid over bepaalde leerstellige punten, en persoonlijke en rassenconflicten ertoe dat de volgelingen zich gingen opsplitsen in een aanzienlijk aantal denominaties en groepen.

Het neo-pentecostalisme

De term 'neo-pentecostalisme' is thans algemeen gangbaar om de pinkstervernieuwing aan te duiden zoals die geëvolueerd is binnen de traditionele christelijke kerken, het katholicisme uitgezonderd. Zijn geschiedenis is grillig en verliep niet in alle stilte, want de disputen waren – en zijn nu nog soms – erg levendig.

Zeker, de vernieuwing is niet overal op hetzelfde ogenblik opgedoken. Meer dan een halve eeuw ging voorbij voor die geestelijke vernieuwing, vanuit de ervaring die de kleine gemeenschap rond Charles Parham meemaakte, de 'historische' kerken bereikte: de episcopale kerk (California vanaf 1958), de lutheranen (U.S.A. 1962), de presbyterianen (eveneens 1962) en tenslotte (in 1967) de rooms-katholieke Kerk en bepaalde orthodoxe gemeenschappen. Het is een oecumenisch gebeuren waarvan we het belang nu nog maar beginnen te beseffen.

We moeten inderdaad erkennen dat het grootste gedeelte van de vroegere vernieuwing en geestelijke reveilbewegingen die sinds de reformatie ontstonden, in hun oecumenische ontplooiingsmogelijkheden werden aangetast door allerlei exclusieve of confessionele

inperkingen die hen van elkaar isoleerden en aldus verarmden of zelfs aanleiding waren tot agressieve overac-overaccentuering.

We denken hierbij aan de katholieke contra-reformatie van de 19de en 20ste eeuw, aan het lutherse piëtisme, aan de quakers en de methodisten.

De vernieuwing in de Geest die we dezer dagen mogen meemaken, treedt naar voren als een spiritueel gebeuren dat in de meeste christelijke kerken en denominaties gelijklopend is. Het gaat om een geestelijk gebeuren dat de christenen dichter bij elkaar brengt.

*De katholieke Vernieuwing
in het licht van Vaticanum II*

Het is treffend als men het decreet *Unitatis Redintegratio* (het decreet over de katholieke deelneming aan de oecumenische beweging, nrs. 1 en 4) opnieuw leest in het licht van het ontstaan van de Charismatische Vernieuwing. Het is aan de ‘werking van de heilige Geest’ dat zij het ontstaan en de ontwikkeling toeschrijft van de oecumenische beweging in de diverse christelijke confessies.

Verder spoort de tekst de katholieken ertoe aan ‘*de echt christelijke waarden uit het gemeenschappelijk erfgoed die bij onze gescheiden broeders worden aangetroffen, met vreugde te erkennen en hoog te achten*’ en vraagt hen niet te vergeten ‘*dat al wat de genade van de heilige Geest in onze gescheiden broeders tot stand brengt ook kan bijdragen tot stichting van onszelf*’ (nr. 4).

Bij het besluit roept het decreet tenslotte, met een openheid die we profetisch mogen noemen, de katholieken op om beschikbaar te blijven voor verdere oproepen van de Geest: *'Het concilie wenst nadrukkelijk dat de initiatieven van de katholieken zich zouden ontwikkelen samen met die van hun afgescheiden broeders zonder enig beletsel te vormen voor de wegen van de Voorzienigheid en zonder op toekomstige ingevingen van de heilige Geest vooruit te lopen'* (nr. 24).

Voor de vele christenen die met de Charismatische Vernieuwing in aanraking komen, lijkt het alsof deze gedurfde verwachting van het Concilie in vervulling gaat. Ik geloof te mogen stellen dat de Charismatische Vernieuwing thuishoort in de rij van de toekomstige ingevingen van de Geest die het Concilie nog onduidelijk voorzag. De geschiedenis van de Kerk wordt gemaakt door de heilige Geest die van tijd tot tijd de Kerk nieuw leven geeft. De Vernieuwing ligt in de lijn van de genadestroom die Vaticanum II was en blijft.

EIGEN AARD EN OECUMENISCHE DRAAGWIJDTE VAN DE VERNIEUWING ALS DUSDANIG

In het document dat na de internationale bijeenkomst van theologen te Mechelen in mei 1974 gepubliceerd werd, staat te lezen dat het evident is dat de *'Charismatische Vernieuwing van nature oecumenisch is'*.

Het jaar daarop, in december 1975, nodigde een internationale groep deelnemers aan de vijfde algemene vergadering van de Wereldraad van Kerken te Nairobi deze Wereldraad ertoe uit om *'de Charismatische Ver-*

nieuwing te beschouwen als een belangrijke stap voorwaarts van de oecumene in onze tijd'.

Deze verklaring kwam overigens overeen met wat kardinaal J. Willebrands op Pinksteren 1975 zei tijdens een toespraak tot het internationaal congres van de katholieke Charismatische Vernieuwing:

“U vraagt mij als voorzitter van dit Secretariaat voor de Eenheid, welk oecumenische belang ik in de Charismatische Vernieuwing onderken? Ik twijfel niet aan de oecumenische betekenis van de Vernieuwing. De Charismatische Vernieuwing is geboren en gegroeid te midden van het volk van God. Zij ziet zichzelf als een beweging van de Geest en een oproep tot geestelijke oecumene. In alle sectoren van de oecumenische activiteit, in onze contacten, besprekingen en samenwerking, is er een grote dorst naar die geestelijke bron, een diepe nood aan bekering, aan heilig leven, aan gezamenlijk en persoonlijk gebed, om tot eenheid van de christenen te komen.”

Van 5 tot 8 september 1977 werd te Rostrevor in Noord-Ierland onder auspiciën van de Wereldraad van Kerken een colloquium georganiseerd om te zoeken naar de modaliteiten van een meer gestructureerde dialoog tussen de Wereldraad en de vele groepen die zich, in de kerken of ernaast, beroepen op de vernieuwing in de Geest.

Tenslotte danken we ook de meest indrukwekkende oecumenische manifestatie aan de christenen die bij deze vernieuwing betrokken zijn. Ik citeer met name de ontmoeting in juli 1977 te Kansas City, U.S.A. die 50 000 christenen, waarvan bijna de helft katholieken, samenbracht. Tijdens de dag namen ze deel aan de ver-

gaderingen binnen de eigen denominatie en 's avonds kwamen ze bijeen in plenaire vergadering. Op ontroerende wijze kwam hier het heimwee naar eenheid tot uitdrukking.

Katholieken, baptisten, episcopalianen, lutheranen, menonieten, pentecostalistes, presbyterianen, verenigde methodisten, messianische joden en een groep niet-confessionele protestanten zag men er verbreederen en zich verenigen in gebed. Wie de geschiedenis kent van de gespannen relaties tussen de christelijke confessies in de Verenigde Staten, beseft dat dit congres een mijlpaal is geweest, een 'onmogelijke hindernis die toch werd genomen'.¹⁶

Ongetwijfeld was het nog niet de volledige gemeenschap, en de hangende problemen werden er niet frontaal aangepakt, maar er heerste een nieuw klimaat waaruit bleek dat er een oprecht verlangen naar verzoening leeft in het volk van God. In die zin betekent Kansas City een belangrijke stap op weg naar de eenheid.

Verderop zullen we die oecumenische betekenis van de Charismatische Vernieuwing meer in detail aantonen.

¹⁶ David X. STUMP, 'Charismatic Renewal: Up to Date in Kansas City', in *America*, 24 september 1977.

Waar stromen samenvloeien: de gemeenschap in de heilige Geest

De Charismatische Vernieuwing is een bijzondere oecumenische genade: zij biedt namelijk een ontmoetingskans aan christenen die elkaar niet kennen maar zich verbonden weten in eenzelfde levend geloof in de heilige Geest.

Overigens is deze oecumenische convergentie helemaal niet het monopolie van de Charismatische Vernieuwing. Een persbericht meldde onder de titel 'Besprekingen tussen methodisten en katholieken' dat de gemengde commissie die door de katholieke Kerk en de methodistische Wereldraad was opgericht, als gesprekstema voor 1978 gekozen had: de rol van de heilige Geest in het leven van de christenen, 'als fundament van een mogelijke eenheid en van het gemeenschappelijk getuigenis voor Jezus Christus'.

Daarenboven is het ook bekend dat het Secretariaat voor de eenheid, in naam van de Heilige Stoel, reeds vele jaren in gesprek is met de pentecostalistes.

Het lijkt ons belangrijk hier enkele voorname aspecten uit te diepen van die groeiende convergentie

betreffende de rol van de heilige Geest in het leven van de Kerk en van de christenen.

1. De heilige Geest, leven van de Kerk

Het eerste ‘Document van Mechelen’ herinnerde aan het feit dat er in de westerse theologie een neiging bestaat om rond de structuur van de Kerk in christologische categorieën te gaan denken en de heilige Geest slechts te beschouwen als diegene die de reeds bestaande structuur bezielt en tot leven wekt.¹⁷

In werkelijkheid, zegt het document, miskent dergelijke opvatting een essentieel aspect van de christelijke heilseconomie: *‘Christus wordt niet eerst gesteld tot Zoon van God en vervolgens door de Geest levend gemaakt om zijn zending uit te voeren; ook is Jezus niet aangesteld als Messias en vervolgens door de Geest met macht bekleed om die messiaanse taak uit te voeren. Dit wijst erop dat zowel Christus als de Geest de Kerk stichten, dat beiden de Kerk opbouwen’.*

Het is dus onvoldoende om de Kerk zomaar zonder meer voor te stellen als ‘de blijvende Menswording van de Zoon van God’, zoals dit courant gebeurde in een zekere preconciulaire theologie. En het is terecht dat deze aanduiding van de Kerk door de protestantse theologen bekritiseerd werd. Hun verwijt was dat te gemakkelijk Christus en de Kerk werden vereenzelvigd

¹⁷ *Katolieke charismatische vernieuwing. Theologische verklaring en pastorele toelichting* ‘Verklaring van Mechelen 1974’, Nijmegen, B. Gottmer’s Uitgeversbedrijf, Nijmegen, 1976, opgenomen in deze bundeling van de Documenten van Mechelen, boek 2, p.17.

en dat men aldus heel wat menselijke en accidentele elementen van de Kerk sacraliseerde.

Vaticanium II vond deze kritiek terecht. Het is in een trinitair perspectief dat het Concilie zijn ecclesiologie ontwikkelde. Zo wordt in het decreet over de katholieke deelneming aan de oecumenische beweging over de eenheid van de Kerk gesproken: ‘Het hoogste voorbeeld en de diepste oorsprong van dit geheim is de eenheid van de ene God in drie personen, van de ene Vader en Zoon in de heilige Geest’ (nr. 2).

Het is binnen ditzelfde trinitair perspectief dat Heribert Mühlen het voorstel heeft geformuleerd de Kerk te zien als de gemeenschap die door de Geest wordt samengebracht en verenigd met Christus en de Vader. Hij schrijft dan ook heel terecht: “*Het behoort tot de persoon van de heilige Geest, zowel binnen de heilige Drie-eenheid als in de heilseconomie, personen te verenigen.*”¹⁸

Concreet verschijnt de Kerk dus als een uitbreiding van de gemeenschap van hen die vrijgekocht werden door de zalving van Christus, d.w.z. door de invloed van de heilige Geest op zijn menselijke natuur. Dit kerkbeeld werd formeel door Vaticanum II aangevaard. Op de meest duidelijke wijze wordt dit verwoord in het eerste hoofdstuk van het decreet *Presbyterorum Ordinis* over het ambt en het leven van de priesters: “*De Heer Jezus, ‘die door de Vader geheiligd en in de wereld gezonden werd’ (Jo. 10,36), doet heel zijn mystiek*

¹⁸ H. MUHLEN, *L’Esprit dans l’Eglise*, t.1, p. 273: ‘Il revient à la personne de l’Esprit Saint d’unir des personnes, aussi bien au sein de la Trinité que dans l’économie du salut’.

lichaam delen in de zalving van de Geest waarmee Hijzelf gezalfd is” (nr. 2).

Het kan niet anders of deze accentuering van de rol van de heilige Geest moet de oecumenische dialoog met onze orthodoxe en protestantse broeders gunstig vooruithelpen. Dat houdt voor ons een uitnodiging in om het leven en de Kerk in wording te bekijken in een veel radicalere afhankelijkheid tegenover God en stimuleert ons om één te worden in de diepte.

Pater Congar heeft het ook toegegeven: *“Men heeft de Kerk vaak voorgesteld als een soort afgewerkt product, waar men in alles zo goed voorzien werd en dat zo knap in elkaar is gestoken, dat het raderwerk als het ware vanzelf en zonder Gods actuele en actieve tussenkomst zou kunnen draaien. Jezus had eens en voorgoed de hiërarchie en de sacramenten ingesteld: dat was voldoende. Thans hebben we leren inzien dat het God zelf is die door de heilige Geest in Jezus Christus onophoudelijk de activiteit opwekt waardoor de Kerk, die hun werk is, tot stand wordt gebracht en de structuren in stand houdt.”*

- God is het die roept (Rom. 1,6);
- God is het die de gaven van dienstverlening mededeelt (1 Kor. 12, 4-11);
- God is het die groei geeft (1 Kor. 3,6);
- Het hele lichaam krijgt samenhang vanuit Christus (Ef. 4, 16);
- God is het die in de Kerk allerlei mensen heeft aangesteld, ten eerste apostelen, ten tweede profeten, ten derde leraars (1 Kor. 12, 28).

De aandacht voor de actualiteit van de Geest behoedt voor elk triomfalisme en clericalisme dat ertoe geneigd zou zijn om het Rijk Gods te identificeren met de Kerk, die er het sacrament van is, maar nog niet de volle realisatie ervan. Het laat ook toe beter te begrijpen dat de Kerk in de loop van haar geschiedenis ook periodes van grote geestelijke armoede doorgemaakt heeft.

Dankzij een vernieuwde gevoeligheid voor het feit dat het levensnoodzakelijk is open te staan voor de heilige Geest, wordt deze ecclesiologie vandaag concreet beleefd in de Charismatische Vernieuwing en ook elders.

Ongetwijfeld is deze hernieuwde gevoeligheid voor de heilige Geest die we dezer dagen in de Kerk zien ontluiken, essentieel voor een waarachtige oecumenische geestesgesteldheid die een radicale openheid veronderstelt voor de Geest van God en voor de concrete gesprekspartner. Dat verklaarde ook paus Paulus in zijn op 28 april 1967 gehouden toespraak tot de leden van het Secretariaat voor de Eenheid: *“Als er een zaak is waarvan we moeten erkennen dat we met al onze menselijke efficiëntie blijvend tekortschieten om ook maar enig positief resultaat te bereiken, dan is dat wel de oecumene, die zich steeds duidelijker openbaart als wezenlijk afhankelijk van de mysterieuze en krachtige werking van de heilige Geest.”*¹⁹

¹⁹ Y. CONGAR, ‘Actualité renouvelée du Saint-Esprit’, in *Lumen Vitae*, 1972, nr. 27, p.548; vgl. ID., *Ministères et communion ecclésiale*, p. 16, nota 30.

In één van zijn laatste werken vraagt pater Congar, de pionier van de oecumene, dat de christenen zich actief zouden inzetten “*vanuit de opvatting dat de Kerk een communio is*” en radicaler nog, “*vanuit een herontdekte pneumatologie*”. En hij voegt eraan toe: “*We zouden een pluralisme kunnen aanvaarden en zelfs opstaan voor de eisen, die vaak de belofte van vooruitgang inhouden van zovele christenen, die thans onvoldoende zuurstof vinden in de kant-en-klaar aangereikte structuren, indien we een christendom beleefden, waarin de communio centraal staat, een meer dynamische opvatting huldigden van een onophoudelijk na te streven eenheid, en er ons ook van bewust waren dat de bestaande vormen nog onzuiver zijn, te weinig diepgang hebben en we de volheid nog niet bereikt hebben waartoe we geroepen zijn, want steeds stuwt de heilige Geest ons voorwaarts en roept ons op grenzen te overschrijden.*”²⁰

Mochten wij allen die de genade van vernieuwing beleven daartoe bijdragen:

-door meer durf aan de dag te leggen, vertrouwend op de Geest die zijn Kerk opbouwt.

-door met een groeiend onderscheidingsvermogen aandacht te hebben voor de wegen en oproepen van de Geest.

²⁰ Y. CONGAR, *Ministère et communion ecclésiale*, Paris, Edition du Cerf, 1971, p. 248.

2. De heilige Geest als persoonlijke levenservaring

Over onze christelijke oorsprong schreef de gereformeerde theoloog Eduard Schweitzer deze, vanuit oecumenisch opzicht, interessante bedenking neer: *“De heilige Geest was, nog vóór Hij een artikel van het credo werd, reeds een werkelijkheid die in de ervaring van de primitieve Kerk werd beleefd.”*

Elke bladzijde van de Handelingen betuigt inderdaad zijn aanwezigheid, stimulans en kracht. Dag na dag leidde Hij de leerlingen, zoals de lichtende wolk het uitverkoren volk door de woestijn had gevoerd. Als een gouddraad voelt men zijn aanwezigheid doorheen elke bladzijde geweven.

Deze ‘ervaring van de Geest’ is voor alle christenen van oecumenisch belang als iets dat nu geschiedt. Samen moeten we de Handelingen opnieuw gaan lezen, niet om er op het spoor te komen van een idyllische Kerk die nooit heeft bestaan, noch uit een zeker primitivisme - de heilige Geest is niet opgesloten in het verleden - maar om samen als het ware onder te duiken in het geloof van de eerste christenen voor wie de heilige Geest een allerbelangrijkste en persoonlijke realiteit was. Je kon zien wie de heilige Geest ontvangen had. En Paulus verwonderde er zich te Efese over dat hij zijn spoor niet kon ontdekken.

Door zo’n positie in te nemen, nog voor elke conceptualisering en voor elke systematische formulering, hoe onmisbaar die ook te gelegener tijd zullen worden, lijkt het wel alsof we ons bevinden in ons onverdeeld en ongerept geboorteland, waar het gemakkelijker is

om de zin te vatten van de christelijke broederlijkheid en van de gemeenschap in de heilige Geest, die er de ziel van is. Als men 'charismatische' christenen van diverse confessies ontmoet, dan wordt men dadelijk getroffen door het getuigenis over hun persoonlijke ontmoeting met Jezus Christus, die door de Geest Heer en Meester van hun leven is geworden.

Zij leggen getuigenis af van een genade van innerlijke vernieuwing, van een persoonlijke ervaring die zij met de naam 'doopsel in de Geest' aanduiden. Door die ervaring hebben zij de altijd actuele kracht van de Geest en het voortduren van zijn aanwezigheid ontdekt of ze zijn met een nieuwe verhoogde intensiteit ervan bewust geworden.

Meestal gaat het niet om een bekering als die van Paulus, noch om een of andere spectaculaire ervaring, maar wel om een beïnvloeding door de heilige Geest, die zij op markante wijze in hun leven hebben ervaren. Christenen van diverse denominaties verklaren dat zij een genade beleefd hebben en nog beleven die hen tot nieuwe christenen heeft gemaakt. Ook getuigen de katholieken en de traditionele christenen onder hen dat zij op een totaal nieuwe wijze bewust zijn geworden van datgene wat reeds door de initiatiesacramenten in kiem in hen aanwezig was, maar dat dit nu tot volle bewustzijn is gekomen.

De Heer is op zichtbare wijze levend geworden, zeggen zij, in Hem, in zijn Woord, in hun broeders. Hun vernieuwd geloof komt tot uitdrukking in de diepe vreugde die van hen uitstraalt, en in het feit dat ze met heel hun wezen, gevoeligheid en spontaneïteit God dank zeggen en lofprijzen. Het gaat hier uiteindelijk

om een herboren worden dat zijn oorsprong heeft in een duidelijk te herkennen geestelijke ervaring.

Het gaat wel degelijk om een ervaring. Vroeger reeds hebben we uiteengezet hoe en waarom geloof en ervaring elkaar niet wederzijds uitsluiten en hoe een aandachtige lezing van het evangelie aantoont dat beide harmonisch samengaan.²¹ We moeten hier de wetmatigheden en de nodige waarborgen ervan niet analyseren. Voor onze bedoeling volstaat het te constateren dat wij ons daar op een terrein bevinden waar christenen van de onderscheiden tradities elkaar kunnen ontmoeten en op dit eerste niveau reeds een gemeenschappelijke basis kunnen vinden. Dat is van belang om een dialoog aan te gaan.

3. De uitstortingen van de heilige Geest

DIVERSITEIT EN COMPLEMENTARITEIT VAN DE
CHARISMATISCHE GAVEN

*De veelvormige kerkgemeenschap
van Paulus*

Een van de grootste hindernissen voor de vooruitgang van de oecumene, is wel de tendens om zich op te sluiten in een enge, abstracte en monolithische kerkvisie.

In de mate dat de vernieuwing de mensen ertoe aanzet meer open te komen voor de gaven van de Geest, wekt zij eveneens een beter aanvoelen van de

²¹ 'De Geest en de godservaring' in *Een nieuw Pinksteren? De heilige Geest, levensadem van de Kerk*, boek 1, p. 61.

kerkgemeenschap en van de gezamenlijk gedragen verantwoordelijkheid tot de opbouw van de Kerk.

Zo maakt de Charismatische Vernieuwing het mogelijk dat men vlotter toegang krijgt tot een kerkbeeld waarin vele bedieningen mogelijk zijn, zoals dat van Paulus: *“Maar aan ieder van ons wordt de openbaring van de Geest meegedeeld tot welzijn van allen”* (1 Kor. 12, 7).

Paulus heeft ons beslissende teksten nagelaten over de aard en de verscheidenheid van de charismatische gaven. De apostel beschrijft de wijde waaier van de geestelijke gaven die door de Geest worden meegedeeld: de gaven van lering en van het onderscheiden, de gaven van het apostolaat en van het leiding geven, de gaven van de profetie en van de genezing. Kortom het gamma van de charismatische gaven is aanzienlijk. De ene charismatische gaven betreffen speciaal de ‘structurele’ bedieningen en het ambt in de Kerk, de anderen worden opgewekt bij de gelovigen in de gemeenschap.

Paulus staat trouwens open voor alle charismatische gaven, zelfs de meest verbazende, de meest buitengewone wijst hij niet af: alles wat van de Geest komt, draagt bij tot de vurigheid van de gelovige gemeenschap. Maar tegelijk constateert de apostel dat in die meer buitenissige fenomenen ook minder gelukkige menselijke elementen kunnen binnensluipen en aldus de geestegaven kunnen overwoekeren. Daarom vaardigt hij een aantal criteria van onderscheiding uit ten behoeve van de jonge Kerk te Korinthe. De toon van zijn spreken wijst duidelijk op het feit dat hij weet dat hij gezag heeft en dat hij wenst gehoord te worden.

Tenslotte maakt Paulus ook een onderscheid tussen de charismatische gaven: sommige zijn goed, andere zijn beter. De Korinthiërs waren vooral geïnteresseerd in de profetie en de glossolalie. Paulus verwerpt deze gaven niet, maar geeft allerhande aanwijzingen opdat diegenen die deze gaven ontvangen, zich als waarachtig 'door de Geest bezielde' mensen zouden gedragen. Maar hij verkondigt eveneens – en dit op luide toon – dat boven al die gaven de *agapè* te stellen is. Zonder haar betekenen de charismatische gaven niet veel. Deze actieve en werkdadig caritas, wordt door hem beschreven in 1 Kor 12, 31-13, 13: dat is de 'hoogste gave' (12, 31), een 'weg die verheven is boven alles'.

Dat is ook het perspectief van waaruit elke christen zijn charismatische gaven zou moeten leren begrijpen en evalueren.

Actualiteit van de geestesgaven

Veel christenen die met de genade van de vernieuwing in aanraking gekomen zijn, stellen vandaag de dag vanuit hun ervaring vast dat de werking van de Geest in een gemeenschap gepaard gaat met een werkelijk openbloeien van diverse charismatische gaven.

Zijn kerkopbouwende dynamiek treedt naar voren doorheen die personen, in wie nu eens dit, dan weer een ander aspect van de volheid van de Kerk op een speciale en bevoorrechte wijze, tot nut van het hele lichaam tot uitdrukking wordt gebracht.

Deze personalisering van Gods gaven en speciaal van de bedieningen en ambten, wordt aldus naar de

theologie van de brief aan de Efesiërs waargemaakt in het concrete leven van de gebedsgroepen: *“Hij heeft gaven gegeven aan de mensen (...) sommigen maakte Hij apostelen, anderen profeet, anderen evangelist, weer anderen herder en leraar, om de heiligen toe te rusten voor het werk van de bediening, tot opbouw van het lichaam van Christus”* (Ef. 4, 8 en 11-12).

Gevolgen voor de oecumene

Deze erkenning van de diversiteit en de complementariteit van de charismatische gaven is van groot belang voor de oecumenische beweging. Zij geeft niet alleen de richting aan om bepaalde polemieken eindelijk te overschrijden, maar zij is tevens van aard om de openheid van de christelijke confessies voor elkaar te bevorderen.

Door de scheiding is elke kerk min of meer eenzijdig uitgegroeid en heeft zij andere geestesgaven benadrukt. De vernieuwing in de Geest roept ons thans op om deze uit het verleden overgeërfde accentueringen te overschrijden en bevordert het beter begrijpen van de anderen.

Als dit gebeurt, geeft elke kerk ook al haar toenaaderingspogingen de eigen kleur mee van de christelijke traditie die zij vertegenwoordigt en die haar tot een welbepaalde confessie maakt.

De oecumene immers heeft geenszins tot doel een goed gedoseerde en homogene mengeling van alle christelijke tradities tot stand te brengen, maar staat gericht op het herstellen van de pluriforme eenheid van zusterkerken die elk hun eigen karakter hebben, zonder

dat daarom afbreuk gedaan wordt aan de wezenlijke en noodzakelijke eenheid die de Heer wil en die in de apostolische tijden gepreciseerd werd.

“Allen moeten in de Kerk, overeenkomstig de taak die ieder heeft, ruimte geven aan de nodige vrijheid in de verschillende vormen van geestelijk leven en van kerkelijke discipline, alsook in de verscheidenheid van liturgieën en zelfs in het theologisch doordenken van de geopenbaarde waarheid” aldus het ‘Decreet over de katholieke deelneming aan de oecumenische beweging’, maar het stipt hierbij duidelijk aan dat dit slechts geschieden kan *‘met behoud van de eenheid die noodzakelijk is’* (nr. 4).

CHARISMA EN INSTELLING

Om de geestelijk vernieuwing in het leven van de Kerk te situeren, zou het misplaatst en zelfs volkomen onjuist zijn charisma en instelling tegenover elkaar te stellen. Evenzeer immers als de profetie en het spreken in talen, zijn de bedieningen en de essentiële structuren van de kerkelijke gemeenschap gaven van de Geest.

Als gemeenschapsstructurend gegeven in de Kerk is de institutie wezenlijk charismatisch. Zij is een gave van God en sacrament van de verbondenheid met God. De gemeenschap speelt een niet te veronachtzamen rol als ruimte waarbinnen men de Geest kan ontmoeten. In de eerste Johannesbrief staat: *“Wat wij gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij ook aan U, opdat gij gemeenschap moogt hebben met ons. En onze gemeenschap is er één met de Vader en met Jezus Christus, zijn Zoon”* (1 Joh. 1,3).

Best kunnen we de plaats van de onderscheiden gaven in de Kerk begrijpen aan de hand van de vergelijking die Paulus terzake uitwerkt. Het is de wil van God, zegt Paulus, dat er vele ledematen zijn, maar slechts één lichaam. Elk lid heeft zijn eigen rol en functie en is even onmisbaar als de andere. Elk ledemaat is nuttig voor de andere, en omgekeerd: *“Opdat er in het lichaam geen verdeeldheid zou zijn en de ledematen eendrachtig voor elkaar zouden zorgen”* (1 Kor, 12, 25).

Zoals elk orgaan aldus op zijn eigen wijze baat bij brengt voor het hele lichaam, hoewel het ook een kans betekent op een eigen specifieke stoornis of ziekteverschijnsel, zo zou men ook kunnen stellen dat elk charisma, elke bediening, elk kerkelijk ambt instrument is van een eigen soort van geestelijk heil, maar tegelijk ook een blijvend risico inhoudt voor tekortkomingen en specifieke lacunes.

De uitstortingen van de Geest dragen er krachtig toe bij dat er in de kerkgemeenschap een opbloei komt van vitaliteit en vrijheid, van lofprijzing, getuigend optreden en zelfverloochening. Hierdoor kunnen zij een tegengewicht vormen voor allerhande gevaren waardoor de meer structurele zijde van de Kerk bedreigd wordt. Wij denken hier bijvoorbeeld aan een zekere vorm van gevoelloosheid, aan formalisme en middelmatigheid, aan bureaucrativering en routine, aan het wegvluchten voor het nemen van verantwoordelijkheid en van gedurfde, vernieuwende beslissingen.

Maar anderzijds houden die manifestaties van de Geest ook risico's in: opwinding, illuminisme, overmatig supernaturalisme. Dat zijn gevaren waartegen de

structurele elementen van de Kerk hun stabiliteit, objectiviteit en wijsheid kunnen inbrengen.

Voor de goede 'gezondheid' van het gebed en voor de stevigheid van de kerkgemeenschap moeten alle christenen hun ervaringen en visies uitwisselen met elkaar en aldus de doorstroming en osmose realiseren waarvan die goede gezondheid afhangt.

Op die wijze zullen de positieve aspecten nog vermeerderd worden en de afwijkingen die aan elk van die charismatische gaven en bedieningen kleven, welke zij ook mogen wezen, zullen aldus geneutraliseerd worden.

EEN DOORLEEFDE WISSELWERKING VAN CHARISMA EN INSTELLING

Het is een gekend gegeven: de spanning tussen gebeuren en instelling, tussen het charismatische en het structurele, hoort bij de kern van het oecumenische debat. Die spanning manifesteert zich vandaag overigens ook binnen elke confessie afzonderlijk.

In zekere zin is het zo dat die spanning, vooral in crisisperioden, onontwikkbaar wordt, zoals dit meermaals in de loop van de kerkgeschiedenis gebeurde. Maar deze spanning moet niettemin toch uitmonden in een verdiept en eenheidscheppend inzicht in het sacramenteel mysterie van de Kerk.

Dankzij de vernieuwing in de Geest groeien wij naar een dergelijk inzicht, op het niveau van de *doorleefde ervaring*. De Geest nodigt de christenen van alle confessies ertoe uit om zich meer open te gaan stellen voor de charismatische gaven en leidt hen aldus tot een overstijgen van die dikwijls aangevoelde, maar uitein-

delijk bedrieglijke tegenstellingen tussen charisma en instelling, getrouwheid en creativiteit, vrijheid en gehoorzaamheid. Hij helpt hen om te beseffen dat de dynamiek van de Geest niet tegengesteld is aan de Menswording maar dat de heilige Geest veeleer gegeven wordt tot opbouw van het lichaam van Christus (vgl. 1 Kor. 12, 1-12; Ef. 4, 4-13), d.w.z. zowel tot opbouw van zijn kerkelijk lichaam als van zijn 'eigen lichaam' in de Menswording.

Die charismatische herbronning van de instelling schenkt nieuw leven aan haar 'geestelijke' betekenis, anders gezegd aan de functie van de Kerk als instituut om historisch zichtbaar het lichaam van Christus te zijn. Maar tegelijk wordt al wat in het instituut een hindernis kan vormen voor de glorierijke vrijheid van de kinderen Gods (vgl. Rom. 8, 21) in vraag gesteld en worden we opgeroepen dit te veranderen. Voor de Kerk en dus ook voor de oecumene is ook dit een gevolg van de vernieuwing in de Geest.

Dit samengaan van charisma en instituut werd wonderwel onder woorden gebracht door metropoliet Ignatios van Lattaquié op de derde algemene vergadering van de Wereldraad van Kerken te Uppsala (3-19 juli 1968):

*“Zonder de heilige Geest, is God ver verwijderd,
blijft Christus in het verleden,
is het evangelie dode letter,
de Kerk niet meer dan een organisatie,
het gezag een overheersing,
de missie een propaganda,
de eredienst een bezwering,*

*het christelijk leven een slavenmoraal.
Maar met de Geest,
wordt de kosmos opgetild en
zucht hij bij de geboorte van het Rijk Gods,
komt de verrezen Christus tegenwoordig,
is het evangelie een levenskracht,
betekent de Kerk een gemeenschap
in de Drie-eenheid,
is het gezag een bevrijdende dienstbaarheid,
de missie een pinkstergebeuren,
de liturgie een herdenking en een anticipatie,
wordt het menselijk handelen vergoddelijkt.”²²*

²² L.J.SUENENS, *Een nieuw Pinksteren?*, p.29.

Voorwaarden voor een waarachtig oecumenisch streven

De Charismatische Vernieuwing moet een aantal doctrinele en spirituele vereisten respecteren en een aantal gevaarlijke klippen vermijden, wil zij aan haar oecumenische roeping beantwoorden. Laten we ze één voor één bestuderen, te beginnen bij de positieve eisen.

DE INSCHAKELING IN HET MYSTERIE VAN DE KERK

Elke christen die ernaar streeft om te leven volgens de eisen van zijn geloof, heeft als plicht het mysterie van de Kerk te erkennen en er zich in te schakelen.

Als de Charismatische Vernieuwing, in plaats van zich in het hart van de Kerk thuis te weten, zich zou ontwikkelen tot een uitwas aan de rand van de Kerk, tot een parallelle kerk of een kerk in de Kerk zou worden, dan zou zij meteen haar bestaansreden verliezen.

We zegden reeds dat de Kerk bij vele gelovigen overkomt als een sociologische werkelijkheid of als een puur administratieve structuur. Zij kijken van buitenuit tegen haar aan en beoordelen haar op grond van haar

uitwending en menselijk voorkomen, dat fataal gebonden is aan ruimte en tijd, met alle beperkingen van dien.

Maar de Kerk waarin wij geloven, waarop we hopen en die we met een kinderlijke liefde beminnen, kan niet ten volle gekend worden in die eerste, nog zeer onvolledige blik van buitenaf: de Kerk is een mystieke werkelijkheid, niets minder dan het mystiek lichaam van Christus. Zij stelt de aanwezigheid voor van de Heer Jezus, die haar trouw blijft, haar bezielt door zijn Geest, haar verlicht, heiligt en één maakt. Die Kerk is het die ons draagt als een moeder, ons het christelijk leven schenkt en ons doet groeien in de navolging van Christus.

Zolang men in geloof het mysterie zelf van de Kerk niet aanvaard heeft, zit men onvermijdelijk op het niveau van de geschiedenis en niet op het dogmatisch niveau van het credo, dat ons verkondigt dat *“de Kerk één is, heilig, katholiek en apostolisch”*. Die Kerk is volkomen gelijk aan de kerk uit de beginperiode van het cenakel op Pinksteren.

DE KERK ALS MYSTERIE

De Kerk is geen federatie van christelijke denominaties. Ze is evenmin de som van alle mensen die zich persoonlijk of collectief beroepen op Christus en zich wijden aan de evangelisering en de dienst aan de mensen.

De Kerk is er al vooraleer mensen bewust ‘ja’ zeggen tot Jezus Christus en tot de bijzondere groep waarvan ze lid zijn. De Kerk is zowel de gemeenschap die we gezamenlijk opbouwen – ‘de Kerk’ dat zijn wij! – als de gemeenschap die ons overstijgt, ons draagt als

een moeder en ons, in Christus en door de Geest, Gods leven schenkt. Daarom zeggen we ook voor we communiceren: *“Let niet op mijn zonden, maar op het geloof van uw Kerk...”*.

In Vaticanum II werd geleerd dat de Kerk het ‘universeel heilssacrament is’. Voor mij is dat de definitie bij uitstek, met heel veel gevolgen. Als we dit onderricht van het Concilie beamen, dan stellen wij het *zijn* van de Kerk vóór ons menselijk handelen in de Kerk. Dan belijden en viëren wij in de liturgie, in de geloofstaal en ook in de daaruit ontstane theologische verwoording op de eerste plaats het ‘mysterie’ van de Kerk en pas daarna, secundair hoewel noodzakelijk, onze deelneming aan de zending van de Kerk in de menselijke geschiedenis.

Tegen de achtergrond van de Noord-Amerikaanse context schrijft pater Avery Dulles: *“In de dertiger jaren kenden de protestantse kerken een spirituele teruggang, nadat ze zich enkele jaren hadden laten meeslepen door de overdrijvingen van de ‘social gospel-beweging’. Toen ging een roep op in het land: laat de Kerk toch Kerk zijn. Die kreet werd verstaan en de kerken begonnen opnieuw meer zorg te besteden aan geloof en cultus. Het gevolg was een grote vernieuwing die aanhield in de veertiger en vijftiger jaren. Sinds 1960 heeft het katholicisme een gelijkaardige crisis doorgemaakt. De secularisatietheologie heeft de zin voor de leerinhoud en de traditie verzwakt en het is de hoogste tijd dat de Kerk weer zou loven, danken en li-*

*turgie vieren en aldus de gelovigen in contact zou brengen met de levende God.*²³

De 'ene' Kerk

Van bij haar ontstaan is de Kerk één, geworteld in 'de eenheid van de Vader, de Zoon en de heilige Geest'. Zij is getekend met het zegel van de Drie-eenheid. Haar mystieke eenheid is buiten het bereik van mensen en de breuken die in de geschiedenis ontstonden, raken haar uiteindelijk niet.

Haar eenheid is een oorspronkelijke genade, d.w.z. een genade die zij bij haar oorsprong ontving en die haar onverbrekkelijk gegeven is voor altijd. Zij draagt in zich de belofte van Jezus: Hij blijft zijn Kerk trouw, alle dagen tot in de eeuwigheid. Zij is het lichaam van Christus, bruid van de heilige Geest, tempel van de levende God. Het Concilie heeft in de constitutie *Lumen gentium* een hele reeks beelden aangewend om ons de rijkdom van dit mysterie te laten vatten.

De 'heilige' Kerk

De Kerk van ons geloof is heilig van begin af aan. Haar heiligheid staat niet gelijk met de optelsom van al de heiligen die zij voortbracht. Neen, het is haar eigen heiligheid – de heiligheid van Christus en van zijn Geest in haar – die in ons vruchten draagt. Trouwens, onze bewondering moet niet uitgaan naar de heiligen, maar naar God, want Hij is het en Hij alleen die bewonderenswaardig is in zijn heiligen. In deze betekenis kan men zeggen dat de Kerk de heiligheid van God bemiddelt. Zij is een moeder die de mensen die

²³ Avery DULLES, s.j., *The resilient Church*, Gill and McMillan, 1977, p. 25.

zich door haar laten vormen tot heiligheid opwekt. Strikt genomen moeten we eigenlijk geen 'heiligen worden', maar moeten we veeleer 'heilig blijven'.

Onze roeping als christenen is trouw te blijven aan de initiële genade van het doopsel dat we ontvangen hebben en deze genade gaandeweg dieper te laten doordringen in ons leven. Het is een zinloos streven de katholieke Kerk van buitenaf te willen hervormen als men verzuimt zich eerst door haar te laten vormen, of als men zich niet eerst door die Kerk van gelovigen van binnenuit heeft laten hervormen en tot leven wekken.

De 'katholieke' Kerk

De Kerk is ook van bij haar ontstaan 'katholiek' d.w.z. universeel. Haar openheid naar de wereld, haar zending naar alle mensen begon met de pinksterdag zelf, en dit naar het voorschrift van de Heer: "*Ga en onderwijs alle volkeren*". Van bij het ontstaan van de Kerk werd de universaliteit van haar roeping duidelijk. Het pinksterverhaal van de Handelingen brengt ons oog in oog met deze universaliteit, want het evoceert die "*Parten, Meden en Elamieten, bewoners van Mesopotamië, van Judea en Kappadocië, van Pontus en Asia, van Frygië en Pamfylië, (...) Joden zowel als proselieten, Kretenzen en Arabieren, die in hun eigen taal horen spreken van Gods grote daden*" (Hand 2, 8-11).

De 'apostolische' Kerk

Deze Kerk is ook van bij het prille begin opgetreden als een apostolische gemeenschap. Voor immer staat zij gegrondvest op de apostelen en hun opvolgers en het Concilie onderricht ons dat "*Christus om zijn heilige Kerk over de gehele aarde tot aan de voleinding*

der tijden te bestendigen, het ambt van verkondiging, bestuur en heiliging toevertrouwd heeft aan het college van de twaalf. Onder hen koos Hij Petrus uit en na diens geloofsbelijdenis besloot Hij op hem zijn Kerk te bouwen. Hij beloofde hem de sleutels van het Rijk der hemelen en, toen Petrus zijn liefde had betuigd, vertrouwde Hij hem alle schapen toe om ze in het geloof te bevestigen en in volmaakte eenheid te weiden. Maar Jezus Christus zelf blijft in eeuwigheid de sluitsteen en de Herder van onze ziel.”²⁴

Het is wel degelijk de Geest die ‘de Kerk bestuurt’ en Christus is de ‘Herder van onze zielen’. Maar zij die aangesteld werden tot herders hier op aarde oefenen op hun niveau een dienst uit in naam van de Heer en treden aldus ‘bemiddelend’ op.

Als het waar is dat het persoonlijk geweten het ultieme criterium is voor ons handelen, en als het juist is dat de heilige Geest woont in iedere gelovige en ‘*waait waarheen hij wil*’, dan is het ook waar dat de christen die ‘rechtlijnig’ en ‘onderlegd’ wil zijn niet kan voorbijgaan aan de hulp, de raad of soms zelfs het bevel van hen die hiertoe, volgens het getuigenis van de Schriften, werden aangesteld. Immers, ten overvloede kan men uit het optreden van Paulus, Petrus, de apostelen, de bisschoppen en presbyters opmaken dat zij de gezaghebbende herders van de lokale gemeenschappen zijn.

Het is uiteraard niet in zichzelf dat de herders de bron vinden van hun gezag, want zij steunen op de keu-

²⁴ *Decreet over de katholieke deelneming aan de oecumenische beweging*, nr. 2.

ze van de Heer die hen om rekenschap zal vragen over de uitoefening van hun ambt. Ook is het niet zo dat wie zorg moet dragen voor de leer, de geopenbaarde waarheid zelf moet uitvinden, want allen moeten zich houden *'aan de openbaring zelf, waarnaar iedereen zich standvastig moet schikken'* (Lumen gentium, nr. 25). Wel zijn die herders ook, al naargelang de omstandigheden, aangesteld tot leiders, scheidsrechters, rechters en raadsliden en mag hun dienstwerk noch ontkend noch veronachtzaamd worden.

Wij moeten de analyse van het mysterie van de Kerk niet verder zetten. Moge het volstaan hier aan te stippen dat katholieke gelovigen ervan overtuigd zijn dat elk handelen van de Geest zich op een heel erg diepe wijze inschakelt in de Kerk zoals die door de Heer is gewild. Elke vorm waarbij men zich aan de rand van de Kerk zou gaan opstellen is integendeel tot onvruchtbaarheid gedoemd, als ging het om een tak waarin de levenssappen van de boom die hem draagt niet langer doorstromen.

DE KERK ALS SACRAMENTEEL MYSTERIE

De Geest is ook werkzaam doorheen de sacramentele bemiddeling van de Kerk. De zichtbare tussenkomst bij de bediening van de sacramenten moet worden herkend en gesitueerd. De heilige Geest, die de ziel en de levengevende bron is van de kerkgemeenschap, beperkt zijn invloed niet tot de charismatische, individuele of collectieve manifestaties. Zijn heiligende kracht ontplooit zich ook doorheen de sacramenten die de leerling van Christus van de wieg tot het graf bijstaan. Het zou niet billijk zijn te verkondi-

gen dat de heilige Geest dynamisch werkzaam is in het leven van de christenen, als men zou verzuimen gewag te maken van het heilswerk dat de Geest verricht wanneer de gelovigen de sacramenten ontvangen. De sacramentele weg van de genade, dat is “de heilige Geest, die aardse dingen – woorden, water, brood, wijn – neemt, heiligt en ze ermee gelast het heil door te geven.”²⁵ Die weg was heel gewoon in de kerken van het apostolisch tijdvak, en de eschatologische gedrevenheid van de Korinthiërs was geenszins de enige noch de voornaamste vorm van de pinksteruitstorting.

Doopsel en eucharistie nemen een speciale plaats in onder de sacramenten: zij raken het leven van een gelovige heel diep, roepen hem op tot een inzet die aangepast is aan zijn eigen identiteit, en geven voorwaarde en richting aan elke geestelijke vernieuwing, en dus ook aan elk waarachtig oecumenisch streven.

Het doopsel

Met Paulus geloven wij dat God ons in zijn edelmoedige goedheid “*heeft gered door het bad van de wedergeboorte en vernieuwing door de heilige Geest. Want Hij heeft de Geest overvloedig over ons uitgestort door Jezus Christus onze Heiland. Zo zijn wij door zijn genade gerechtvaardigd en erfgenamen geworden van het eeuwige leven waar onze hoop op gericht is*” (Tit. 3,5-7).

Volgens de leer van de Kerk is het eenmalige doopsel tegelijk een paas- en een pinkstergebeuren: het omhult ons – en dat wordt op treffende wijze symbolisch tot uitdrukking gebracht in de onderdompeling –

²⁵ J.J. VON ALLMEN, *Le prophétisme sacramentel*, p. 301.

met het mysterie van de dood en verrijzenis van de Heer, als een mysterie van de Geest, vrucht van de overwinning van Christus en van de belofte van de Vader.

Wij worden in de Kerk opgenomen door een doopsel met water en Geest, door een nieuwe geboorte, waarop Jezus reeds zinspeelde in het gesprek met Nicodemus: *“Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: als iemand niet geboren wordt uit water en Geest, kan hij het Rijk Gods niet binnengaan”* (Joh. 3,5).

In het gezang dat in de paasnacht bij de zegening van het doopwater wordt aangeheven, brengt de liturgie ons op prachtige wijze in herinnering: *“Door het water van de doop wilt Gij ons tot nieuwe mensen maken, gezuiverd en vernieuwd, herboren tot kinderen van eenzelfde Vader. Zend dan uw Geest over ons, en over allen die dit water wassen zal, opdat wij, gestorven aan het Kwaad, voor U alleen nog leven zoals uw Zoon, Jezus Christus.”*

Het leven als christen wordt ingeleid door een sacramentele handeling, d.w.z. door een handeling van de levende Heer, die zelf aldus de radicale rechtvaardiging tot stand heeft willen brengen van hen die op zijn oproep zijn ingegaan.

Het doopsel van de christen is een doopsel in water en Geest, te midden van de Kerk: het opgenomen worden in de Kerk maakt volop deel uit van elk normaal sacramenteel doopsel. Men kan niet zomaar en buiten elke kerkelijke context, als het ware in een niemandsland, het doopsel ontvangen. Elke dubbelzinnigheid op dit stuk zou leiden tot grote afwijkingen.

De Kerk waarin de dopeling wordt opgenomen is tegelijk:

- een doopselgemeenschap, die mij opent voor de heilige Drie-eenheid,
- een eucharistische gemeenschap, die mij onderdompelt in het paasmysterie,
- een gemeenschap in de Geest, die het pinkstermysterie actualiseert,
- een organische gemeenschap die mij verbindt met de bisschop en door hem met de andere kerken en de Kerk van Rome, die door de Paus wordt voorgezeten 'in dienst van de eenheid van Gods heilige Kerk'.

*De heilige Geest en de
'eucharistische gemeenschap'*

De Charismatische Vernieuwing legt de klemtoon op de 'gemeenschap in de heilige Geest'. De oecumenische draagwijdte hiervan is overduidelijk. Wij komen dichter bij elkaar door alles wat maakt dat wij onze diepe eenheid steeds meer gaan realiseren. De heilige Geest is bij uitstek de levende band, niet enkel tussen de Vader en de Zoon, maar ook tussen de kinderen van eenzelfde Vader. We kunnen ons alleen maar verheugen over de banden die ontstaan uit deze ervaring. Evenwel mogen we hierbij niet vergeten dat de Heer ons een zichtbaar teken heeft nagelaten van onze eenheid met Hem en onder ons: de eucharistische gemeenschap. Niettegenstaande wij er vandaag onder lijden dat we als broeders in Christus dit nog niet kunnen beleven in de gemeenschap aan hetzelfde lichaam en bloed, moeten we bewust blijven dat de eucharistie

het merkteken is van de zichtbare eenheid waarnaar we streven.

In vele eucharistievieringen ontbreekt het aan menselijke warmte en levendigheid en ze blijven daardoor veel te formalistisch en ritualistisch. Dat is de reden waarom men ertoe wordt aangetrokken om – qua beleving – meer waarde te gaan hechten aan een gebedsgroep, waarin inderdaad veel vrijer uitdrukking kan gegeven worden aan onze christelijke broederlijkheid. In een geest van geloof zal de katholiek zijn leven nochtans steeds moeten blijven richten naar de eucharistie, speciaal naar de zondagseucharistie.

Waarom zouden we niet hopen dat de charismatische stroming eens de liturgie met zijn levensrijkdom zal doordringen? Waarom ook zou het onmogelijk zijn dat de priesters, die dieper ‘in de Geest vernieuwd’ worden, de liturgie van binnenuit tot leven brengen in volle eerbied voor de traditionele voorschriften, maar ook in totale openheid voor de heilige Geest?

Wat er ook van zij, we moeten de volle nadruk leggen op de eucharistische gemeenschap.

Op de avond van Witte Donderdag heeft Jezus zelf in het cenakel zijn verbondenheid met zijn leerlingen bezegeld door de eucharistie in te stellen, de blijvende gedachtenis van zijn dood en verrijzenis. Het is bij die gelegenheid dat de Heer ook de wens uitsprak: *“Dat zij ook in ons één mogen zijn opdat de wereld gelove”*. Voor altijd wil Hij zijn leerlingen laten deel hebben aan de gemeenschap in zijn lichaam en bloed. In het Eucharistisch Gebed vragen wij de Heer daarom: *“Ons, deelachtig aan het lichaam en bloed van Christus, door zijn heilige Geest te vergaderen tot eenheid”*.

De Kerk ‘maakt de eucharistie’, maar op haar beurt maakt de eucharistie ook de Kerk tot Kerk: elk minimaliseren van deze eucharistische werkelijkheid zou raken aan de kern van het geloof en aan de authenticiteit van de oecumene die trouw is aan Jezus Christus.

In een belangrijke studie over de toekomst van de oecumenische beweging citeert kardinaal Willebrands de tekst van de Handelingen: *“Zij legden zich ernstig toe op de leer der apostelen, bleven trouw aan het gemeenschappelijk leven en ijverig in het breken van het brood en het gebed”* (Hand. 2,42). In zijn commentaar wijst hij er op dat die verschillende aspecten nauw samenhangen in de christelijke gemeenschap. *“De trouw aan de leer der apostelen, houdt niet alleen het luisteren in naar het Woord maar ook en onafscheidelijk ermee verbonden: het vieren van eenzelfde van de Heer ontvangen eredienst, die de leden van die gemeenschap toenemend met Hem vereenzelvigd. Het gemeenschappelijk delen in die genaden en die menselijke mediaties, die de Heer gewild heeft om zijn gemeenschap op te richten en vooruitgang te doen kennen - totdat Hij komen zal - sticht onder de gelovigen een zichtbare gemeenschap, een kerkgemeenschap. De eerste christenen beleden samen hetzelfde geloof, vierden samen dezelfde sacramenten en namen er gezamenlijk aan deel, ze werden bediend en samengebracht door mensen die door hetzelfde sacrament tot het ambt waren gewijd, ze streefden er in navolging van de Heer samen naar hun leven steeds meer te heiligen in dienstbaarheid aan hun broeders (Fil. 2,5). Zo waren de gelovigen één met elkaar, niet alleen omwille van een spirituele*

verbondenheid op het niveau van het mysterie en het onzichtbare, maar ook op het zichtbare vlak van de menselijke werkelijkheid die de Geest omgevormd heeft."²⁶

De Charismatische Vernieuwing doet onder veel opzichten het beeld van de eerste christelijke kerk her-opleven en moet daarom trouw blijven aan deze beschrijving. Ze is het aan zichzelf verschuldigd niet slechts een broederlijke gemeenschap te zijn, maar ook een gemeenschap die 'zich ernstig toelegt op de leer van de apostelen' die nu voortleeft doorheen hun opvolgers, en ze moet ook ijverig zijn in het deelnemen aan de eucharistie 'door het breken van het brood'.

²⁶ Kardinaal J. WILLEBRANDS, 'L'avenir de l'œcuménisme', in *Proche Orient Chrétien*, t. XXV, 1975, pp. 3-5.

Voorwaarden voor een waarachtige vernieuwing

KRITISCHE ANALYSE

Niemand kan ontkennen dat de heilige Geest krachtig aan het werk is in de Kerk, en dit in weerwil van de crisis die zij doormaakt. De Charismatische Vernieuwing heeft het mogelijk gemaakt dat christenen elkaar op een nieuwe wijze gaan benaderen en heeft aldus de oecumene een belangrijke stap voorwaarts doen zetten op het niveau van het godsvolk zelf. Een bijeenkomst te Kansas City in juli 1977 toont overduidelijk aan dat de Geest 'tot de kerken spreekt' en dat het kerkvolk zijn stem gehoord heeft. Toch mogen we ons niet laten meeslepen in een euforische stemming die ons in de warmte van een herwonnen broederlijkheid de nog onopgeloste leerstellige problemen uit het oog doet verliezen:

- zolang men blijft spreken over de werking van de Geest, maar noch de plaats en de betekenis van de sacramentele structuren, noch het spel van de menselijke medewerking preciseert;
- zolang men over 'geloof' praat, maar de wezenlijke inhoud ervan niet uitklaart;

- zolang men weigert te definiëren wat ‘eenzelfde geloof in de eucharistie’ betekent en wat de rol en de functie is van hem die bij de maaltijd des Heren voorgaat, tot dan zal de intercommunie een problematische aangelegenheid zijn en zal de oecumene ‘in Geest en Waarheid’ nog niet bereikt zijn.

Deze eisen tot duidelijkheid richten zich bij voorrang aan de leiders van de Charismatische Vernieuwing, maar ook de gewone leden zouden wat meer duidelijkheid en inzicht kunnen gebruiken. De Heer heeft gezegd: *‘De waarheid zal u vrijmaken’*. We moeten durven geloven dat waarheid en liefde slechts één zijn en dit zowel in God zelf als in het leven van de mensen. Laten wij dus enkele lastige punten van naderbij bekijken, zoals men de klippen en zandbanken bij de ingang van de haven signaleert.

De samenstellers van het eerste document van Mechelen stippen aan dat er *‘veel tact en onderscheiding nodig is om alles wat de Geest in de kerken aan het doen is om de christenen bij elkaar te brengen, niet uit te doven. Eenzelfde tact en onderscheiding is vereist om te voorkomen dat de oecumenische dimensies van de vernieuwing aanleiding worden tot verdeeldheid en zo een struikelblok worden.*

Een grote gevoeligheid voor de behoeften en gezichtspunten van leden van andere kerken hoeft de katholieken of protestanten volstrekt niet minder loyaal te maken ten aanzien van hun eigen kerkelijke traditie.

Voor oecumenisch samengestelde groepen verdient het aanbeveling dat men tot een vergelijk komt aangaande de vraag hoe men de broederlijke eenheid zal bewaren zonder de authenticiteit aan te tasten van

het geloof van elk der leden. Deze in oecumenische geest tot stand gekomen overeenkomst moet worden beschouwd als een wezenlijk onderdeel van de instructie welke gegeven wordt aan al degenen die volledig opgenomen willen worden in het leven van de gebedsgroep'.²⁷

Om te beantwoorden aan die bekommernis voor een wederzijdse authenticiteit, moet de katholiek vooraf een degelijke kennis verworven hebben van zijn eigen geloof. Speciaal moet hij enig inzicht hebben in het mysterie van de Kerk, die hij in haar diepe realiteit moet begrijpen en beleven. Onder geen beding, zelfs niet omwille van de naastenliefde, mag hij daarvan abstractie maken. Liefde en waarheid sluiten elkaar niet uit maar roepen elkaar integendeel op.

Die kerkelijke zin ('sensus ecclesiae') zal ook de blik scherpener voor de klippen die moeten ontweken worden en zal een grote hulp zijn om allerhande misstappen te vermijden. Zonder aanspraak te maken op volledigheid, willen we enkele van die klippen aanwijzen, en we beginnen met een verwijzing naar de woordenschat die gehanteerd wordt.

EEN DUBBELZINNIG TAALGEBRUIK

We kunnen niet genoeg belang hechten aan een strikte woordkeuze. Een Chinese wijze die gevraagd werd wat hij zou doen als hij meester van de hele we-

²⁷*Katholieke Charismatische Vernieuwing. Theologische verklaring en pastorale toelichting*, Nijmegen, 1976, p. 68. (opgenomen in deze bundeling van de Documenten van Mechelen, boek 2, pagina 76)

reld was, antwoordde: “*Ik zou de woorden hun oorspronkelijke betekenis weergeven.*”

Hoe paradoxaal het ook moge lijken, toch is het zo dat een gemeenschappelijke taal misverstanden kan veroorzaken, wanneer onder de schijnbare gelijkens van de woorden opvattingen schuilgaan die met elkaar onverenigbaar zijn. Wanneer men een vreemde taal studeert, leert men vlug dat precies die woorden het moeilijkst te hanteren zijn die qua klank ongeveer met woorden uit onze eigen taal overeenstemmen maar een andere inhoud bevatten. Ons gemeenschappelijk charismatische taalgebruik kan ons elkaar verkeerd doen begrijpen. Wij moeten de verschillen eerlijk onderzoeken; want als we ze niet ontdekken, dan kunnen we ze ook niet overstijgen. Laten we bij wijze van voorbeeld, even stilhouden bij de term ‘doop in de heilige Geest’ waaronder heel verschillende theologieën schuilgaan.

De doop in de heilige Geest

Het woord dat in charismatische kringen wellicht het meest opgang maakt, is wel ‘de doop in de heilige Geest’. Het is een sleutelwoord, want het verwijst naar de initiële bekeringservaring van waaruit al het overige voortvloeit.

We kunnen dus niet genoeg belang hechten aan de vraag wat die werkelijkheid is waarop het woord betrekking heeft.

Ongelukkig genoeg komt het bij katholieken nogal eens voor dat iemand met de woorden: ‘Die dag ben ik christen geworden’ gaat verwijzen naar de dag waarop hij of zij de doop in de Geest ontving. Dat is

bijzonder gevaarlijk en dubbelzinnig in de mond van iemand die als kind sacramenteel werd gedoopt en die reeds van die dag af christen is geworden. Ongetwijfeld bedoeld men dat hij of zij zich ten volle bewust geworden is van zijn 'christen zijn' ten gevolge van deze doop in de Geest die hem werkelijk heeft aangegrepen en zijn of haar leven diep getekend heeft. Wij begrijpen dat men vol enthousiasme over deze ervaring spreekt, maar de juiste verwoording is belangrijk. Want die uitdrukking kan tot een grote doctrinele afwijking leiden als ze een soort superdoopsel ten behoeve van een christelijke elite zou gaan beduiden. De rechtgelovigheid en de nederigheid die beide nodig zijn, stemmen hier overeen met een gemeenschappelijke eis tot verbale waarheid en tot waarheid zonder meer.

LEVENDE TRADITIE EN WOORD GODS

Traditie en Schrift

De relatie tussen traditie en Schrift is één van de onderwerpen die oecumenisch het meest bediscussieerd wordt.

Gaat het hier om één of twee bronnen van de openbaring? Het is bekend dat de gezichtspunten merkbaar dichterbij gekomen zijn omwille van de aandacht die vanuit verschillende hoeken aan hun wederzijdse verwevenheid is gegeven. Dat beïnvloedt natuurlijk de katholiek die de Schrift in de Kerk leest en zich door haar laat leiden en verhelferen.

Sprekend over de verantwoordelijkheid van de catecheten, zei Paulus VI: "*Zij hebben de plicht het Woord van God door te geven, zoals dit geschonken*

werd door de goddelijke openbaring, beleefd in de kerkelijke traditie en uitgewerkt in de uitspraken van het leergezag."²⁸

Deze zeer korte formulering wijst op het normale proces van de heilige Geest ten overstaan van het Woord Gods. Dit Woord komt tot ons door Gods openbaring. Onze gemeenschappelijke bron is het Woord Gods dat we via Schrift en traditie in de Kerk ontvangen.

Zo heeft Vaticanum II in het nr. 10 van de *Dogmatische constitutie over de goddelijke openbaring* het denken van de Kerk ter zake verwoord: "*De taak echter om het geschreven of overgeleverde Woord van God op authentieke wijze te verklaren, is alleen aan het levende leraarsambt van de Kerk toevertrouwd, dat zijn gezag uitoefent in de naam van Jezus Christus. Dit leraarsambt staat niet boven het Woord van God, maar dient het. Want het leert enkel wat overgeleverd is, door dit, krachtens goddelijke opdracht en onder bijstand van de heilige Geest, vroom te aanhoren, heilig te bewaren en trouw uiteen te zetten en uit deze éne geloofsschat alles te putten wat het voorhoudt als door God geopenbaard te geloven.*"²⁹

²⁸ Toespraak tot de Bisschoppen van Nederland, 4 december 1977.

²⁹ Speciaal met betrekking tot de gave van het verstaan en interpreteren van de heilige Schrift, kunnen we ons akkoord verklaren met deze bemerking van dominee Bosc aan het adres van hen die de Geest en het Woord van elkaar willen scheiden: "Het Woord alleen dreigt in onze handen tot menselijke sclerose te verworden. Als Christus in formules wordt opgesloten, kan Hij tot een abstract dogma worden herleid, kan de bijbel een dode letter worden, kan het 'Instituut' zijn autonomie beklemtonen tot verenzaming toe. Maar de Geest scheiden van het Woord behelst

Traditie en Schrift hangen nauw samen en ontspringen aan eenzelfde goddelijke bron. Deze osmose van traditie en Schrift werd door George H. Tavard, een bekend katholiek oecumenisch denker, als volgt weergegeven: *“Het geheim van de reïntegratie, of van de eenheid onder de christenen, of van een theologie van de oecumene - om het even welke naam men er ook mag aan geven - bestaat in een terugkeer naar een denkvorm waarin Kerk en Schrift samen gedacht kunnen worden. De Schrift kan niet het Woord van God zijn als men haar loskoppelt en isoleert van de Kerk, die de bruid is en het lichaam van de Heer. En de Kerk zou niet de bruid en het lichaam van de Heer zijn, als zij ook niet het verstaan van de Schrift als gave had ontvangen.*

Deze dubbele realiteit stelt twee aspecten voor van eenzelfde mysterie. Uiteindelijk vormen ze een eenheid, maar dan een eenheid in tweevoud. De Kerk

een niet minder groot gevaar, als ik de dialectiek prijsgeef. Dat leidt tot soorten illuminisme die de meest menselijke gedachten met enthousiasme omkleden, en tot afdwalingen, tot beweringen zonder gevoelsinhoud, of tot een zuiver actualiteitsstreven dat in beginsel alle vormen van voortdurende van het Woord in de geschapen werkelijkheid afwijst. Orthodoxieën die het Woord doen verstarren, zijn ontkenningen van de Geest, maar geestes-theorieën die zich op de Geest beroepen om alle geestelijke anarchieën te rechtvaardigen, zijn al niet beter. De kerkgeschiedenis, zowel de algemene als die van de reformatie, kan talrijke voorbeelden van zulke opeenvolgende onevenwichtigheden aantonen”. In: L.J. Kard. SUENENS, *Een nieuw Pinksteren?, De heilige Geest, levensadem van de Kerk*, p.43.

*impliceert de Schrift, zoals de Schrift de Kerk impliceert.*³⁰

De interpretatie van de bijbel

Het gevolg daarvan is dat men Schrift en traditie nooit in de tijd van elkaar mag scheiden door zich te beroepen, en dit alleen op grond van de exegese, op een of ander boek dat meer waarde zou hebben omdat het vroeger te dateren valt. Men mag de basis van de oecumenische dialoog niet reduceren tot de eerste laag van de Schrift, die dan het enige geldige referentiepunt voor de discussie zou zijn.

Avery Dulles, de gekende oecumenist en theoloog, reageerde in verband met een recente publicatie, tegen wat men een soort ‘bijbels primitivisme’ zou kunnen noemen: *“Blijkbaar gelooft de auteur dat de kerken omwille van de eenheid, al wat specifiek is aan hun eigen traditie overboord moeten gooien, om dan achteraf alles helemaal opnieuw te gaan opbouwen vanuit een theologisch neutraal verstaan van het Nieuwe Testament bij middel van de historisch-kritische methode. Dergelijk programma kan enige aanhang vinden bij bepaalde vrijzinnige protestanten, maar zal volgens mij maar weinig succes kennen bij de grote meerderheid van de protestanten, en dan spreken we nog niet over het onthaal bij de anglikanen, de orthodoxen en de rooms-katholieken. Persoonlijk blijf ik erbij dat het heel wat nuttiger is te trachten op een positieve wijze met de verschillende tradities te werken en*

³⁰ George H. TAVARD, *Holy Writ or Holy Church*, London, Burns & Oates, 1959, p.246.

hen tot dialoog aan te zetten. In die dialoog zal de Schrift erg belangrijk zijn, maar de exegete heeft er niet noodzakelijk het laatste woord in.”³¹

De individuele receptie van het Woord Gods

Het Woord Gods wordt in de Kerk gelezen, begrepen, beleefd, maar we moeten de aandacht vragen voor de rol van de Kerk wanneer een christen gelooft een ‘Woord van God’ te vernemen dat voor hem alleen bestemd is.

Ook hier kan het woordgebruik bij gebrek aan nuancering tot misverstand leiden. Men transposeert veel te gemakkelijk het taalgebruik van de profeten uit het Oude Testament en gebruikt uitdrukkingen als ‘God zei tot mij...’ of ‘God nodigt u uit tot...’. Men zou moeten opletten en een taal spreken die minder hoog is. In zijn boek *Hungry for God* roept Ralph Martin op tot voorzichtigheid en een bedachtzamer woordgebruik: *“Authentieke vernieuwingsbewegingen kunnen soms een bepaald jargon ontwikkelen dat misverstanden kan veroorzaken over de ware aard van bepaalde ervaringen. Als sommige mensen voortdurend zeggen: ‘God heeft me dit gezegd, en ook nog dat, en toen zegde ik Hem en Hij antwoordde...’, dan kan dat een zeer vertekend beeld oproepen van wat er werkelijk gebeurt. Mensen die zo’n taal niet hanteren of er niet mee vertrouwd zijn, krijgen dan het nare gevoel afgestemd te zijn op een andere geestelijke golflengte, hoewel dit niet zo is. In feite betekent dergelijke spreektrant*

³¹ A. DULLES, in *America*, november 1976, p. 20.

*meestal: 'Ik heb de indruk dat God me dit of dat zeggen wil, of ik voelde dat dit van de Heer moest komen...'*³²

Een rechtstreekse verbinding met de heilige Geest is er niet. Dergelijke woorden worden steeds bemiddeld door het bewustzijn of het onderbewustzijn van diegene die ze meent waar te nemen. Daarom is het nodig ze aan een kritisch onderzoek te onderwerpen. Zelfs indien we aannemen dat de 'inspiratie' van God in een bepaald geval authentiek is, dan schakelt ze daarom het complexe spel van de menselijke bemiddeling nog niet uit.

De ervaring wordt steeds bemiddeld

Getuigenissen over het charismatisch gegrepen worden door de Geest spreken in het algemeen over deze ervaring als over een onmiddellijk contact. Hetzelfde geldt overigens ook voor de teksten die handelen over het bijbels profetisme of over de mystieke ervaringen in het algemeen.

Het is evenwel goed hierbij aan te tekenen dat het literair genre van dergelijke getuigenissen reeds geruime tijd het voorwerp is van grondig onderzoek, zodat deze ervaringen niet langer simplistisch mogen geïnterpreteerd worden. Uit dit studiewerk blijkt met name dat de christelijke ervaring als ervaring nooit absolute zekerheid verschaft over het feit of er inderdaad een ontmoeting met God tot stand kwam, hoe intens en begenadigend dit subjectief ook mag zijn voor hem die de ervaring doormaakte.

³² Ralph MARTIN, *Hungry for God*, New York, Doubleday, 1974, p. 144.

J. Mouroux legt uit dat de mystieke ervaring inderdaad het goddelijk mysterie vat, maar wel via een geschapen meditatie. Deze mystieke ervaring *'laat niet toe het object van die ervaring volledig te doorgronden, maar vat in die geestelijke bewogenheid slechts een fractie van Gods Zijn, en het geestelijk genieten dat er op volgt, is slechts een eerste, nog duistere, voorsmaak van de gelukzaligheid. Gods absolute transcendentie maakt de hele menselijke ervaring in één trek en wezenlijk relatief (...)*.

*Men begrijpt aldus dat deze ervaring door en door getekend is met duisternis, vrees en hoop (...). De christelijke ervaring is het bewust worden van dit wonderbaar, maar slechts partieel, duister, aanvankelijk en bedreigd vatten.*³³

Het spreekt dan ook voor zich dat de geestelijke leiders van elke generatie opnieuw geconfronteerd worden met de fundamentele vraag naar 'de onderscheiding der geesten'. Anders gezegd: "Hoe weten we zeker dat het hier om de Geest gaat en niet om bepaalde geesten?" Die vraag duikt steeds weer op in elke eeuw. En nooit lijkt het antwoord dat men erop geeft, echt bevredigend omdat de concrete situaties zo complex kunnen zijn. Zou dit niet een aanduiding of zelfs een bewijs zijn van het reële nut en soms ook van de noodzaak aan leiding en bijstand en eventueel aan een scheidsrechterlijke beslissing bij het 'onderscheiden der geesten'?

³³ J. MOUROUX, *L'expérience chrétienne*, 1952, Conclusions, p. 369.

Dit alles zeggen we natuurlijk niet om ‘de Geest uit te blussen’ (1 Tess. 5, 19), maar om de Geest te bevrijden uit de onvermijdelijke menselijke beperktheid en de onbewuste verdraaiingen. Paulus zei: “*Alles te onderzoeken en het goede te behouden*” (1 Tess. 5, 21).

DE LEIDING DIE DE KERK GEEFT BIJ HET ONDERSCHIEDEN DER GEESTEN

Het onderscheiden der geesten is een delicaat probleem dat niet alleen binnen de katholieke Kerk aan de orde is, maar dat evenzeer geldt voor alle andere christelijke confessies.

In zijn tijd heeft de heilige Ignatius hiervoor waardevolle voorschriften opgesteld die nog altijd geldig zijn. We moeten ze steeds opnieuw bij de tijd brengen en aanpassen om geen afbreuk te doen aan Gods werking. Ook op dit terrein doet de katholiek er goed aan de moederlijke zorg van de Kerk te erkennen en zich ernaar te schikken.

Dit geldt op bijzondere wijze voor de Charismatische Vernieuwing die een genade is waarvoor we moeten openstaan, maar die we ongeschonden moeten bewaren.

Openstaan voor de genade

De Charismatische Vernieuwing is werkelijk een genade voor de huidige Kerk.

Wij allen, priesters en gelovigen, worden opgeroepen om krachtiger te staan in ons geloof en nieuwe christelijke levensstijlen te creëren, broederlijk delend met elkaar, naar het model van de eerste christenen.

In de huidige crisis vragen vele christenen om voedsel voor hun godsdienstig leven, omdat het de liturgie te vaak ontbreekt aan ziel en adem, omdat onze predikatie onvoldoende gedragen is door de kracht van de Geest en wij vaak veel te passief zijn in plaats van te blaken van apostolische ijver en moed. In al die gevallen kan de Charismatische Vernieuwing een hulp zijn.

Er moet gezift worden

Hoezeer ook de Charismatische Vernieuwing een genade is waarvoor we ons moeten openstellen, toch zal zij slechts nieuw leven kunnen wekken, als zij zelf zal luisteren naar de wenken en de leiding van de Kerk en als zij elk van de charismatische gaven en het leven in de Geest goed zal begrijpen en ten nutte maken.

De eeuwenoude wijsheid van de Kerk, die gevoed wordt door een lange spirituele en mystieke traditie en die doorheen de tijden springlevend wordt gemaakt door het voorbeeld van de heiligen, heeft op dit stuk heel wat wijze raad, aanmoedigingen en waarschuwingen aan te bieden die men niet straffeloos kan veronachtzamen.

Alle bisschopsconferenties die zich tot hiertoe reeds over de Charismatische Vernieuwing hebben uitgesproken, gaven zowel blijk van aanmoediging als van een zekere terughoudendheid, die we moeten onthouden.

Om de huidige situatie te begrijpen en billijk te beoordelen, moeten we ons herinneren dat de Charismatische Vernieuwing ontstond in volle crisisperiode binnen de Kerk. De tien jaar die verliepen tussen 1967

en 1977 vormen een periode die gekenmerkt werd door een soort geestelijke ‘depressie’ waardoor vele priesters en religieuzen uittraden. Maar het was ook een tijd waarin de secularisatie, de demythologisering, het neopaganisme en de algemene naturalistische context een soort godsdienstig ‘vacuüm’ schiepen. Als een gezonde reactie hierop is, uit dit besef van grote leegte en geestelijke armoede, bij de besten onder ons een honger gegroeid naar een christendom met een nieuw gelaat, vol levenskracht en gedragen door een radicaal geloof.

Op het ogenblik dat de Charismatische Vernieuwing in 1967 op verrassende wijze doorbrak in de Verenigde Staten – met een heropleving van de charismatische gaven van de heilige Geest – was de literatuur die over deze fenomenen voorhanden was voornamelijk van pentecostalistische of ‘evangelische’ oorsprong. Het grote succesboek was *Het kruis in de asfaltjungle* van David Wilkerson, naast vele andere vulgariserende werkjes. Dikwijls vindt men er een mengeling van spirituele bemoediging en fundamentalistische bijbelinterpretatie.

De onmisbare onderscheiding werd toen nog niet op een voldoende schaal doorgevoerd, omdat de verantwoordelijken voor de pastoraal zich meestal wat op afstand hielden, in plaats van zichzelf te laten aanspreken door de genade van de Charismatische Vernieuwing.

Reeds in 1973 klinkt in het document dat Killian Mc Donnel o.s.b. schreef en dat door een internationale groep van charismatische theologen onder mijn voorzitterschap werd goedgekeurd, een vraag naar de moederlijke zorg van de Kerk.

“Wij merken dat sommigen een overdreven supernaturalisme en een veel te grote bekommernis aan de dag leggen voor de charismatische gaven. Soms treft men leden van de Vernieuwing aan, die veel te vlug een duivelse invloed gaan zien in verschijnselen die ze niet aan God toeschrijven. Ook stoten we soms op mensen die min of meer de gedachte huldigen dat men de Kerk niet nodig heeft, als men maar het evangelie heeft.

Er zijn er ook die, wat de sacramenten betreft, de subjectieve heilservaring plaatsen tegenover het viere van de sacramenten. Men geeft ook niet steeds voldoende aandacht aan de theologische vorming van hen die door de diverse gemeenschappen worden aangezocht om specifieke bedieningen uit te oefenen. Sommigen menen zelfs volkomen ten onrechte dat zij de noodzaak van de omvormende kracht van de Geest moeten stellen tegenover de noodzaak van een goede theologische vorming. Bepaalde leiders zijn niet erg bereid om aandachtig te luisteren naar kritiek, om het even of die nu vanuit de Vernieuwing zelf komt of van daarbuiten. Tenslotte is het ook zo dat sommigen nog niet beseffen dat het ‘leven in Christus en in de heilige Geest’ onontwijkbaar leidt tot maatschappelijke keuzen. In bepaalde gevallen komt men wel tot een reële maatschappelijke inzet, maar die blijft toch maar oppervlakkig, in de zin namelijk dat die niet raakt aan de structuren van verdrukking en onrecht.”

Het geestelijk leven is als het aanhouden van een heel delicate koers, waarbij men voortdurend moet bijsturen om noch in de reductie van een rationalistisch naturalisme, noch in een overtrokken supernaturalisme te verzeilen. Het authentieke spirituele leven ligt tussen

Scylla en Charybdis. Om het te ontdekken en het naar waarheid te beleven, hebben we de onderscheiding van de Kerk nodig. De oecumenische beweging heeft er alles bij te winnen als christenen bijeengebracht worden en hierbij de diverse charismatische gaven aanwenden die de Geest aan zijn Kerk schenkt. Maar ook in dit opzicht moeten we de charismatische gaven in hun geheel en in hun juist perspectief beschouwen, dat wil zeggen zonder hun waarde te gaan minimaliseren of te overschatten.

DE ONDERSCHIEDING VAN DE BIJZONDERE CHARISMATISCHE GAVEN

De charismatische gaven, zo stelden wij in navolging van Paulus, zijn gaven die de Kerk worden toebedeeld 'tot opbouw van de Kerk'. Het is dan ook normaal dat de Kerk deze gaven met het licht van haar wijsheid en met haar eigen onderscheiding verheldert. Het is goed dat de bisschoppenconferenties die te maken hebben met een reveilbeweging van dergelijke omvang, richtlijnen terzake zouden uitvaardigen. Het is overigens treffend hoe die uitspraken met elkaar in eenklank zijn.

In dit bestek kunnen we niet elk charisma afzonderlijk behandelen. Talrijk zijn de studies over de geestesgaven volgens de Schrift, maar er is een gebrek aan uitgewerkt theologisch denkwerk over het charismatisch leven nù. Het is onze wens dat de theologen, en vooral diegenen die de Vernieuwing persoonlijk kennen, hiervan werk zouden maken. Een protestants theoloog vertelde me ooit dat hij zijn cursus van exegetische grondig had moeten herwerken nadat hij zelf

ervaring had opgedaan met de door Paulus beschreven geestesgaven.

Een dergelijk werk zou een kostbare bijdrage kunnen zijn voor het leergezag, zodat dit ten volle de rol zou kunnen spelen die het Concilie eraan toekent: *“Het oordeel over de echtheid [van de buitengewone gaven] en hun ordelijke beoefening komt toe aan degenen die in de Kerk leiding te geven hebben en wier bijzondere taak het is om niet de Geest uit te doven, maar alles te onderzoeken en het goede te behouden.”* (1 Tess. 5, 12 en 19-21) (Lumen gentium, nr. 12).

De term ‘alles onderzoeken’ is een bedekte uitnodiging om niet van buitenaf een oordeel te vellen maar alles te onderzoeken van binnenuit, in symbiose en sympathie. Het houdt ook de plicht in tot multidisciplinair onderzoek over te gaan, want op dit punt moeten de theologische bevindingen en die van de menswetenschappen bijeen gelegd worden.

Bij wijze van voorbeeld zullen we nu even stilstaan bij enkele problematische aspecten van de charismatische gaven, die ook oecumenisch relevant zijn. Het is nuttig hierbij aan te stippen dat de voornaamste traditionele christelijke kerken op het stuk van de onderscheiding van de charismatische gaven heel dikwijls de katholieke zienswijze delen betreffende de gangbare interpretaties in bepaalde ‘evangelische’ of pentecostalistische gemeenschappen. Wie dat niet ziet, doet aan een soort averechtse oecumene.

Profetie binnen de Kerk

De gave der profetie is een charisma waarvan de duiding omzichtig moet geschieden. Wanneer het profetisch optreden zich aan de rand van de Kerk situeert zonder levensverbondenheid met het apostolisch en profetisch gezag van het magisterium, dan is het gevaar niet denkbeeldig dat daaruit een ‘parallele’ Kerk ontstaat met alle risico’s op afwijkingen en sectevorming. De voorbeelden daarvan in de kerkgeschiedenis zijn legio.

Zeer zeker moeten we openstaan voor de realiteit van de profetische gaven in de Kerk, maar in laatste instantie moeten de profeten zich schikken naar de herders. De onderscheiding van de profetie is niet zo eenvoudig: daarvoor is een solide spirituele vorming nodig en een fijngevoeligheid waarover niet iedereen zomaar beschikt.

De gaven van God aan zijn Kerk - en de gave der profetie is er een van - horen alle thuis in Gods allereerste en fundamentele gave, met name het mysterie van de Kerk zelf.

De gaven die door de kerkgeschiedenis heen de Kerk tot leven wekten, vernieuwden of vooruitgang lieten kennen, werden door God *binnen de fundamentele gave* geschonken. Daaraan zijn ze ondergeschikt. Zij staan gericht op het leven van de Kerk en worden verleend om haar levendiger en vruchtbaarder te maken. Zij worden door de Vader gegeven om de Kerk vooruit te helpen op haar weg naar de volheid van het mystiek lichaam van Christus. Die volheid zelf ligt, reeds vanaf het eerste ogenblik van haar stichting, totaal vervat –

maar nog niet helemaal onthuld – in de gave zelf van de Kerk in Jezus Christus.

Zo hebben Franciscus en Ignatius, Theresia en Dominicus en al die andere heiligen het altijd gezien. En zij begrepen dat die bijzondere gave die zij ontvingen, zelf gericht was op die fundamentele gave.

De facto hebben zij het ‘ondergeschikt zijn’ aan die fundamentele gave beleefd. Als zij hun zending niet hadden beleefd in een diepe verbondenheid met die fundamentele gave die de hunne omvatte, dan zouden zij dit als een vertekening en een ernstige verloochening van hun bestaan hebben aangevoeld.

Dikwijls is het zo dat de gave der profetie zich als het ware gaat enten op een oorspronkelijke gave die een bevoorrecht mens reeds mocht ontvangen en daardoor wordt deze persoon een bron van genade die een brede profetische stroming verwekt. Zowel in het verleden als in het heden toont de kerkgeschiedenis ons daarvan vele voorbeelden. Ik denk bijvoorbeeld, zonder volledigheid te willen nastreven, aan eigentijdse bewegingen als de *Cursillos* in Spanje, het *Marialegioen* in Ierland, de *Focolari* in Italië, *Taizé* in Frankrijk en zo verder. Die bewegingen schudden de Kerk wakker door de nadruk die ze leggen op vergeten of verdoezelde waarden en door de evangelische en apostolische radicaliteit die ze in herinnering brengen en toepassen.

Zo’n profetische stroming is ook de huidige Charismatische Vernieuwing die in de Verenigde Staten ontstaan is. Zij heeft twee heel eigen kenmerken. Allereerst gaat de Vernieuwing niet terug op het charisma van één enkele persoon. Er is geen echte ‘stichter’, want de Charismatische Vernieuwing is als het ware

gelijktijdig en spontaan overal ter wereld opgedoken. Ten tweede betekent zij, door haar omvang en kracht - en ik durf dat zeggen met paus Paulus VI - een buitengewone 'vernieuwingskans' voor de Kerk door al die mogelijkheden die de Charismatische Vernieuwing biedt.

Die 'kans' kan werkelijkheid worden, op voorwaarde dat de 'institutionele' Kerk de genade van vernieuwing, die de Charismatische Vernieuwing op zoveel punten bevat, onderkent en steunt terwijl ze de evolutie in de hand houdt. De voorwaarde is dat de Vernieuwing ten diepste toe kerkelijk zou zijn en aldus de valstrik van een marginaal en willekeurig profetisme, dat overgeleverd is aan pseudo-profeten en allerhande overschatting, zou weten te vermijden.

Onze afgescheiden broeders, vooral zij die tot de Free Churches behoren, moeten leren inzien dat de profetie, in de ogen van een katholiek gelovige, niet een parallelle weg is, maar dat wij die gave moeten beleven in nauw verband met die fundamentele gave van de Kerk, die voor ons trouwens de ultieme waarborg is van die gave der profetie.

Zoals Petrus en de apostelen dat vroeger deden, zo bundelen paus en bisschoppen thans al de speciale gaven samen, die in de Kerk kunnen voorkomen, en spreken ze zich uit over hun echtheid. Dat ze soms fouten maken en de volle draagwijdte van sommige charismatische gaven niet vatten - maar welke criteria heeft men zelf gevolgd? - verandert fundamenteel niets aan die geestelijke werkelijkheid. Als profeten naar bisschoppen toegaan, dan richten zij zich eigenlijk naar Jezus Christus, die doorheen Petrus en zijn opvolgers

het bisschopsambt heeft ingesteld. De profeten moeten zich thuis weten in de mystieke realiteit van de Kerk, want die alleen zal hun toelaten hun profetische gave volle vrucht te laten dragen. Takken die niet verbonden zijn met de stam, dragen geen vruchten van die stam, maar kunnen slechts een struikje vormen naast de boom en zullen de Kerk, die geroepen is om één te zijn, nog meer verdelen.

Geloof en private openbaringen

Heiligheid mag niet vereenzelvigd worden met een aantal randverschijnselen die men wel eens in het leven van heilige mensen aantreft: visioenen, openbaringen, woorden van kennis. Dat zijn eigenlijk bijkomstige fenomenen die als dusdanig geen enkel bewijs leveren van de heiligheid. Dat is ook zo voor de charismatische gaven: het zijn gaven die allereerst aan de Kerk worden geschonken en die hen, die ze speciaal met het oog op de opbouw van de Kerk in haar geheel ontvangen, niet noodzakelijk heiliger maakt.

Op subtiele wijze worden de christenen er gemakkelijk toe verleid meer aandacht te geven aan de geestesgaven dan aan de heilige Geest zelf, meer oog te hebben voor de buitengewone dan voor de gewone gaven, meer afgestemd te zijn op mogelijke randverschijnselen dan op de diepe kern zelf.

Het is niet onze taak hier algemene regels aan te geven om het goede graan van het onkruid te gaan scheiden noch om de echte mystiek af te bakenen van het pseudo-mysticisme, want dat vergt immers allereerste delicate correcties. We kunnen slechts wensen dat de Voorzienigheid het getal van de geestelijke lei-

ders zou vergroten die als gidsen zouden kunnen optreden.

In de bergen ondervindt men dat men niet buiten de leiding en bijstand kan van een geroutineerd alpinist, die de kloven en afgronden weet liggen en een weg kan banen.

Misschien is het toch nuttig hier even het standpunt van de Kerk aan te halen ten overstaan van de private openbaringen. Die houding betreft ook de 'prophetische woorden' en visioenen evenals de devoties die vaak in een of andere private openbaring hun ontstaan vinden.

Na de verschijning van de Onbevleete Maagd aan Bernadette te Lourdes kwam er in Frankrijk plots een golf op van onechte verschijningen, wat het 'onderscheidingswerk' van de bisschop van Lourdes in niet geringe mate bemoeilijkte. Het fenomeen kan verklaard worden vanuit de aanstekelijkheid van zulke gebeurtenissen, wat overigens ook op andere tijdstippen in de geschiedenis is voorgevallen. We moeten er ons niet over verbazen maar het is goed dit te onthouden.

De Charismatische Vernieuwing laat de waarachtige geestesgaven weer opbloeien, maar moet ervoor op de hoede zijn te gemakkelijk een bovennatuurlijk karakter te gaan toekennen aan psychologische of parapsychologische verschijnselen waarvan de christelijke en kerkelijke duiding slechts met veel omzichtigheid kan geschieden. Men moet terzake erg discreet blijven. Al wat dit soort fenomeen raakt, moet heel speciaal onderzocht worden, en in laatste instantie door de Kerk voor echt worden verklaard.

De eeuwenoude wijsheid van het magisterium heeft in dit verband al heel lang nog immer geldige regels uitgevaardigd voor de christelijke houding ten aanzien van private openbaringen aan een of andere bevoorrecht persoon. De reserve die hieruit spreekt, doet geen afbreuk aan het authentiek karakter van deze of gene private revelatie die iemand ontvangen heeft, of waarmee iemand meent begunstigd te zijn, maar wijst er de juiste plaats en impact van aan binnen de kerkelijke gemeenschap.

In een na al die eeuwen nog steeds bruikbaar Vademecum schetste Benedictus XIV, Paus van 1740 tot 1778, deze regels. Hij was een uitstekend canonist en hij maakte dan ook heel zorgvuldig volgend onderscheid.

Wie een private openbaring ontvangt, is verplicht er geloof aan te schenken, maar de overige christenen zijn er niet toe verplicht dit voor geloofswaarheid te houden. Voorwerp van het christelijk geloof is alleen de publieke openbaring die de Heer ons voorgesteld heeft en die de apostelen ons hebben overgeleverd. Private openbaringen horen op een ander vlak thuis en het christelijk geloof als dusdanig wordt er niet door gebonden.

Ziehier de tekst zelf van Benedictus XIV, die nog veel nut kan bewijzen, zowel omwille van zijn theologische precisie als omwille van de oecumenische weerslag die hij zou kunnen hebben indien hij maar wat meer bekendheid genoot: hij zou namelijk bij onze afgescheiden broeders heel wat vrees kunnen wegnemen, die veroorzaakt wordt door het niet uit elkaar halen van

de niveaus en door de zogenaamde ‘barokke overlast’ van ons geloof.

- *De goedkeuring die de Kerk hecht aan private openbaringen, is niets anders dan het verlenen, na rijp beraad, van een toelating met het oog op het nut van de gelovigen. Met die private openbaringen mag en moet men ook niet instemmen als behoorden zij tot het katholiek geloof. Wel moet men er met een menselijk geloof mee instemmen, rekening houdend met de regels van de voorzichtigheid die deze openbaringen een waarschijnlijk en een geloofwaardig karakter toeschrijft.*
- *Wij stemmen in met de openbaringen die vervat zijn in de bronnen van de katholieke leer en die dus een verplicht karakter hebben. Wie deze hardnekkig blijft loochenen, is schuldig aan ketterij. Maar de openbaringen aan heiligen van wie de leer door de Kerk wordt goedgekeurd, aanvaarden wij als waarschijnlijk.*
- *Hieruit volgt dat men zonder het geheel van de katholieke leer in het gedrang te brengen, kan weigeren in te stemmen met private openbaringen, op voorwaarde dat dit gebeurt met de passende bescheidenheid, zonder willekeur en zonder minachting.³⁴*

Die principes blijven nog steeds gelden en maken deel uit van het normale onderricht van de Kerk.

³⁴ *De servorum Dei beatificatione et beatorum canonisatione*, vol. III, p. 610.

Zo is ook de handelwijze van die heiligen die het best met de mystiek vertrouwd waren. Deze episode in het leven van Theresia van Avila bijvoorbeeld werpt een duidelijk licht op haar kerkelijke zin: pater Gratianus wenst dat de heilige een klooster te Sevilla zou stichten. Theresia echter antwoordt dat Madrid om bepaalde redenen haar voorkeur wegdraagt. Pater Gratianus vraagt daarop de Heer om raad te vragen over de keuze. Zij doet het en antwoordt: Madrid. Toch handhaaft Gratianus zijn besluit en Theresia treft voorbereidselen om dit oordeel op te volgen. Getroffen door deze volgzaamheid zegt de pater, die haar twee dagen aan de voorbereiding heeft zien werken: "Theresia, hoe kon je toch mijn advies volgen boven een openbaring waarvan je zeker bent?" Theresia antwoordt: "Dat komt omdat ik ervan bewust ben dat ik me over de waarheid van een openbaring kan vergissen maar altijd in de waarheid zal staan als ik mijn oversten gehoorzaam..." Doorheen een Theresia van Avilla die zich graag 'dochter van de Kerk' noemde, horen wij de echo van de grote mystici die in de Kerk hun trouw aan God beleefden, hoe moeilijk het ook mocht zijn.

Het bidden in tongen

Een van de klassieke opwerpen tegen de Vernieuwing, spruit voort uit de manier waarop dit bidden voorgesteld wordt en het soort theologie die het onderbouwt.

Paulus mispreeft dit 'bidden in tongen' niet: hij geeft toe dat hij het doet, maar kent er slechts een ondergeschikte rol aan toe. Geen afwijzing dus maar ook geen onnodige ophemeling als was deze 'gave' de proef op de som van 'het doopsel in de geest' (zoals bij

sommige pentecostalisten gangbaar is), of als was het hem die deze symbooltaal hanteert erom te doen een vreemde en hem onbekende taal te spreken.

Dergelijke vrijere gebedswijze die van meer spontaneïteit getuigt dan de klassieke gebedsvorm, heeft zijn plaats en betekenis. Op een andere plaats heb ik reeds uitgelegd welk geestelijk nut dit kan opleveren en waarom ik niet aarzel, nu ik er ervaring mee heb, om het bidden in tongen te rangschikken bij de genadevruchten van de Charismatische Vernieuwing.³⁵

Bidden voor de genezing van zieken

Wie de Schrift doorneemt wordt al vlug getroffen door de aanzienlijke ruimte (een vijfde van het evangelie) die besteed wordt aan het weergeven van het genezend optreden van Jezus en de apostelen.

Op dit gebied moet er een herwaardering komen. Een eerste stap in de goede richting werd gezet wanneer men het sacrament van de zieken dat vroeger alleen aan de stervenden werd voorbehouden, nieuwe kracht heeft bijgezet om de weldadige werkzaamheid ervan te vermeerderen. Naast het sacramenteel ambt van de genezing moet ook het individueel en collectief bidden voor de zieken opnieuw zijn volle plaats in de pastoraal krijgen. Allerhande interessante experimenten in die zin zijn dezer dagen aan de gang.

Het charisma van de genezing mag in de hand gewerkt worden, maar dan doet men er toch goed aan op zijn hoede te blijven voor spectaculaire ensceneringen en voor een te sterke nadruk op 'fysieke'

³⁵ Vgl. *Een nieuw Pinksteren? De heilige Geest, levensadem van de Kerk*, p. 105.

genezingen of genezingen die men ongegrond tot 'mirakelen' gaat uitroepen.

Het bidden om innerlijke genezing en 'heling' heeft een eigen waarde. Maar dan op voorwaarde dat men niet de weg van de 'Faith Healing' (genezing door het geloof) opgaat die de medische wetenschap terzijde schuift.

Bidden om verlossing en duiveluitdrijving

Het gebed om verlossing en de duivelbezwinging zijn een poging om de Machten van het Kwaad te bestrijden. Binnen het woordgebruik en de praktijk van de Charismatische Vernieuwing echter hebben deze termen slechts zeer zelden betrekking op gevallen van bezetenheid door duivels, maar verwijzen ze veeleer naar wat men klassieke 'obsessies' noemt of zelfs naar nog mildere vormen van de werking van boze geesten.

De gelovige mag niet twijfelen aan het bestaan van de Machten van het Kwaad en de prins der duisternis.

Paus Paulus VI heeft nog op krachtige wijze herhaald dat het bestaan van de Machten van het Kwaad en van de prins der duisternis voor de gelovige geen twijfel lijdt: *"Het kwaad is niet langer alleen maar een tekortkoming, maar een daadwerkelijkheid, een levend, geestelijk, verdorven en verderfelijk wezen, schrikwekkende realiteit, mysterieus en angstaanjagend. Men plaatst zich buiten het kader van de schriftuurlijke en kerkelijke leer... ofwel indien men haar interpreteert als een schijnwerkelijkheid, een ideële, aan de fantasie ontsproten verpersoonlijking van de onbekende oorzaken van onze rampen. (...) Het is 'een moordenaar van begin af aan ... en de aartsleugenaar' (vgl. Joh. 8,44-45);*

*het is de spitsvondige belager van het zedelijk evenwicht in de mens. (...) Het is niet gezegd, dat iedere zonde rechtstreeks te wijten is aan een duivels ingrijpen (vgl. S. Th. 1, 104,3), maar het is wel zo dat men zich, tenzij men met een zekere morele strengheid waakt over zichzelf, (vgl. Mt. 12, 45; Ef. 6,11) blootstelt aan de inwerking van het 'mysterium iniquitatis' ('geheim der goddeloosheid') waarover Paulus het heeft (2 Tess. 2, 3-12) en waardoor het alternatief van ons heil problematisch wordt.'*³⁶

Wij moeten zonder terughoudendheid deze woorden tot de onze maken zonder evenwel te vergeten dat de Kerk verkondigt hoe zijzelf geworteld staat in het paasmysterie van Christus' beslissende en definitieve overwinning op de dood en het kwaad.

Er bestaat een bepaald soort literatuur die geen goede dienst bewijst met hun overdrijvingen over 'bezetenheid'. Men moet zich ook behoeden voor het veelvuldig gebruik van gebed om verlossing of bevrijding. Voor duiveluitdrijvingen dient men steeds zijn toevlucht te nemen tot de religieuze overheid die terzake onderlegd is, maar tegelijk over dit onderwerp een grote terughoudendheid aan de dag legt. Tevens mag men nooit de menswetenschappen, in het bijzonder de psychiatrie, negeren op dit vlak.

Het zou een verkeerd soort oecumene zijn geen afstand te nemen van overdreven gedragingen die steunen op een fundamentalistische lezing van de bijbel. Men mag zich niet zonder meer op dit terrein begeven

³⁶ *Archief van de Kerken*, 28 jg., 1973, nr. 3, kol. 116-121.

waar juist de onderscheiding van de kerkelijke overheid zo heel belangrijk is.

*Een parapsychologisch fenomeen:
'rust in de Geest' (slain in the spirit)*

Natuur

Dit psychisch of psycho-sensorieel verschijnsel staat onder diverse namen gekend. In het Engels noemt men het 'slain in the Spirit' of '*resting in the Spirit*'. In het Nederlands is er volgens mij geen vast woordgebruik ter zake. Men kan spreken van 'rust in de Geest'.

Onder al die termen gaat eenzelfde fenomeen schuil dat soms opduikt in een context van godsdienstige emotie, gebed, evangelische aansporing. Maar men treft het ook aan in niet-godsdienstige bijeenkomsten met hoge gevoelsgeladenheid.

In religieuze context begint dit fenomeen met een gebaar van een 'genezer'. Door zijn hand uit te strekken naar de persoon die voor hem staat of door hem aan te raken, wordt deze als het ware achteruit geslingerd. Daarop volgt een toestand van bewustzijnsverlies, waarvan de duur en de intensiteit van geval tot geval kunnen variëren. Deze 'bewusteloosheid' veroorzaakt bij velen een gevoel van ontspanning en van innerlijke rust die als een antwoord ervaren wordt op het gebaar van overgave aan de Geest.

Het gebeurt dat dit verschijnsel zich op grote schaal voordoet, bijvoorbeeld ter gelegenheid van 'genezings- of mirakelbijeenkomsten' die een grote toeloop van mensen kennen omwille van de faam van

beroemde genezers die tot diverse godsdienstige tradities behoren.

Betekenis

Heel wat christenen geloven dat het hier gaat om een mystiek gebeuren, een bijzondere en opmerkelijke genade die de heilige Geest nu aan zijn Kerk schenkt. Wat moeten we hierover denken?

Om dit fenomeen juist te situeren, moeten we allereerst weten dat het helemaal niet nieuw is.

Er is een verband aan te wijzen met ‘extatische’ en tranceverschijnselen. Gelijkwaardige ervaringen vindt men niet alleen in de godsdiensten uit het verleden maar treft men vandaag nog aan in allerhande oosterse sekten en ook bij primitieve Afrikaanse en Latijns-Amerikaanse stammen.

Het is ook van belang te weten dat dergelijke manifestaties ook voorkwamen in allerhande christelijke reveilbewegingen, speciaal in de 18de en 19de eeuw en dat ze aan de oorsprong liggen van heel wat splitsing en sektevorming binnen het protestantisme.

Herhaaldelijk reeds waarschuwde David du Plessis, de bekende leider van de pentecostalisten, de katholieken voor een te grote voorliefde voor dit soort betreurenswaardige vertoningen.

We moeten ook noteren dat zelfs wanneer de mensen zich tot deze ervaringen lenen, een bepaald gevoel van rust en innerlijke vrede ervaren of althans zeggen te ervaren, dit geenszins betekent dat het verschijnsel van bovennatuurlijke aard zou zijn.

Het kan gaan om parapsychologische activiteiten waarin het onderbewuste, autosuggestie of zelfs hypno-

se meespelen en men kan dus zeker niet besluiten dat God hier rechtstreeks tussenkomt. Ook kan de innerlijke ingesteldheid en verwachting van de mensen die aan het gebeuren deelnemen een uitleg zijn voor hun subjectieve gevoelens zonder dat we op een bovennatuurlijke verklaring een beroep moeten doen.³⁷

Het gaat zoals gezegd dus niet noodzakelijk om een religieus fenomeen. Dat soort bewustzijnsverlies komt ook geregeld voor tijdens popfestivals en rockconcerten. We zien dus geen enkele geldige reden om dit aan een rechtstreekse tussenkomst van de heilige Geest toe te schrijven.

Ons besluit staat vast: we moeten ons scharen achter de vele bisschoppen die, wanneer zij over de Charismatische Vernieuwing spreken, waarschuwen voor overdreven emotionaliteit en supernaturalisme. De leiders van de Vernieuwing moeten er zich voor hoeden aan dergelijke pseudo-mystieke manifestaties deel te nemen, vooral wanneer deze op grote schaal, in het publiek georganiseerd worden.

Dit fenomeen moet het voorwerp uitmaken van studie door de theologische en pastorale verantwoordelijken. Inmiddels vragen wij dat de leiders van de Charismatische Vernieuwing uiterst voorzichtig zouden zijn om deze verschijnselen niet op te wekken door hun manier van bidden met mensen.

³⁷ Vgl. Mircea ELIADE, *Schamanism, Archaic Technique of Ecstasy*, New Jersey, Princeton University Press, 1964.

Algemene pastorale richtlijnen

Vooraleer we meer gedetailleerd ingaan op de concrete situaties waarin de oecumene beleefd wordt, willen we eerst aandacht besteden aan de pastorale grondhouding die ieder, tot welke religieuze traditie hij ook moge behoren, tot de zijne zou moeten maken.

De voorwaarden, die voorafgaan aan elk oecumenisch initiatief kan men herleiden tot twee regels. De eerste regel drukt het positieve aspect uit: eerbied voor de gewetensvrijheid. De tweede geeft meer het negatieve aan: uitsluiting van elk proselitisme dat deze vrijheid zou miskennen. Laten we kort deze dubbele eis toelichten.

DE GEWETENSVRIJHEID

Dat ieder in vrijheid ertoe gehouden is zijn goed gevormd en voorgelicht geweten te volgen, is een basisgegeven dat moet geëerbiedigd worden, maar het is tevens voldoende gekend welke strijd men in het verleden heeft moeten leveren om dit te doen toegeven. De vreselijke godsdienstoorlogen zijn voorbij, evenals de inquisitie en het van bovenaf opleggen van de godsdienst volgens het principe van het Verdrag van Westfalen: 'cujus regio, illius et religio'.

Het waren brutale machtsuitingen, die in die tijd evenwel door alle partijen werden gehuldigd en gelukkig tot het verleden behoren, hoewel we helaas vaststellen dat folterpraktijken en opsluiting in psychiatrische instellingen politiek nog steeds brandend actueel zijn.

Op godsdienstig gebied bestaan er echter heel wat verfijnde methodes om op ongeoorloofde wijze het geweten van mensen onder druk te zetten. Daarom moet reeds van bij de aanvang van elke oecumenische toenadering klaar en duidelijk gesteld worden dat de gewetenskeuze van de mensen integraal gerespecteerd zal worden. Dit sluit helemaal niet uit dat men de plicht heeft getuigenis af te leggen van zijn geloof, maar het geeft een zekere vorm aan relaties. Die noodzakelijke gewetensvrijheid werd door Vaticanum II duidelijk voorgesteld. Op dit punt, zoals op vele andere trouwens, betekende het Concilie een beslissende stap voorwaarts en een verheldering.

In de *'Verklaring over de godsdienstvrijheid'* (nr.2) werd dit als volgt uitgedrukt:

“Deze vaticaanse kerkvergadering verklaart dat de menselijke persoon recht heeft op godsdienstvrijheid. Deze vrijheid bestaat hierin, dat alle mensen vrij moeten zijn van dwang, of die nu door enkelingen, door sociale groepen, of door enige menselijke macht wordt uitgeoefend, en wel zo, dat in godsdienstige aangelegenheden niemand wordt gedwongen te handelen tegen zijn geweten in, noch wordt belemmerd om, binnen passende grenzen, privé of publiek, alleen of samen met anderen volgens zijn geweten te handelen. Bovendien getuigt de kerkvergadering, dat het recht op gods-

dienstvrijheid werkelijk wortelt in de eigen waardigheid van de menselijke persoon, zoals die én door het geopenbaarde woord van God én door de rede wordt gekend. Dit recht van de menselijke persoon op godsdienstvrijheid moet in de juridische ordening van de maatschappij zo worden erkend, dat het burgerrecht gaat worden.

Overeenkomstig hun waardigheid als persoon, begaafd met verstand en vrije wil en daarom toegerust met persoonlijke verantwoordelijkheid, worden alle mensen door hun eigen natuur ertoe gedreven en door een morele verplichting ertoe gehouden de waarheid te zoeken, vooral deze die op de godsdienst betrekking heeft. Tevens moeten zij de gekende waarheid aanhangen en heel hun leven naar de eisen van de waarheid inrichten. Aan deze verplichting kunnen de mensen niet voldoen op een wijze die aan hun natuur is aangepast, indien zij niet naast hun psychologische vrijheid tevens vrijheid van uitwendige dwang genieten. Het recht op godsdienstvrijheid berust niet op een subjectieve gesteltenis van de persoon maar op zijn natuur. Daarom blijft dit recht voortbestaan ook in hen die hun verplichting om de waarheid te zoeken en aan te hangen niet nakomen. De uitoefening van dit recht mag niet verhinderd worden, op voorwaarde evenwel dat de rechtvaardige openbare orde onaangetast zal blijven.”

PROSELITISME IS DE NEGATIE
VAN DE GEWETENSVRIJHEID

De term ‘proselitisme’ krijgt in de gewone taal steeds meer de betekenis van drukking, manipulatie van het geweten, schending van de vrijheid. Wij gebruiken het hier eveneens in pejoratieve zin. Het is overduidelijk dat dit soort proselitisme de negatie zelf is van het oecumenisch streven.

Nu eens neemt dit proselitisme agressieve vormen aan, dan weer gaat men veel subtieler te werk. Christenen moeten het, ongeacht de verschijningsvorm, aan de kaak stellen en weigeren eraan mee te doen. De eerste plicht, in iedere discussie, bestaat hierin dat men verstaat wat de andere werkelijk gelooft en dat men vermijdt zijn opvattingen te vervormen. Het is toch zo gemakkelijk zich te beroepen op ‘de waarheid en haar rechten’ en tegelijk te vergeten dat alleen Jezus Christus ‘vervuld van genade en waarheid’ in de wereld is gekomen en dat er een enorme afstand is tussen de waarheid en datgene wat wij ervan kunnen vatten. Dit betekent geenszins dat hiermee mijn eigen zekerheid wegvalt, noch dat ik alleen maar geloven kan ‘onder voorbehoud’. Maar deze houding belet ons wel de taal waarin de waarheid tot uitdrukking wordt gebracht en het bewustzijn dat dit tracht te vatten, te verabsoluteren want deze waarheid overstijgt ons geheel en al en zal ons zelf beoordelen.

Fanatisme is niet een vrucht van het geloof maar een karikatuur ervan en altijd ook een gebrek aan liefde, want waarheid en liefde gaan samen. Net als de zon is God tegelijk en onlosmakelijk ‘licht en liefde’.

Waarachtig christendom vind je slechts als Gods tederheid en verfijning over het hart van mensen is gekomen.

Een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de katholieke Kerk en van de Wereldraad van Kerken heeft een belangrijk document, dat voorbereid was door een gemengde theologische commissie, uitgewerkt en uitgegeven (mei 1970).

Over het verkeerd soort 'zendingsijver' (proselitisme) kan men er het volgende lezen:

"Tussen de kerken bestaan spanningen die bijzonder moeilijk te overwinnen zijn, omdat datgene waar men aan de ene kant van verzekerd is dat het is gebeurd uit theologische en ecclesiologische overtuiging, voor de andere kant als het ware een proselitisme impliceert. In een dergelijk geval moet men van beide kanten proberen precies te bepalen waar het werkelijk om gaat om te komen tot wederzijds begrip voor de verschillende gedragswijzen en zo mogelijk tot eenzelfde gedragslijn. Dit kan niet vanzelfsprekend worden gerealiseerd, tenzij het uitgaan van deze theologische en ecclesiologische overtuigingen duidelijk alle vormen van christelijk getuigenis uitsluit die besmet zijn met een proselitisme zoals zojuist beschreven. Ter illustratie van zulke spanningen de volgende voorbeelden:

-Dikwijls wordt als proselitisme beschouwd het feit, dat een kerk die alleen volwassenen doopt (believer's baptism) de gelovigen uit een andere kerk die reeds zijn gedoopt tracht over te halen om het doopsel opnieuw te ontvangen bij haar. Een discussie over de aard van het doopsel en zijn verband met geloof en kerk zou kunnen leiden tot een nieuwe houding.

-De bepalingen van sommige kerken met betrekking tot het huwelijk van hun gelovigen met gelovigen van andere gemeenschappen worden dikwijls beschouwd als besmet met proselitisme. Deze bepalingen hangen echter in feite af van theologische zienswijzen en gesprekken over het wezen van het huwelijk, en de kerkelijke opname van het gezin zullen vorderingen mogelijk maken en in staat stellen tot het samen oplossen van de pastorale vragen die deze huwelijken oproepen.

-Het bestaan van de oosterse katholieke kerken wordt door de orthodoxen gezien als een vrucht van proselitisme. De katholieken maken hetzelfde verwijt met betrekking tot de wijze waarop sommige van deze kerken met de orthodoxe kerk werden herenigd. Wat het verleden ook geweest moge zijn, de katholieke kerk en de orthodoxe kerk verwerpen thans eensgezind niet alleen het proselitisme, maar ook de bedoeling zelf om gelovigen van de ene kerk naar de andere kerk over te halen, waarvan bijvoorbeeld de gemeenschappelijke verklaring van paus Paulus VI en patriarch Athenagoras I van 28 oktober 1967 getuigt.

*-Het oplossen van deze kwesties is duidelijk van belang voor de oecumenische beweging en moet worden gezocht in een open gesprek tussen de betrokken kerken”.*³⁸

Het is evident dat deze waarschuwing voor elk proselitisme – in de pejoratieve betekenis van het woord – helemaal niet tegengesteld is aan de plicht die

³⁸ Gemeenschappelijk getuigenis en proselitisme, in *Archief van de Kerken*, 26 jg. 1971, nr. 10, Kol. 218.

elke christen heeft om op positieve wijze voor zijn geloof getuigenis af te leggen al naargelang de omstandigheden waarin hij zich bevindt.

Iedereen moet op elk ogenblik bereid gevonden worden om 'rekenschap af te leggen van de hoop die in zichzelf leeft'. Ik denk hierbij speciaal aan dat soort proselitisme dat zichzelf eigenlijk niet kent, omdat men in de oecumenische ontmoeting de eisen van het geloof van de andere niet kent. Het gebeurt dat christenen tijdens oecumenische ontmoetingen in proselitisme vervallen, uit onwetendheid, daar ze onvoldoende hun eigen theologische vooropstellingen kennen, evenmin als deze van de anderen. Een voldoende kennis van wat de verschillende christelijke kerken geloven is onmisbaar voor elke oecumenische ontmoeting.

VOORWAARDEN VOOR EEN ECHTE DIALOOG

Het woord 'dialoog' wordt tegenwoordig vaak gebruikt, en ook misbruikt. Het is immers zo dat onder deze term dikwijls veeleer twee gelijktijdige monologen schuilgaan dan een waarachtige dialoog. Dat laatste is iets geheel anders.

Hieronder wil ik enkele regels aangeven voor de oecumenische dialoog. Die regels zijn een poging om de eerbied voor het menselijk geweten te laten samengaan met de openheid voor de andere.³⁹

³⁹ In de bundel *'Essays on Renewal'* waarin een aantal artikelen van mijn hand werden samengebracht, vindt men ook de volledige tekst van een toespraak die ik gehouden heb aan de universiteit van Chicago en die handelde over de voorwaarden tot een oecumenische dialoog. Zie vooral blz. 109-115 over 'de methodologie van de oecumene'.

Over het vertrekpunt

In een oecumenische dialoog moeten beide partijen begrijpen dat hun oordeel niet op hetzelfde initieel criterium gebaseerd zal zijn. Als men zich daarvan geen rekenschap geeft, wordt elke dialoog al bij voorbaat tot onvruchtbaarheid gedoemd. Jean Bosc, een gereformeerd predikant, merkte in een discussie met een katholiek theoloog op dat: *'Het vertrekpunt van jullie oordeel is de volheid; wij baseren ons op de authenticiteit'*. In de relatie die christenen met elkaar hebben, vergeten zij nog te vaak naar elkaar te luisteren, en dat is een ernstig verzuim. Zij zouden integendeel hun oordeel moeten leren baseren op beide vertrekpunten: de volheid én de authenticiteit. Belangrijk ook is het dat men nooit het 'te goeder trouw' in twijfel zou trekken, want het wederzijds vertrouwen brengt een geheel nieuw klimaat tot stand en maakt mensen luisterbereid.

Nederig luisteren naar elkaar

Wie 'oecumene' zegt, zegt ook 'luisteren naar God', die doorheen onze afgescheiden broeders tot ons spreekt. Het feit dat er kerken bestaan die niet verenigd zijn, is een tegengetuigenis en is voor ons een aanklacht van ontrouw aan het evangelie.

Als de christenen steeds ten volle christen zouden zijn geweest, zou het nooit tot een breuk zijn gekomen. Hoewel zij van ons zijn afgescheiden, hebben deze broeders christenen ons iets te vertellen: al wat heilig is en voortkomt uit het evangelie komt van God en kan ons allen verrijken. Met bewondering denk ik aan de evangelische ijver van onze broeders uit de Free Churches, de evangelische kerken en de pinksterkerken. Hoewel wij enig voorbehoud maken voor hun theologi-

sche opvattingen, zouden hun moed en apostolische bezieling voor ons een ware stimulans moeten inhouden die ons in staat stelt te reageren tegen de sclerose die te vaak de 'gevestigde' kerken bedreigt.

Onze verdeeldheid roept ons permanent op ons te bekeren. Paulus VI en Patriarch Athenagoras hebben in een gemeenschappelijke verklaring hun spijt uitgedrukt over het verleden, over het zwijgen van negen eeuwen, *"de kwetsende woorden, de ongegronde verwijten en de laakbare daden die van weerszijden de treurige gebeurtenissen van die periode kenmerken of begeleiden"*.

Hoe zouden wij niet wensen dat deze nederigheid en waarheid de ziektehaarden zouden uitroeien: er zijn nog te veel vooroordelen die moeten overwonnen worden en nog veel misverstanden die uit de weg moeten geruimd worden.

Bijzondere pastorale richtlijnen

1. Kerkelijke documenten

Nu we de oecumenische mogelijkheden van de Charismatische Vernieuwing onderzocht hebben, moeten we de diverse situaties onder ogen nemen waarin die kansen in werkelijkheid kunnen omgezet worden.

In een aantal documenten vinden we de algemene principes terug voor de oecumenische activiteit van katholieken. De eerbied voor deze principes is essentieel voor een waarachtig oecumenisch streven. We geven hier de belangrijkste documenten aan:

- *Unitatis Redintegratio*, het basisdocument van Vaticanum II over de oecumene.
- *Het oecumenisch directorium* (deel I en II): een praktisch vademecum dat door het Romeins Secretariaat voor de Eenheid onder de christenen werd opgesteld. Het is een onmisbare aanvulling bij het eerste document.
- *De oecumenische samenwerking op regionaal, nationaal en lokaal niveau*. Dit Romeins document herneemt enkele principes en voegt er belangrijke richtlijnen aan toe.

Daarnaast moet ook rekening gehouden worden met de oecumenische richtlijnen die een bisschoppenconferentie voor een kerkprovincie of een bisschop voor zijn bisdom heeft uitgevaardigd.

Samengevat: om authentiek te zijn moeten katholieken hun oecumenische activiteit ontplooien in overeenstemming met

- de plaatselijke bisschop en de diocesane oecumenische commissie (als die bestaat);
- de bisschoppenconferentie en de nationale oecumenische commissie;
- het Romeins Secretariaat voor de Eenheid van de christenen (voor elke activiteit op internationaal vlak).

2. Bijzondere pastorale indicaties

Hier zullen we meer specifieke pastorale aanduidingen geven betreffende oecumenische ontmoetingen tussen leden van christelijke kerken of christelijke gemeenschappen. Achtereenvolgens zullen we het hebben over katholieke gebedsgroepen, oecumenische gebedsgroepen en oecumenische gemeenschappen.

KATHOLIEKE GEBEDSGROEPEN

Er bestaan twee soorten katholieke gebedsgroepen: met name totaal homogene groepen en groepen die openstaan voor christenen van andere kerken.

a. Homogeen katholieke gebedsgroepen

Dit zijn groepen waarvan zowel de leiding als de leden katholiek zijn, en ze moeten als principe vooropstellen dat 'katholiek zijn' ook betekent 'oecumenisch

zijn'. Zij moeten zich de vraag stellen hoe ze kunnen beantwoorden aan de formele uitnodiging die het tweede Vaticaans Concilie in het decreet over de oecumene geformuleerd heeft: *“Nu tegenwoordig onder ingeving van de genade van de heilige Geest in meerdere delen van de wereld met gebed, woord en daad pogingen worden ondernomen om tot die volledige eenheid te komen die Jezus Christus wil, spoort deze heilige kerkvergadering alle katholieken aan de tekenen van de tijd te begrijpen en ijverig deel te nemen aan de oecumenisch beweging”* (nr. 4).

De oecumenische bekommernis is trouwens meer en meer noodzakelijk, want op allerhande bijeenkomsten en congressen gebeurt het niet zelden dat leden van katholieke groepen ook broeders ontmoeten uit andere kerken of gemeenschappen die openstaan voor de vernieuwing in de Geest. Ze moeten er daarom op voorbereid zijn om deze mensen tactvol tegemoet te treden in een geest van broederlijke genegenheid en vol eerbied voor het geestelijk erfdeel waarvan zij getuigenis afleggen.

b. Katholieke groepen toegankelijk voor andere christelijke deelnemers

Het gaat hier om expliciet katholieke gebedsgroepen, die zich als dusdanig aandienen, maar die ook niet-katholieke deelnemers aanvaarden.

De leiders van dergelijke groepen moeten er over waken dat de katholieke identiteit van de groep duidelijk is voor alle deelnemers. In de uitnodigingen die naar eventuele participanten uit andere christelijke tradities worden gestuurd, zou de specifiek katholieke

aard van deze groep normaal gesproken moeten vermeld worden.

Als het voorgaande voldoende duidelijk werd gesteld, dan is het de gewoonste zaak van de wereld dat de katholieke deelnemers van die gebedsgroep er zich als katholieken gedragen, in overeenkomst met hun eigen identiteit. De aanwezigheid van enkele niet-katholieke deelnemers in de groep mag de katholieken niet beletten datgene uit te spreken wat integraal deel uitmaakt van hun katholiek geloof en spiritualiteit. Zo is het bijvoorbeeld volkomen normaal en zelfs wenselijk

- dat zij de liturgische tijden en kerkelijke feesten in acht zouden nemen en vieren;
- dat zij zich bij voorkeur zouden inspireren aan de bijbellezingen die de Kerk voor elke dag heeft uitgekozen;
- dat zij zonder schroom zouden verwijzen naar Maria en de heiligen, en zouden bidden voor specifiek katholieke intenties (bijvoorbeeld voor de Paus, voor de bisschoppen,...).

c. Twee belangrijke onderwerpen

In deze context past het dat we de actuele kerkelijke stellingname vermelden inzake intercommunie en inzake het aanroepen van Maria en de heiligen.

Intercommunie

De houding van de katholieke Kerk ten aanzien van de intercommunie kan als volgt worden samengevat. In de eucharistieviering wordt het geloof, de leer en

het innerlijk leven van de Kerk ten diepste toe in gemeenschap tot uitdrukking gebracht. Voor de katholieke Kerk is de eucharistie het teken en de bezegeling van de eenheid van de christenen, die door de Kerk rond de tafel van de Heer worden samengebracht; in haar geloof en praxis zijn eucharistische communio en kerkelijke gemeenschap innig verbonden.

Vanuit een ander gezichtspunt is de eucharistie overigens ook 'viaticum', d.w.z. een genade die reeds de eenheid meedeelt, waarnaar de onderling verdeelde christenen moeten streven en die zij moeten bevorderen. Beide gezichtspunten gaan samen: het is alleen de eindverantwoordelijke van de particuliere kerk, de bisschop dus, die onder bepaalde voorwaarden een gebeurlijke intercommunie mag toestaan, als deze duidelijk een uitzonderlijk karakter behoudt en zo het basisprincipe vrijwaart.

Men kan de actuele situatie in het kort zo voorstellen: zij is niet te wijten aan menselijke willekeur, maar aan het bestaan zelf van een pijnlijk gescheiden zijn, waarvan we de zinloosheid in volle hevigheid aanvoelen. Dit lijden onder de verdeeldheid moet ons ertoe aanzetten om sneller naar de verzoening toe te werken en onze inspanningen te vermeerderen.

We hopen dat deze toestand slechts van voorbijgaande aard zal zijn, maar moeten toch zeggen dat wie dit over het hoofd ziet en doet alsof de eenheid reeds een feit was, niet enkel een daad van ongehoorzaamheid begaat, maar vooral en veel fundamenteler nog de oecumenische inspanningen in het gedrang brengt, die geleverd worden om tot zichtbare eenheid te komen. Wie zo handelt lijkt wel een dokter die een wonde zou

gaan omzwachtelen zonder er aan te denken de wonde zelf te verzorgen.

Het aanroepen van Maria en de heiligen

Het is niet omdat er ook protestanten deelnemen aan een katholieke gebedsgroep dat de katholieken bevreemd moeten zijn om uiting te geven aan hun geloofsinzichten omtrent Maria. Wel moeten katholieken vermijden de uitdrukking van hun mariale vroomheid te binden aan bepaalde particuliere vormen die hun oorsprong vinden in een of andere private openbaring. Dergelijke private ervaring maakt geen deel uit van de openbaring en mag als dusdanig, in naam van het geloof, zelfs niet aan katholieken opgelegd worden.

De klassieke leer van de Kerk over de rol en de plaats van Maria werd onder de titel *De taak van de heilige Maagd in het heilsbestel* voorgesteld in het achtste hoofdstuk van *Lumen gentium*. Die sterk bijbelse tekst die gekenmerkt wordt door een grote oecumenische bezorgdheid, werd aangevuld door een ander belangrijk document over Maria, dat door paus Paulus VI onder de titel *Marialis Cultus* werd gepubliceerd. Die twee documenten zijn de basis voor de katholieke Mariaverering.

In een toespraak zei paus Paulus dat “*sommigen de katholieke Kerk ervan beschuldigd hebben veel te veel belang toe te kennen aan de zending en de verering van Maria. Zij beseffen niet dat zij zo te weinig eerbied opbrengen voor het mysterie van de Menswording en dat zij tekort doen aan de theologische waarde en het heilshistorisch karakter van dit fundamenteel mysterie.*”

*De verering die de Kerk heeft voor Maria vermindert geenszins de totale en exclusieve aanbidding die we aan God alleen en aan Christus als consubstantiële⁴⁰ Zoon van de Vader verschuldigd zijn. De verering van Maria leidt ons integendeel naar de aanbidding van God, omdat deze verering de weg overdoet die Christus gegaan is bij zijn Menswording.*⁴¹

Het Concilie heeft Maria als 'eschatologisch beeld van de Kerk' gesitueerd in het Christusmysterie; deze gemeenschap van uitverkorenen en heiligen is de triomferende Kerk.

Vanaf het begin hebben de christenen de herinnering levendig gehouden aan 'de menigte getuigen van het geloof' (Heb. 12,1). Zij vereerden de apostelen, de stichters van de christelijke kerken, de Romeinse martelaren, Ignatius van Antiochië, de asceten en monniken.

"Want zoals de christelijke gemeenschapsgeest tussen de aardse pelgrims ons dichterbij Christus brengt, evenzo verbindt onze band met de heiligen ons met Christus; elke genade, elk leven van het volk Gods vloeit uit Hem én zijn Heiligen voort." (*Lumen gentium*, nr. 50)

Ook kunnen we het gebed van Max Thurian van Taizé tot het onze maken: *"God van de overwinning, open onze ogen voor de menigte getuigen, opdat we moedig zouden zijn en sterk in de strijd die we in deze wereld te voeren hebben; luister naar hun gebed, luis-*

⁴⁰ Met dit begrip drukken de christenen hun geloof in een drie-ene God uit, waarbij elke persoon dezelfde natuur heeft.

⁴¹ 'Maria en Kerstmis', algemene audiëntie van 21 december 1977, in *Documentation Catholique*, 15 januari 1977, p. 62.

ter ook naar het gebed van Maria dat in de gemeenschap van de heiligen met het onze verenigd is; doe ons het voorbeeld van geloof, vroomheid, standvastigheid en heiligheid navolgen van haar die uw menselijke moeder was en die het beeld blijft van uw Kerk, door Christus, onze Heer."⁴²

In deze context willen we er ook op wijzen dat er in Engeland en de Verenigde Staten een *Ecumenical Society of the Blessed Virgin Mary* bestaat, die als doel heeft te bewerkstelligen dat christenen uit verschillende tradities tot een broederlijke gedachtewisseling over Maria zouden komen. Dat laatste gebeurt in de vriendschappelijke sfeer van geestelijke ontmoetingen. Deze vereniging werd in 1970 door Martin Gillet te Londen opgericht en kreeg sindsdien een internationaal karakter. Het eigen charisma van de groep bestaat hierin dat de klassieke steen des aanstoots – Maria – omgevormd wordt tot een basis voor gesprek, ontmoeting en verzoening.

OECUMENISCHE GEBEDSGROEPEN

Onder deze titel rangschikken we de oecumenische gebedsgroepen die katholieken, anglikanen, protestanten, orthodoxen, enz. samenbrengen. Het initiatief tot zo een groep kan genomen zijn door christenen van een bepaalde denominatie - de groep is dan bijvoorbeeld 'katholiek-oecumenisch' of 'lutheraans-oecumenisch' - of kan uitgaan van christenen uit diverse tradities en dus 'volop oecumenisch' zijn.

⁴² Max THURIAN, *L'essentiel de la foi*, p. 68.

De oecumenische groepen moeten onderscheiden worden van groepen die door geen enkele confessionele verwijzing gekenmerkt zijn. Deze laatste groepen zijn dan weer van een ander type: zij brengen christenen bij elkaar alleen op basis van wat gemeenschappelijk is, zonder aandacht te schenken aan wat hun specifiek eigen is. De echt oecumenische groepen daarentegen blijven heel attent voor de verschillen die er nog tussen de christenen bestaan en zij spannen zich op vele wijzen in om de bestaande hindernissen weg te ruimen en de hereniging van de kerken te bevorderen. Daaruit blijkt ook hun waarachtig oecumenisch streven dat niet verward mag worden met het 'non-denominationalisme'. We onderscheiden achtereenvolgens:

*a. Oecumenische groepen
van katholieke oorsprong*

Deze groepen treft men meestal aan in gebieden waar de katholieke Kerk een meerderheidspositie bekleedt. Leiding en leden bestaan overwegend uit katholieken, maar het basisconcept houdt ook in dat orthodoxe christenen, anglicanen en protestanten er volwaardig deel van kunnen uitmaken.

In dergelijk geval moet er over gewaakt worden dat het pluralistisch karakter van de groep geëerbiedigd wordt.

Bijvoorbeeld:

- Als er een viering georganiseerd wordt voor leden van de katholieke Kerk moet er ook iets gelijkaardigs voorzien worden voor de andere deelnemers;
- Wanneer een katholieke eucharistieviering doorgaat, moeten er normaal ook andere eucharistievieringen ingericht worden.

*b. Oecumenische groepen
van pluri-confessionele oorsprong
(interdenominatieve groepen)*

Deze groepen komen voor in streken waar verscheidene confessies zijn en de leiding ervan berust bij een animatieteam dat paritair samengesteld is uit vertegenwoordigers van de deelnemende confessies. Deze groepen kunnen vooral op twee manieren oecumenisch actief zijn:

- Het kan gaan om activiteiten die expliciet de toenadering willen bevorderen: de deelnemers komen dan samen als vertegenwoordigers van hun kerken of tradities. Hun grootste bekommernis gaat naar een scherpstellen van de verdeeldheid en de verschillen om deze in een tweede fase te kunnen overstijgen. Gewoonlijk worden zulke activiteiten ondernomen door speciale dialooggroepen, die daartoe door de kerken werden afgevaardigd, maar het komt daarnaast ook wel eens voor dat leiders van de Charismatische Vernieuwing een dergelijk initiatief nemen en zelfs kan het soms gebeuren dat de dialoog op lokaal vlak, aan de basis, gevoerd wordt in gebedsgroepen die uit de Vernieuwing zijn ontstaan.
- In tweede instantie kan het ook gaan om het centraal stellen van de gemeenschappelijke zending en dienst (een bepaald apostolaat, geestelijke vernieuwing, enz.). Dan komen de deelnemers bijeen als broeders en zusters in de Heer en niet zozeer als vertegenwoordigers van hun respectievelijke kerken. Het zou goed zijn dat zij dan in volle eerbied voor de overtuiging van de anderen hun eigen ge-

loof in vrijheid zouden verwoorden. Gewoonlijk zal hun aandacht vooral gaan naar dat wat hen verenigt en naar het gemeenschappelijk einddoel. De verschilpunten zullen in die groepen normaal slechts ter sprake komen wanneer en in zoverre dat van nut kan zijn om vooruitgang te boeken in het gemeenschappelijk streven.

c. Algemene richtlijnen voor oecumenische groepen

- Iedere mens heeft het recht zijn goed gevormd en ingelicht geweten te volgen en te luisteren naar de Geest. Wel is het zo dat men in een oecumenische context best als algemene regel stelt dat ieder moet trouw blijven aan zijn eigen traditie. Dit betekent dat in een oecumenische groep alles vermeden moet worden dat zou kunnen overkomen als een gewetensdrang. Indien iemand naar een andere kerk zou overgaan, moet dit heel discreet gebeuren.
- Het onderricht dat in een oecumenische groep gegeven wordt, mag de leer van de vertegenwoordigde kerken niet tegenspreken. Soms zal het nodig zijn expliciet te vermelden dat een bepaald punt omwille van de eendracht niet werd aangeraakt, om aldus te vermijden dat het zwijgen uitgelegd zou worden als een manier om het belang van een of ander doctrineel gegeven te minimaliseren.
- De verantwoordelijken die de verschillende tradities of kerken in de gebedsgroep vertegenwoordigen, moeten over een 'vetorecht' beschikken ten overstaan van elk onderricht of van elke activiteit die in strijd is met hun trouw aan de eigen kerk.

*

* *

Uit deze principes volgt dat de verantwoordelijken voor de katholieke Charismatische Vernieuwing de zorg voor het katholiek zijn van hun leden in oecumenische gebedsgroepen ter harte moeten nemen. Deze verantwoordelijken moeten niet noodzakelijk gebonden zijn aan een of andere particuliere groep. Soms kunnen zij verantwoordelijk zijn voor een hele stad of regio. Zo'n taak kan in voorkomend geval ook door een gekwalificeerde leek worden uitgeoefend, die daarom zelf nog geen leider van de Charismatische Vernieuwing is.

De katholieken hebben behoefte aan een aangepaste religieuze vorming die hen in hun geloofsleven weet te motiveren. Ook hebben zij nood aan een leefkader waarin hun geloof tot volle ontplooiing kan komen.

Een oecumenische groep kan slechts ten volle lukken als de leden ervan behoren tot kerken die zelf openstaan voor het oecumenisch streven en bereid zijn eerbied op te brengen voor andere kerken.

Het wordt uitermate moeilijk om een echt oecumenische bijeenkomst te bewerkstelligen, als een groot deel van de deelnemers of de leiding zelf van de groep niet aan bovenstaande criteria zou beantwoorden of zelfs vijandig zou staan ten aanzien van de katholieke Kerk. In dergelijke situatie zal het niet gemakkelijk en misschien zelfs onmogelijk zijn voor een katholiek om verder van de groep deel te blijven uitmaken en zijn geloof integraal trouw te blijven.

OECUMENISCHE GEMEENSCHAPPEN

Christelijke leefgemeenschappen nodigen hun leden uit tot een inzet die heel wat meer eist dan het deelnemen aan een gebedsgroep. Hieruit vloeien bijzondere problemen voort.

We moeten dus een onderscheid maken tussen de 'gebedsgroepen' die de Charismatische Vernieuwing zowat over de hele wereld doet ontstaan en de 'leefgemeenschappen' die op heel wat plaatsen bestaan. Die gemeenschappen kunnen allerhande vormen aannemen en al dan niet gepaard gaan met samenwonen. Ook de samenstelling van deze gemeenschappen kan variëren al naargelang het gaat om gehuwde of om ongehuwde mannen of vrouwen, die zich aan de Heer wijden met een engagement dat ook kan verschillen (voor het leven of tijdelijk).

Tenslotte kunnen deze gemeenschappen al of niet oecumenisch zijn, afhankelijk van het feit of zij christenen uit verschillende denominaties groeperen.

De structuur van een oecumenisch samengestelde leefgemeenschap moet zorgvuldig worden vastgesteld. Indien katholieken er deel van uitmaken moeten zij dit vooraf bespreken met de lokale bisschop of met de nationale oecumenische commissie die door de kerkelijke hiërarchie werd aangesteld. Het gaat erom een harmonisering tot stand te brengen tussen dat wat vereist is om integraal te zijn en bij voorrang de eigen aard van de betrokken katholiek te eerbiedigen, en diens trouw aan het authentiek oecumenisch streven zoals wij dat in een vorig hoofdstuk poogden weer te geven.

Zij moeten een degelijke theologische en spirituele vorming krijgen die gebaseerd is op de volle katholieke traditie en dit in overeenstemming met de richtlijnen van de verantwoordelijke katholieke overheid. Die vorming zal overigens gelijktijdig moeten gebeuren met de ‘informatie’ die nodig geacht moet worden omwille van de oecumenische context.

Het is verheugend te zien dat een groep theologen van verschillende christelijke kerken erin geslaagd is een gemeenschappelijke oecumenische catechismus samen te stellen, maar dit ontslaat de katholieken niet van hun specifieke vorming.

Hetzelfde geldt voor de ‘seminaries voor het leven in de Geest’ die in feite een oecumenische catechese is en waarvan op dit ogenblik reeds honderduizend exemplaren in omloop zijn. Het is normaal dat een katholiek over dit werkmiddel beschikt om zijn geloof te laten groeien en inzicht te krijgen in de weg die hij nog heeft af te leggen.

Men kent het belang dat de Synode van 1977 heeft gehecht aan de catechese voor volwassenen en alle vormen van neo-catechumenaat voor volwassenen die reeds gedoopt en gevormd zijn, maar de vereisten nog moeten ontdekken via een persoonlijke en levende ontmoeting met de Heer.

Deze zelfde voorwaarden tot oorspronkelijke echtheid worden ook aan gevoeld door onze christen hoeders van andere grote historische kerken. Omwille van verschillende redenen worden zij misschien minder aan gevoeld door de ‘vrije kerken’ of pinksterkerken. Maar men mag hopen dat ook daar de evolutie zijn weg zal gaan.

In afwachting dat dit volledig duidelijk wordt via een 'eenheid van hart' kan men in het kort enkele principes geven die later meer in detail uitgewerkt worden.

Een oecumenische leefgemeenschap moet erkend worden door de bisschop van het bisdom waarin zij tot stand komt en moet in eenheid met de bisschop handelen.

Als er een probleem komt dat het leven raakt van een lid van de gemeenschap moet men volgende principes in acht nemen:

- Vragen in verband met 'het tot de Kerk behoren' moeten rechtstreeks geregeld worden met de verantwoordelijken van de betrokken kerk. Hier gaat het allereerst om het lidmaatschap van de Kerk en niet om het behoren tot een gemeenschap.
- Vragen die louter gaan over aangelegenheden van de gemeenschap en die niet het geestelijk leven betreffen, moeten met de verantwoordelijken van de gemeenschap worden besproken.
- Wanneer een probleem tegelijk gevolgen heeft voor het behoren tot de Kerk en voor de leefgroep, moeten de kerkelijke verantwoordelijken en de leiding van de gemeenschap samen naar een oplossing zoeken.
- Wanneer een doctrineel probleem rijst in verband met de theorie of de praktijk van het streven naar oecumene, berust het gezag uiteindelijk bij de bisschop, met wie de katholieke leiders van de gemeenschap geregeld contact zouden moeten houden.

Pastorale leiding in deze oecumenische context is een delicaat en nieuw gegeven. Op bepaalde punten roept het herinneringen op aan de moeilijke weg van de pastoraal van het gemengde huwelijk.

Ook daar gaat het niet op om beslissingen te treffen voor 'afgescheiden broeders' maar moet men oplossingen bieden aan 'broeders die verenigd zijn' door de huwelijksband. Het is hoopgevend dat we mogen aankondigen dat er op dit punt heel veel onderzoek gedaan wordt en dit met de volledige medewerking van hen die terzake verantwoordelijkheid dragen.

Dit soort van structuur wordt op dit ogenblik in overleg met de bevoegde overheid onderzocht door de 'Word of God'-gemeenschap van Ann Arbor (Michigan, U.S.A.) die door omvang, invloed en brede kijk wereldwijd aandacht krijgt. Naast dit onderzoek van katholieke zijde, wordt een gelijkaardig onderzoek ondernomen in de schoot van andere belangrijke confessies.

Van zodra men alle vereisten aanvaard heeft van ieders religieuze eigenheid, zullen de modaliteiten van het 'samen delen' wel in de ervaring duidelijk worden. Wij vertrouwen hierbij op de heilige Geest en de goede wil van alle christenen die zich inzetten voor de zaak van de eenheid.

PUBLICATIE EN VERSPREIDING VAN OECUMENISCHE LITERATUUR UIT DE VERNIEUWING

Op dit gebied moeten de volgende regels in acht genomen worden:

- Geen enkel geschrift dat de overtuigingen van de lezer inzake lidmaatschap van een kerk kan kwetsen, zou mogen gepubliceerd of verspreid worden.
- Normaal zou steeds vermeld moeten worden tot welke kerk de schrijvers behoren waarvan men teksten publiceert of verkoopt. Dat geldt in het bijzonder wanneer de tekst het standpunt van een particuliere christelijke confessie weergeeft en van aard is om onduidelijkheid en verwarring te veroorzaken wanneer dit niet vermeld wordt.
- Als het gaat om geschriften die betrekking hebben op verschillende kerken of christelijke tradities zal de keuze belangrijk zijn.
- Vooral de biografieën van grote christenen zijn speciaal aan te bevelen.
- Tenslotte moet, wat de katholieke auteurs betreft, de normale procedure inzake religieuze geschriften gevolgd worden.

In dit verband is het ten zeerste aan te raden dat een theologische commissie in overleg met de bisschop borg zou kunnen staan voor de doctrinele authenticiteit van de basisteksten van de Charismatische Vernieuwing.

Voor de kindercatechismus heeft het Vaticaan de regels in herinnering gebracht van het imprimatur. Het zou goed zijn als men eens naging hoe men de orthodoxie kan waarborgen van de teksten die – al dan niet onder die naam – gebruikt worden als catechismus in de catechese aan volwassenen die volop tot het ‘christen zijn’ geïnitieerd worden.

Dat zou een echte dienst zijn die heel wat doctrinele verwarring zou voorkomen die te wijten is aan een ongebreidelde stroom van ‘charismatische’ publicaties die overigens van zeer ongelijke waarde zijn.

OECUMENISCHE CONFERENTIES EN CONGRESSEN

- De inrichters zouden steeds sprekers moeten uitnodigen die de oecumenische problematiek aanvoelen en wier houding getuigt van openheid en eerbied voor de verschillende christelijke tradities.
- Het algemeen thema van die samenkomsten moet in gezamenlijk overleg gekozen worden met de bevoegde vertegenwoordigers van al de uitgenodigde christelijke confessies. Dat belet helemaal niet dat men daarnaast ook werkgroepen en gespreksgroepen zou moeten voorzien, die als dusdanig expliciet zouden voorgesteld worden, en waar het onderricht specifiek zou zijn voor elke confessie.
- Als op het programma ook de viering van de eucharistie voorkomt, dan moet men de deelnemers van elke confessie de kans bieden om deel te nemen aan een viering die conform is met hun traditie en geweten. Als het op zondag niet mogelijk is om in het kader van het congres dergelijke vieringen op passende wijze te organiseren, dan moet het programma zo opgesteld worden dat wie aan de zondagsviering van zijn keuze wil deelnemen, dit eventueel kan doen in een lokale gemeenschap.
- Als tijdens het congres een katholieke viering gehouden wordt voor een groot publiek, waaronder eventueel ook christenen van andere confessies, dan zou het erg nuttig zijn als men op het programma

een korte nota zou laten drukken waarin op tactvolle wijze de kerkelijke voorschriften herhaald zouden worden inzake deelneming aan de eucharistie.

- Deze werkwijze lijkt me beter dan die van het mondeling meedelen, hoewel die soms toch wel gebruikt zal moeten worden. Wanneer de eucharistieviering in een kleine groep doorgaat, kan de uitleg individueel gegeven worden.
- Tijdens de congressen van de katholieke Charismatische Vernieuwing in de Verenigde Staten wordt de volgende nota, die de reden van de gangbare kerkelijke discipline aangeeft, steeds gepubliceerd. Nu geven we deze formule bij wijze van voorbeeld.

“Volgens de leer van de katholieke Kerk is het ontvangen van de communie verbonden met het in gemeenschap (communio) zijn met de herders van de Kerk. Wie in een katholieke eucharistieviering de heilige communie ontvangt, ontvangt niet alleen het lichaam en bloed van Jezus Christus, maar legt ook publiek getuigenis af van de eenheid met de bisschoppen en de Paus. Volgens de kerkorde van de katholieke Kerk hebben alleen diegenen toegang tot de katholieke sacramentele communie, die geloven dat de eucharistie het lichaam en bloed is van de Heer en die in eenheid zijn met de herders van de katholieke Kerk”.

- Om alle ‘oecumenische’ botsingen te voorkomen, moet men ook steeds een pastorale supervisie voorzien en dit zowel bij het onderricht dat op zulke congressen gegeven wordt, als bij de profetische tussenkomsten.

- Ook dient men aandacht te hebben voor de literatuur die tijdens congressen aangeboden wordt. Het is nodig dat zorgvuldig toegezien wordt welke boeken, brochures, strooibriefjes, enz. verspreid worden.

GEMEENSCHAPPELIJKE WERKGROEPEN

De katholieke Kerk staat als zodanig reeds in nauwe verbinding met diverse oecumenische instellingen en organisaties. Vóórleer katholieken met deze instellingen contact opnemen, lijkt het dus aangewezen – en dit zowel uit eerbied als uit zorg om de oecumene te bevorderen – dat zij, individueel of collectief, rekening houden met de reeds bestaande relaties en oecumenische structuren.

Een voorbeeld is de ‘Wereldraad van Kerken’. De katholieke Kerk en de Wereldraad hebben samen een werkgroep opgericht die de toenadering begeleidt en de mogelijkheden voor samenwerking onderzoekt. Elke medewerking van katholieken met de Wereldraad van Kerken moet normaal gebeuren in het kader van het beleid dat door de genoemde werkgroep werd uitgewerkt. Daarom kunnen katholieken die in contact willen treden met de Wereldraad te Genève dit best doen in overleg met het Secretariaat voor de Eenheid onder de christenen, dat te Rome is opgericht en dat verantwoordelijk is voor de katholieke inbreng in de gemengde werkgroep.

Gelijkaardige dialoogstructuren bestaan ook op lokaal of nationaal vlak. Het is belangrijk die te kennen.

SAMEN OPEN VOOR DE WERELD

De Charismatische Vernieuwing zou niet echt zijn, als zij haar activiteiten niet ten volle naar binnen én naar buiten zou willen ontplooiën; dat wil zeggen als de Vernieuwing niet zou beogen tegelijk een instrument te zijn van innerlijke vitaliteit en gericht te staan op de evangelisering en de dienst aan de wereld.

Het cenakel is een plaats waar men lang moet blijven om open te komen voor de heilige Geest, maar van waaruit men kan vertrekken om net als de apostelen de wereld te bekeren en de mensen te dienen. Het gebed moet uitmonden in actie en belichaamd worden in actieve liefde.⁴³

Clark H. Pinnock, een protestants theoloog, professor aan de theologische faculteit van Hamilton, Ontario, schreef terecht het volgende: *“Het verschijnen van ongewone geestelijke gaven als die van de gave van genezing en van de profetie, kan gemakkelijk aanleiding geven tot het opleven van een zekere ‘charismanie’, een ongezond verschijnsel dat de mensen ertoe verleidt zo’n overdreven belang te hechten aan het spectaculaire en het ongewone dat zij het gewone menselijke kunnen en de meer gebruikelijke begaafdheden gaan onderwaarderen. We moeten een gezond evenwicht blijven behouden.*

Het zou treurig zijn als de nieuwe spiritualiteit alleen tot een religieus ervaringsfenomeen beperkt zou

⁴³ Vgl. L.J. Kard. SUENENS, *De tweevoudige benadering*, in *Pastoralia*, nr. 9, nov. 1975, pp. 141-143. Dit artikel is volledig gewijd aan de noodzakelijke eenheid van het geestelijk en het maatschappelijk aspect van de Charismatische Vernieuwing.

blijven en niet zou leiden tot een veel vruchtbaarder getuigenis in het openbaar. Zo vaak gebeurt het dat een betekenisvolle religieuze inzet in feite eerder uitloopt op een zich terugtrekken uit de maatschappij dan dat het een stimulans blijkt om zich sterker te gaan inzetten in dienst van de wereld. Ik hoop vurig dat de Charismatische Vernieuwing de mensen zal aansporen tot een grotere evangelische en maatschappelijke betrokkenheid.”

Dat is precies wat ik sterk heb onderstreept in mijn pleidooi voor een integraal christendom: dat het geestelijke en het sociale in de christen samen zouden gaan en de plaats zouden nemen van de polarisatie rond de opsplitsing ‘inkeer’ en ‘inzet’.

Pinnock besluit zijn artikel met de volgende woorden die ik zonder voorbehoud onderschrijf:

“Als de charismatische en de evangelische christenen zich zoals het hoort samen zouden inzetten voor de komst van de gerechtigheid van het Rijk Gods in de wereld van vandaag, dan zouden zij een veel radicalere en verlossende kracht zijn dan gelijk welke thans bestaande revolutionaire groep. Het dynamisme is er. Wat nodig is, is een wijze pastorale leiding en bemoeidiging.”⁴⁴

Ja, dat is de echte christelijke revolutie: als de Charismatische Vernieuwing aan haar roeping en aan de volle omvang van haar zending beantwoordt, dan kan er een nieuw leven opengaan voor kerk en wereld.

⁴⁴ Clark H. PINNOCK, ‘An Evangelical Theology of the Charismatic Renewal’ in *Theological Renewal*, okt.-nov., 1977, p.34.

Die apostolaatsdimensie van de Charismatische Vernieuwing nodigt de christenen uit om vooral ook in de missielanden een gemeenschappelijk oecumenisch getuigenis te brengen.

Vaticanum II heeft in het decreet *Ad Gentes*, over de missieactiviteit van de Kerk, deze noodzaak sterk beklemtoond:

“Voor zover de godsdienstige omstandigheden het toelaten, moet de oecumenische beweging zo worden bevorderd, dat de katholieken met uitsluiting van iedere schijn, zowel van onverschilligheid en verwar- ring als van ongezonde naijver, overeenkomstig de richtlijnen van het decreet over de katholieke deelne- ming aan de oecumenische beweging met de gescheiden leden broederlijk samenwerken. Dit kan door een gemeenschappelijke belijdenis, voor zover aanwezig, van het geloof in God en in Jezus Christus ten overstaan van de volkeren, en door samenwerking zowel op sociaal en technisch als op cultureel en gods- dienstig gebied. Laat hen vooral samenwerken omwille van Christus, hun gemeenschappelijke Heer: zijn naam moge hen samenbrengen! Deze samenwerking moet plaatsvinden niet alleen op persoonlijk vlak maar ook, naar het oordeel van de plaatselijke ordinarius, tussen de kerken of kerkelijke gemeenschappen en hun wer- ken” (nr. 15).

Een ruim veld ligt open voor het gemeenschappe- lijk optreden van de christenen. In de pastorale richtlijnen die de aartsbisschop van New York (U.S.A.), Peter L. Gerety, uitvaardigde, lezen wij ondermeer:

“De vele problemen die onze steden, ons land en de wereld bezig houden, roepen om een gebundelde inzet van alle christenen en van alle mensen van goede wil. Zo een samenwerking moeten wij op elk niveau aanmoedigen.

Maar als zo een samenwerking meer wil zijn dan een slechts tijdelijk ‘samen op weg gaan’ op weg naar een beperkte doelstelling, dan moet die ontspringen aan een steeds intenser bewust worden van onze gemeenschappelijke waarden, van ons gemeenschappelijk erfgoed, en van ons gemeenschappelijk geloof.”⁴⁵

Kardinaal Hume sprak in dezelfde zin in zijn toespraak tot de synode van de anglicaanse Kerk. Toen stelde hij nadrukkelijk *“dat de christenen gezamenlijk en openlijk getuigenis moeten afleggen van het christelijk standpunt betreffende de grote vraagstukken waar de wereld in deze tijd mee af te rekenen heeft, vooral dan de mensenrechten, de rassengelijkheid, de strijd tegen de pornografie en de ontwapening.”⁴⁶*

⁴⁵ *Newark Guidelines*, in *Origins*, N.C. documentary service, 9 februari, 1978, p. 535.

⁴⁶ *Catholic Herald*, 3 februari 1978. Over het geheel van die vragen, lees het belangrijk document van de gemengde werkgroep katholieke Kerk – Wereldraad van Kerken over het proselitisme: *Gemeenschappelijke getuigenis en Proselitisme*, in *Archief van de Kerken*, 26 jg., 1971, nr. 10.

Hoofdstuk VIII

Geestelijke oecumene: onze gemeenschappelijke hoop

HET OECUMENISCH STREVEN ALS EEN 'GEESTESHOUDING'

De vele verschillen die ik eerlijkheidshalve moet vermelden zouden wel eens de indruk kunnen wekken dat de weg naar de oecumene met zoveel hindernissen bezaaid is, dat de hoop ooit de zichtbare eenheid te bereiken, nog steeds ijdel schijnt.

Om te weerstaan aan alle moedeloosheid – en niet te zondigen tegen de heilige Geest! – is het belangrijk dat men er zich rekenschap van geeft dat de oecumenische houding van de christenen op zich reeds een zeer waardevolle genade is.

Het succes van de oecumenische beweging hangt niet uitsluitend af van het feit of we al dan niet weten of de zichtbare hereniging van de christenen op een dag zal gerealiseerd worden. De oecumenische beweging kan nu reeds succesvol genoemd worden als zij er ons toe brengt wederzijds ontvankelijkheid te tonen voor de gaven en de rijkdommen van de Geest, die de confessionele scheidingslijnen overstijgen. De oecumenische beweging stelt zich allereerst tot doel onszelf nieuwe

levenskracht te geven om ons in tweede instantie naar buitenuit geloofwaardig te doen overkomen.

Het oecumenisch streven is een toenaderingspoging tussen de kerken, die elke christen tot een grotere volgzaamheid ten overstaan van de Heer zou moeten aanzetten. In de mate dat de kerken aanvaarden zelf in dit vernieuwingsproces betrokken te worden, zijn zij reeds naar elkaar toe aan het groeien. De oecumenische beweging is niet in de eerste plaats een zaak van interkerkelijke onderhandelingen, maar een beweging naar innerlijke evangelische vernieuwing.

Openheid en eerbied

De oecumenische bezorgdheid geeft heel spontaan ook aanleiding tot eerlijkheid en eerbied voor de andere.

De zon kan niemand kopen en de wijsheid heeft niemand in pacht: Jezus alleen is de definitieve en mens geworden Godsopenbaring. Wij dragen onze schatten 'in broze kruiken': onze taal zal nooit de rijkdom van Gods mysteriën volledig kunnen weergeven. Zich nederig voelen voor de waarheid die men ziet en vooral beleeft, dat blijft de vorstelijke weg naar de zichtbare hereniging. Zulke nederigheid kan nooit samengaan met het minachten van de andere of met agressieve woordenstrijd. Ik moet eerbied opbrengen voor het geweten van mijn naaste, want het behoort hem alleen toe: God dringt erin door en dat volstaat. Ik moet ook eerbiedig staan voor wat mijn broeder ziet en het stuk waarheid ontdekken in wat hij zegt. Gewoonlijk ligt de oorsprong van onze meest verstarde controversen in het

feit dat wij toch zo moeilijk twee gedeeltelijke waarheden, die elkaar niet uitsluiten, kunnen samenbrengen. In elk geval vertrekt de oecumenische beweging van de liefde, die hoop voortbrengt en leidt tot een steeds dieper geloof.

DE OECUMENISCHE BEWEGING
ALS EEN SPIRITUELE CONVERGENTIE

Aldus nodigt de oecumenische openheid de christenen ertoe uit nu reeds een geestelijke oecumenische beweging te ontwikkelen, die een onbeperkt actieterrain biedt en gevoed wordt door de zuiverste theologale deugd van de hoop op God.

De term 'een geestelijke oecumenische beweging' werd voor het eerst gebruikt door de dappere en bescheiden pionier van de eenheid, priester Couturier. Die uitdrukking werd later in een concilietekst overgenomen: "*Deze innerlijke omkeer en heiligheid van leven, samen met persoonlijke en openbare smeebeden voor de eenheid van de christenen, moet men beschouwen als de ziel van de oecumenische beweging. Men kan dit terecht een 'geestelijke oecumenische beweging' noemen.*" (decreet over de katholieke deelneming aan de oecumenische beweging, nr. 8)

Het is nuttig de buitengewone rijkdom van de Charismatische Vernieuwing op dit gebied te ontdekken. Niet alleen gaat de Charismatische Vernieuwing dwars door de vele 'confessionele afbakeningen' en werkt aldus aan eenheid, maar bovendien is zij in de diepte ook een reveil, een vernieuwde bewustmaking van ons gemeenschappelijk geloof in de heilige Geest die werkzaam is in de Kerk.

Het kan nooit genoeg herhaald worden dat het niet de Charismatische ‘beweging’ is die telt – want die hangt als dusdanig af van vele contingente factoren – maar belangrijk is dat het hier gaat om de ‘Geest die in beweging brengt’. Het is daarom dat de Charismatische Vernieuwing onze menselijke beperktheden overstijgt en recht heeft op aandacht en verwelkoming.

De ‘beweging’ wil trouwens verdwijnen eens dat het gestelde doel bereikt zal zijn, met name op het ogenblik dat de christenen opnieuw een levend geloof zullen hebben in de charismatische dimensie die zich bevindt in het hart van de Kerk zelf.

Pater Michael Scanlan – een van de voormannen van de Charismatische Vernieuwing in de Verenigde Staten – drukt dit in een werkdocument als volgt uit: *“Ons doel is niet een beweging groot te maken: wij wensen dat de Charismatische Vernieuwing in het ‘vernieuwde’ leven van de Kerk geabsorbeerd zou worden. Als norm stellen wij: elk lid van de Kerk is geroepen tot een persoonlijke relatie met Jezus die Heer en Redder is, tot een leven in de Geest met alle gaven, tot ‘ledemaat zijn van het lichaam van Christus’ doorheen een leven in een lokale gemeenschap, en tot het voortbrengen van vruchten doorheen de evangelisatie en de dienst aan de medemens.”*

DE OECUMENISCHE BEWEGING EN HET GEBED

De Charismatische Vernieuwing heeft opnieuw duidelijk gemaakt dat het gebed van het allerhoogste belang is. Op die wijze is de Vernieuwing een genade die ons gegeven wordt om elke oecumenische dialoog

zowel tussen gewone gelovigen als tussen theologen levendig en intens te maken.

Op het niveau van de theologische contacten mochten we reeds verbazend veel vooruitgang vaststellen. Zulk werk blijft onmisbaar. Maar we moeten beseffen dat wat de hereniging betreft, elke menselijke activiteit - ook die van theologen - slechts die van 'onnutte dienstknechten' is. Het herstellen van de zichtbare eenheid behoort tot de heilsorde en dit op een speciale wijze.

Het is een utopie te willen werken aan de oecumene als we niet geloven in Gods kracht die voor onze ogen wonderen verricht, wonderen van individuele en collectieve bekering, en van geestelijke genezing.

Het herstellen van de eenheid is een bovenmenselijke opdracht. Men kan slechts doeltreffend aan de oecumenische hereniging werken als men gelooft in de kracht van de heilige Geest die Jezus op de paasmorgen uit het graf heeft doen opstaan.

We weten dat de Heer bij ons blijft tot het einde der tijden en aanwezig is waar twee of meer samenkomen in zijn naam en dat Hij op een bijzondere wijze aanwezig is bij zijn leerlingen die naar eenheid streven. Wij weten dat Hij niet alleen de debatten voorziet, maar ook dat Hij de oplossing geeft voor onze pijnlijke problemen. Hij is gekomen om 'de verstrooide en verdeelde kinderen van God te verzoenen'.

Uit de logica van ons geloof moet eigenlijk een echt biddende houding voortvloeien. Dikwijls is het evenwel zo dat men in bijeenkomsten van katholieken onder elkaar, en zelfs van priesters, zich tevreden stelt

enkele gebeden 'op te zeggen' als ging het erom het geweten gerust te stellen.

In tegenstelling hiermee word ik getroffen door de rol die het gebed toebedeeld krijgt in bepaalde samenkomsten met onze afgescheiden broeders en bij katholieken die in de Charismatische Vernieuwing staan. Daar is het gebed weldadig open, spontaan en klinkt het harmonisch. Het gebed kan er soms midden in een discussie opborrelen om de bijstand van de heilige Geest af te smeken en de impasse van het gesprek te doorbreken. Soms neemt het ook de vorm aan van een dank- of boetegebed. Dit alles borrelt op uit een rijke bron en gebeurt met luide stem. Het schijnt dat wij katholieken er heel veel moeite mee hebben, niet om luidop *over* God te spreken, maar om *tot* God te spreken en met anderen te luisteren naar zijn stem. Als onze theologen, priesters en leken die 'doop in de Geest', die een kostbare genade van innerlijke vernieuwing is, mochten meemaken, zouden zij veel gemakkelijker een gemeenschappelijke golflengte kunnen vinden, hetgeen een grote verrijking zou zijn.

Twee theologen getuigen

Toen hij nog secretaris was van het Romeins Secretariaat voor de Eenheid onder de christenen schreef Mgr. Hamer in 1971, sprekend over de eerste contacten met de klassieke pinksterkerken, als volgt: "*De mogelijkheden die op dit vlak ontstaan zijn, vestigen onze aandacht vooral op het belang van de geestelijke waarden van deze nieuwe dialoog. Het is op het domein van het gebedsleven, van het innerlijk religieus leven, van de contemplatieve meditatie, dat wij elkaar*

kunnen ontmoeten. Dat domein van de geestelijke oecumene zal naar mijn mening een veel groter belang krijgen binnen het globale perspectief van het streven naar eenheid."⁴⁷

Pater Tillard, o.p., een van onze beste specialisten inzake oecumene, onderstreept terecht de mystieke dimensie van het werken aan de oecumene. Hij schreef:

"Als ik de actuele situatie onder ogen neem, dan word ik er steeds meer van overtuigd dat onze allereerste stap naar oecumenische toenadering een soort 'gezamenlijke geestelijke ontmoeting' moet zijn.

Waarom? Precies omwille van het belang zelf van de verzoening die zich situeert in het hart van het christelijk mysterie. De hereniging van twee afgescheiden kerken is geen mechanisch gebeuren. Noch het theologisch overleg noch een beslissing van de gezagsdragers kunnen de hereniging bewerkstelligen, want deze is allereerst een realiteit van geestelijke aard. De dominerende en wellicht ook beslissende factor in dit verband zal de bekering zijn en de grootheid van het hart. Onze verzoening zal pas echt zijn en onze eenheid wordt slechts volkomen als die geestelijk voorbereid en onthaald worden. Anders gezegd, de hereniging van de christenen heeft een mystieke dimensie."⁴⁸

Bekering en liefde zijn de twee deuren die toegang verlenen tot het oecumenisch cenakel. De

⁴⁷ In *Unité Chrétienne*, november 1977, pp. 54-55.

⁴⁸ Père TILLARD, o.p., *The necessary dimension of ecumenism*, in *Origins*, oktober 1976, p. 250.

bekering bevrijdt ons van onszelf en de liefde behelst reeds het begrijpen van de andere.

De Charismatische Vernieuwing die ons opnieuw oog doet krijgen voor de kracht van de Geest en voor zijn gaven van wijsheid, onderscheiding en duiding, voorziet op heel natuurlijke wijze in deze mystieke dimensie waarin zowel de theologie als de Kerk hun diepste ziel en betekenis putten.

GEESTELIJK OECUMENE EN VOLK GODS

De laatste jaren werd een duidelijke vooruitgang geboekt op het gebied van het 'herstellen van de volmaakte eenheid tussen de christelijke kerken'. (Het was de orthodoxe aartsbisschop Meliton die deze uitdrukking gebruikte in een toespraak tot paus Paulus)

De wederzijdse bezoeken van de leiders van de afgescheiden kerken samen met de ontmoetingen te Rome, Istanboel en Jeruzalem, hebben geleid tot een klimaat van openheid en verwachting, dat tegelijk hoop wekt en ongeduld.

Gemengde theologische commissies op nationaal en internationaal niveau brachten ons onlangs nog belangrijke verklaringen (Windsor, Canterbury en Venetië). Ook hebben zij het terrein gezuiverd van heel wat twistpunten, allerhande onduidelijkheden uit de weg geruimd en een aantal impasses overwonnen. Dat alles is het werk van het licht en van de genade.

Maar dat alles kan maar echt resultaten afwerpen als het godsvolk zelf zich geheel en al in de zaak betrokken gaat voelen.

Een akkoord dat alleen 'aan de top' zou afgesloten worden, tussen vertegenwoordigers van de

kerkelijke hiërarchie, en niet in het hart van de christenen beaamd zou worden, zou niets betekenen. Het zou dan een even platonische verklaring zijn als die welke te Helsinki in 1975 ondertekend werd door de afgevaardigden uit 35 landen die zwart op wit erkend hebben dat *“elk mens vrijelijk, alleen of in gemeenschap, een godsdienst of filosofische overtuiging mag aanhangen en beleven”*.

We weten dat eertijds een eenheid aan ‘de top’ werd aangekondigd tijdens het Concilie van Firenze in de 15de eeuw tussen Rome en de orthodoxe kerken. Maar die officiële verzoening kende geen succes. Zij werd niet bekrachtigd door het godsvolk en overleefde de politieke wisselvalligheden van die tijd niet. We moeten ons dit precedent blijven herinneren.

Hetzelfde geldt ook voor de theologische overeenkomsten, hoe onmisbaar en vruchtbaar zij ook mogen zijn. Want de geschillen die zij pogen te verhelderen, zijn geworteld in een voor onze tijdgenoten veel te veraf liggend en te complex verleden.

De jongeren uit hun ongeduld ten overstaan van wat bij hen als steriel getwist overkomt. De jonge kerken uit Azië en Afrika voelen zich terecht totaal vreemd aan dat Europees of byzantijns verleden dat hun continent niet raakt.

Om succes te oogsten moet de verzoening van de christenen gedragen worden, gesteund en beleefd zijn door de hele Kerk. De oecumenische beweging zou als een hoge golf moeten zijn, die het volk Gods kan optillen. Eigenlijk is één gemeenschappelijke bidweek per jaar maar erg weinig om de christelijke gemeenschap te sensibiliseren.

Het is de taak van de kerkelijke overheid de collectieve bewegingen die de Geest in de Kerk opwekt, te erkennen, te verwelkomen, te bevorderen en te integreren. Zij moet deze als echt erkennen, de juiste toon vinden en integreren in de globale gave die de Kerk is, en wanneer deze stromingen bijgewerkt, verlevendigd, ingeworteld, assimileerbaar en ‘gezalfd’ zijn, ze laten terugvloeien naar het volk van God.

Het herstel van de eenheid moet zelf een kerkelijk gebeuren zijn, anders wordt het niets.

Om zich daarvan volledig bewust te worden, moet het volk Gods het lijden en de vernedering van de verdeeldheid onder de kerken aanvoelen als een open wonde. Mocht het hele volk ook vandaag de oproep horen en de uitdaging aanvoelen die schuilt in de noodkreet van de wijze en beroemde kardinaal Bessarion. Deze ‘middeleeuwse kardinaal Bea’ schreef na de mislukking van het Concilie van Firenze:

“Welke verontschuldiging kunnen wij inbrengen die onze weigering van de hereniging zou kunnen rechtvaardigen? Hoe zullen wij God ooit een antwoord kunnen geven dat onze verdeeldheid als christenen rechtvaardigt, als Christus om ons in een enkele kudde te verenigen uit de hemel is neergedaald, mens is geworden en gekruisigd?”

Wat zal onze verontschuldiging zijn aan de mensen die na ons komen? Wat zullen we onze tijdgenoten zeggen?”⁴⁹

⁴⁹ In *La Documentation Catholique*, 21 augustus 1977, nr. 1725, p. 746.

Het lijkt haast niet te geloven dat bovenstaande tekst bijna vijf eeuwen geleden geschreven werd!

Het volk Gods zou berouw moeten tonen voor dit schandaal van de verdeeldheid dat al veel te lang aansleept. Het zou de woorden tot de zijne moeten maken die Johannes XXIII sprak tot de niet-katholieke waarnemers die op het Concilie aanwezig waren: *“Wij willen hier niet het proces maken van het verleden en ook niet bewijzen wie nu gelijk had of ongelijk. Wij willen alleen zeggen: laat ons samenkomen en een eind maken aan onze verdeeldheid.”*

Paulus VI betoonde eenzelfde spijt en berouw toen hij de metropoliet Meliton van Calcedonië ontving, de voorzitter van de heilige synode van het patriarchaat van Istanboel. Paus Paulus stelde toen een opmerkelijk gebaar: hij knielde plots voor zijn gast en kuste zijn voeten.

En mocht het godsvolk ook blijk geven van smartelijk ongeduld! Herinneren we ons het indringende woord van Eugene Carson Blake, de vroegere secretaris-generaal van de Wereldraad van Kerken: *“Laten we nooit vergeten dat de oecumenische beweging heel veel verschuldigd is aan het ongeduld. Aan de basis van elke belangrijke stap in de richting van een grotere eenheid van de christenen, ligt een uitbarsting van heilig ongeduld.”*

OECUMENISCHE TOENADERING IN VRIENDSCHAP

Op alle niveaus moet naar hereniging toe gewerkt worden. Een domein dat niet veel in de publieke belangstelling komt, mag echter voor bijzonder waardevol aangezien worden, want het is toegankelijk voor elke

christen die dagelijks contact heeft met broeders uit andere kerken. Niet iedereen is in staat een brede brug te slaan, maar wij mogen loopbruggetjes niet over het hoofd zien. Elk optreden dat mensen dichterbij elkaar brengt, de sfeer ontspant en vooroordelen uitbant, is een oecumenische genade.

Die oecumenische toenadering door de vriendschap werd in de praktijk beleefd door Lord Halifax en pater Portal, en ieder weet hoe vruchtbaar die vriendschap voor de oecumene is geweest. De laatste toespraak die pater Portal in het openbaar hield, kunnen we als zijn geestelijk testament beschouwen. Hij schreef ondermeer:

“Mag ik aan mijn tijdgenoten en aan de mensen die na ons komen, vertellen dat er een middel bestaat om hun krachten te verhonderdvoudigen: de vriendschap. Een vriend, een echte vriend is een geschenk van God, zelfs als men slechts de blijdschap mag ervaren van zich één te weten in vreugde en pijn.

Maar als we iemand ontmoeten die aan onze hoogste aspiraties beantwoordt en die als levensdoel heeft het werken voor de Kerk, dat wil zeggen voor Jezus Christus, onze Heer en Meester, dan komt er een eenheid tot stand op basis van datgene wat het diepst in ons leeft. Als twee christenen die tot twee afgescheiden kerken behoren en uit een verschillend milieu komen, maar met inzet van al hun krachten die grenzen willen opruimen en elkaar op dat vlak goed verstaan, welke energie zullen zij dan niet kunnen uitstralen?”⁵⁰

⁵⁰ In *Unité Chrétienne*, nr. 42, mei 1976, p. 88.

Die uitnodiging geldt voor alle christenen, wie of wat ze ook mogen zijn. Zij moeten de hand reiken aan hun broeders en speciaal aan hen die op zoveel punten dicht bij elkaar staan in het geloof. Zo een concrete en nederige oecumene, dat binnen ieders bereik is, zou de muren van het vooroordeel kunnen slopen en het uur van de broederlijke verzoening kunnen verhaasten.

ELKAAR ONTMOETEN IN HET OECUMENISCH GEBED

Omwille van een gelukkig privé-initiatief ontstond de goede gewoonte onder christenen gezamenlijk de Week van de Eenheid te vieren. Die week loopt van 18 januari⁵¹ tot 25 januari, waarop wij de bekering van Paulus gedenken.

Zou dit initiatief niet gestimuleerd kunnen worden en door andere gelijkaardige activiteiten versterkt? Zouden de leiders van de christelijke kerken niet een dergelijk project ter studie kunnen nemen en samen zoeken naar de beste wegen om dit te realiseren?

Een oproep van de Wereldraad van Kerken

Ik had dit net neergeschreven toen ik een belangrijke oproep vernam die uitging van de Wereldraad van Kerken. Ik geef hier de tekst weer zoals die te lezen valt in het rapport van Dr. Lukas Vischer aan het Centraal Comité van de Wereldraad:

“Sta mij toe een tweede voorstel van de Commissie voor Geloof en Kerkorde voor te leggen. In de 5de algemene vergadering te Nairobi werd dikwijls gezegd

⁵¹ Dag waarop vroeger de ‘Stoel van de heilige Petrus’ werd gevierd.

dat de kerken voor elkaar zouden moeten bidden. Binnen de oecumenische beweging moet de gemeenschap opgevat worden als een plaats waar men solidair voor elkaar bidt. Zelfs als de kerken nog niet geheel klaar zijn voor de volledige communio, kunnen zij deze toch anticiperen in het gebed. In de eredienst en in het persoonlijk gebed kan gebeden worden voor de andere kerken. Waarom zou men die voorbede niet op een meer uitgesproken en meer regelmatige wijze in praktijk brengen? Waarom zou men dat zelfs niet het hele jaar door doen en niet enkel tijdens de korte gebedsweek in januari of met Pinksteren?

Waarom ook niet heel concreet worden door de kerken te noemen bij hun naam in plaats van met algemene aanduidingen te werken? De Commissie voor Geloof en Kerkorde werkt aan een kalender die het mogelijk maakt het hele jaar door elke week te gaan bidden voor de kerken van een bepaalde streek. Volgend jaar komt die kalender klaar en kunnen de kerken die dat willen erover beschikken. Het Romeins Secretariaat voor de Eenheid van de christenen heeft reeds zijn medewerking toegezegd en de rooms-katholieke Kerk zal dan aan dat gemeenschappelijk bidden voor elkaar meewerken.

Het voorgestelde kan misschien een evidente, misschien zelfs een te evidente zaak lijken. Maar ik ben de mening toegedaan dat de gemeenschappelijke voorbede de mogelijkheidsvoorwaarde is voor het 'consentire' - het medevoelen - van de kerken, en reeds vertrekt van een onderlinge consensus. Vanuit deze gemeenschap zal men komen tot een enkele doop, een enkele eucharistie en de wederzijdse erkenning van de

*ambten. Is het overigens niet zo dat de voorbede een wezenlijke dimensie is van de viering van doop, eucharistie en wijding? Elke doop en we voegen eraan toe elk vormsel, elke eucharistie, elke wijding, zou ons nu reeds de gelegenheid kunnen bieden te denken aan hen die dezelfde doop hebben ontvangen, hetzelfde avondmaal vieren en aan hen die zich in de bediening van hetzelfde evangelie inzetten. Paulus begint zijn brieven bijna steeds met de bestemmingen ervan te verzekeren dat hij hen in het gebed gedenkt en hij vraagt in bijna alle brieven ook dat zij hem zouden gedenken. Hij schetst aldus het beeld van een kerk waarin allen door de voorbede verbonden zijn met elkaar en waarin allen elkaar versterken in het 'delen van het evangelie'.*⁵²

Een oproep van paus Paulus

Ook paus Paulus herhaalde van zijn kant dat de mens alleen het probleem van de eenheid niet kan oplossen en benadrukte het volgende:

“Het voor alle christenen een plicht, ja zelfs een constitutionele plicht, met elkaar één te zijn volgens Jezus' wil. Daarom is het ook een noodzaak dat we samen gaan bidden. Het gebed voor de eenheid is ondermeer ook de belijdenis dat wij met menselijke middelen alleen het doel dat we voor ogen hadden niet kunnen bereiken: 'zonder Mij, kunt ge niets...'. Het is een gelegenheid om de woorden van de Heer te overwegen om aldus met meer vertrouwen ons gebed tot Hem te richten. Wat kan door het gebed immers niet bekomen

⁵² Citaat in *La Documentation Catholique*, nr. 1734, 15 januari 1978, p. 68.

worden? *Hier ligt de geheime hoop op het herstellen van de eenheid van de christenen.*"⁵³

Een suggestie: samenkomen op Pinksteren

Ook Vinson Synon, de secretaris-generaal van de *Pentecostal Holiness Churches* en een van de meest belangrijke leiders van het pentecostalisme, suggereerde een concrete wijze om op die oproepen in te gaan. Hij was naar Rome gereisd voor de dialoog tussen de pinksterkerken en het Romeins secretariaat voor de Eenheid en het was bij die gelegenheid dat hij me enthousiast kwam spreken over een oecumenisch gebedsproject dat jaarlijks rond het pinksterfeest zou worden georganiseerd. Hij schreef me over dit project en sprak er sindsdien ook reeds over in het openbaar. Hier geef ik enkele punten weer van zijn voorstel dat ieders aandacht verdient:

- Overall ter wereld, en door mensen uit alle kerken, zou het pinksterfeest worden voorgesteld als een dag die oecumenisch gevierd zou moeten worden. Het zou een verjaardagsfeest zijn dat de geboorte van de Kerk en de komst van de Geest zou gedenken.
- De Week van de Eenheid die in januari georganiseerd wordt, heeft het gewenste impact nog niet gekregen. Pinksteren ligt in elk geval beter in het geheugen en dat is belangrijk bij het plannen. Het is een van de grote kerkelijke feesten en zou als belangrijke viering van het gehele godsvolk even

⁵³ In *La Documentation Catholique*, nr.1735, 5 februari 1978, p. 106.

hoog gequoteerd moeten worden als Kerstmis en Pasen.

- De viering zou 's namiddags of 's avonds gehouden moeten worden zodat de mensen 's morgens hun eigen eredienst zouden kunnen meemaken en later op de dag op een centrale plaats kunnen samenkomen. Om de problemen in verband met intercommunie te vermijden zou er geen eucharistie in de viering worden ingelast.
- Deze vieringen zouden moeten gehouden worden in de steden doorheen de wereld. Ze zouden niet ingericht mogen worden waar de mensen zich nog vreemd voelen bij de gedachte aan dit idee of waar het gebeuren niet goed georganiseerd kan worden. Waar die vieringen mogelijk zijn, zouden zij zeker interesse en enthousiasme wekken bij de mensen in de naburige steden. Na verloop van jaren zou de gehele christelijke wereld jaarlijks verrijkt worden door dit samenkomen op pinksterdag van gelovigen van alle kerken die verkondigen dat 'Jezus de Heer is' in de kracht van de heilige Geest.
- Deze vieringen zouden een gelegenheid zijn om voor de Kerk en voor de wereld getuigenis af te leggen van de uitstorting van de heilige Geest 'over alle vlees' in deze tijd. De aanstekelijke vreugde en de kracht van de heilige Geest zouden in de kerken weer rijkelijk opborrelen en een zegen zijn voor allen.
- Uit deze vieringen zou de eenheid van de christenen op een hoger niveau getild worden in antwoord op het gebed van Jezus "*Mogen allen één zijn, zoals Gij Vader in Mij en Ik in U*". Eerst moet de eenheid

in de Geest tot stand gebracht zijn voor men op het vlak van de structuren tot eenheid kan komen. Het samenzijn op hetzelfde ogenblik en op dezelfde plaats (als in het cenakel) zou zelfs kunnen leiden tot het helen van de verdeeldheid die het lichaam van Christus eeuwenlang gebroken heeft. Het getuigenis van de eenheid der christenen zou een van de allereerste vruchten van dergelijke viering zijn.

- De evangelisatie zou duidelijk versterkt worden door het feit dat overal ter wereld getuigenis zou afgelegd worden van de eenheid. Onze eenheid in Christus door de heilige Geest zou voor de niet-christenen een teken zijn *‘opdat zij zouden kunnen geloven’*.

Deze suggestie beoogt dus dat we samen een profetisch gebaar zouden stellen en dat we nu reeds de oecumene die we hopen zouden anticiperen. Misschien zou de Charismatische Vernieuwing die toch al christenen uit vele kerken groepeert, een eerste experiment kunnen wagen, dat dan geüniversaliseerd kan worden en later door alle christenen, al of niet *‘charismatisch’* zou kunnen overgenomen worden.

Zo keren we in de Geest terug naar ons uitgangspunt: het cenakel te Jeruzalem waar de zichtbare Kerk op pinkstermorgen ontstaan is. De christenen zouden dus hun gemeenschappelijke geschiedenis terug opnemen, van het ogenblik waarop *“allen eensgezind bleven volharden in het gebed, samen met de vrouwen, waaronder Maria, de moeder van Jezus”* (Hand. 1, 14).

Besluit

De oecumenische beweging beleeft thans een cruciaal moment, ja zelfs een keerpunt in haar geschiedenis: een nieuwe wind waait door de kerken. Na een breuk van vier eeuwen – ik spreek over de reformatie – met alle gevolgen (wantrouwen, rivaliteit, haat en banvloeken...) schijnt de zwarte vloed zich van onze bezoedelde stranden terug te trekken. We kunnen het nauwelijks geloven, maar het valt met geen woorden te beschrijven hoeveel de oecumenische beweging verschuldigd is aan paus Johannes XXIII, aan het Concilie, en aan paus Paulus VI.

De grote bekoring waaraan wij in deze tijd het hoofd moeten bieden, is de oecumene op een simplistische manier te benaderen door de nog bestaande doctrinele hindernissen niet te willen zien.

“De gletsjers zijn wel gesmolten, maar de Alpen zijn er nog” was iemands commentaar. Ik zou liever een ander beeld willen gebruiken. Er worden tunnels geboord en gigantische rotsblokken werden reeds uit de weg geruimd, maar toch zijn we nog steeds niet tot het volle daglicht doorgestoten.

Daartoe moet het hele volk van God zich veel wijder gaan openstellen voor de heilige Geest en op een nieuwe wijze geloven in zijn nooit aflatende kracht. De

Charismatische Vernieuwing kan een krachtige hefboom zijn om het dit volk van God te stimuleren in oecumenische hoop.

We staan in het derde millennium van het christendom.

- Het eerste millennium was fundamenteel en dat ondanks allerhande crisissen en moeilijkheden, het tijdperk van de onverdeelde Kerk.
- Het tweede millennium was dat van de pijnlijke scheuringen van de 11e en 16e eeuw.
- Het derde millennium ziet aan de horizon tekens verschijnen dat het herstel van de zichtbare eenheid nakend is en één van die tekenen is de Charismatische Vernieuwing die bijzonder hoopgevend is.

De oecumene is het werk van de heilige Geest. Laten wij nederig en vurig onszelf openstellen voor zijn kracht, laten wij ons aan zijn handelen overleveren en laten wij geloven in zijn actieve aanwezigheid in ons en in ieder van onze broeders.

Zo schreef Vladimir Solovieff, de geniale voorloper van de oecumenische beweging, tijdens de vorige eeuw:

“Twee zaken moeten we doen als we toenadering willen zoeken tot elkaar. Eerst moeten we onze eigen intieme verbondenheid met Christus verzekeren en nog intenser maken. En daarna moeten we in de ziel van onze broeders het actieve leven van de heilige Geest vereren, die in hen woont.”

We moeten durven geloven in de scheppende kracht van de Geest. Laten we daarom het wonderlijke verhaal gaan herlezen over die vrouwen die ‘toen de

zon juist op was' op de paasmorgen naar het graf van Jezus gingen. Zij hadden zich op weg begeven 'toen het nog donker was'.

Het was donker en dit zowel rondom hen als diep in hun hart. Buiten was de nacht nog niet geheel voorbij, van de weg en het landschap zagen ze niet veel en misschien struikelden ze nu en dan over losliggende stenen. Nacht was het ook in hun gemoed dat vol was van de pijnlijke herinnering aan het lijden van de gekruisigde, want zij waren hem op zijn eindeloos lange kruisweg blijven volgen.

Zonder goed te beseffen wat er gebeuren zou – liefde behoeft geen lange uitleg noch uitgewerkt plan – hadden zij wat welriekende kruiden en reukwerk met zich meegebracht.

Eén vraag, dé praktische vraag bij uitstek trouwens, hield hen bezig: *“Wie zal voor ons de steen van de ingang van het graf weggrollen?”* (Mc. 16,3).

Zij wisten dat die grafsteen erg log was en veel te zwaar voor hun handen. Handen die net genoeg kracht hebben om reukwerk en welriekende kruiden te dragen en het lichaam van de Heer te balsemen. Parfum droegen ze en een vaag en onverklaarbaar gevoel van hoop. Maar zie, plots staan ze stil: de steen is weggerold, de zwachtels zijn los en het graf is leeg. In dit beeld zien we hoe geloof en hoop samenkomen daar waar de Geest ons voorgaat en zijn kracht losbreekt.

Ook wij staan in de morgenschemering van grote oecumenische hoop. Ook wij moeten door nacht en duisternis. Stenen op de weg kunnen onze voeten nog kwetsen. Er zijn vragen waarop het antwoord open blijft. Pelgrims van de oecumene worden uitgenodigd

tot moed en volharding. Zij mogen niet halfweg blijven staan. We dienen te geloven dat voor God niets onmogelijk is. Dat moet volstaan.

Meer dan de heilige vrouwen hebben wij het voordeel dat wij leven in het licht van de paasmorgen en dat wij diep in ons hart reeds hoop dragen en het beslissend antwoord op de beslissende vraag reeds kennen: *“Wie zal voor ons de steen van de ingang van het graf weggrollen?”* (Mc. 16,3)

INHOUDOVERZICHT

(paginanummers in gedrukte versie)

Oecumene en Charismatische Vernieuwing

Inleiding 97

Hoofdstuk I 101

DE OECUMENISCHE BEWEGING

1. Geschiedenis en huidige betekenis

Twee bewegingen van de Geest – De oecumenische beweging – De oecumenische beweging in Rome – Samenhang en convergentie – De hoogste tijd voor de oecumene

2. De oecumenische doelstelling

‘Eenheid’, wat is dat eigenlijk? – Waarom is er een zichtbare eenheid nodig? – Wat betekent: ‘Kerk van Jezus’?

Hoofdstuk II 127

DE CHARISMATISCHE STROMING

De oecumenische herkomst van de Charismatische Vernieuwing – Diverse vormen – Eigen aard en oecumenische draagwijdte van de Vernieuwing als dusdanig

OECUMENE EN CHARISMATISCHE VERNIEUWING 255

Hoofdstuk III 135

WAAR STROMEN SAMENVLOEIEN: DE GEMEENSCHAP IN DE HEILIGE GEEST

1. De heilige Geest, leven van de Kerk
2. De heilige Geest als persoonlijke levenservaring
3. De uitstortingen van de heilige Geest
Diversiteit en complementariteit van de charismatische gaven –
Charisma en instelling – Een doorleefde wisselwerking van cha-
risma en instelling

Hoofdstuk IV 153

VOORWAARDEN VOOR EEN WAARACHTIG OECUMENISCH STREVEN

De inschakeling in het mysterie van de Kerk – De Kerk als mys-
terie – De Kerk als sacramenteel mysterie

Hoofdstuk V 167

VOORWAARDEN VOOR EEN WAARACHTIGE VERNIEUWING

Kritische analyse – Een dubbelzinnig taalgebruik – Levende
traditie en Woord Gods – De leiding die de Kerk geeft bij het
onderscheiden der geesten – De onderscheiding van de bijzon-
dere charismatische gaven

Hoofdstuk VI 199

ALGEMENE PASTORALE RICHTLIJNEN

De gewetensvrijheid – Proselitisme is de negatie van de gewe-
tensvrijheid – Voorwaarden voor een echte dialoog

Hoofdstuk VII 209

BIJZONDERE PASTORALE RICHTLIJNEN

1. Kerkelijke documenten
2. Bijzondere pastorale indicaties
Katholieke gebedsgroepen – Oecumenische gebedsgroepen –
Oecumenische gemeenschappen – Publicatie en verspreiding
van oecumenische literatuur uit de Vernieuwing – Oecumeni-

sche conferenties en congressen – Gemeenschappelijke werkgroepen – Samen open voor de wereld

Hoofdstuk VIII

233

GEESTELIJKE OECUMENE: ONZE GEMEENSCHAPPELIJKE HOOP

Het oecumenisch streven als een ‘geesteshouding’ – De oecumenische beweging als een spirituele convergentie – De oecumenische beweging en het gebed – Geestelijk oecumene en volk Gods – Oecumenische toenadering in vriendschap – Elkaar ontmoeten in het oecumenisch gebed

Besluit

251

Noot van de uitgever

De eerste uitgave van het boekdeel ‘De Charismatische Vernieuwing’ werd destijds verzorgd door Uitgeverij B. Gottmers-Nijmegen – 1974.

Het boekdeel ‘Oecumene en Charismatische Vernieuwing’ werd destijds uitgegeven door Uitgeverij Emmaüs, n.v. Desclée De Brouwer en Uitgeverij B. Gottmers-Nijmegen – 1979.

De heruitgave van deze *Documenten van Mechelen* is gebaseerd op de laatste Franstalige tekst die herwerkt werd door kardinaal Suenens en uitgegeven in de jaren 70 en 80.

Het ‘woord vooraf’ dat kardinaal Danneels schreef voor het geheel van de trilogie werd in boek I opgenomen.

Uit: De heilige Geest, levensadem van de Kerk ©, Boek II

BESTELADRES: De gedrukte versie van dit boek (verkrijgbaar in verschillende talen) is te bestellen via www.associationfiat.com.

D/2001/7273/4

ISBN 90 75410-11-5

NUGI 632/636

© Heruitgave van de FIAT-Vereniging
België

Het overzicht van publicaties van Kardinaal Suenens op www.stucom.nl staat als 0238 op www.stucom.nl.

Actuele informatie over charismatische vernieuwing: www.iccrs.org, www.iccrs.eu, www.kcv-net.nl.

Dit is document 0235 op www.stucom.nl